KRONSTADT

LENİN-TROÇKİ

(Makaleler, Mektuplar ve Ek Belgeler)

ATAOL

Ataol Yayıncılık : 15

KRONSTADT

ATAOL

1. Baskı : Ekim, 1992

ISBN : 975 - 7387 - 05 - 3

Ofset Hazırlık : Ataol Yayıncılık
Baskı : Gül ofset
Cilt : Emek Mücellit
Kapak (afiş) : V.I.Kozlinsky

ATAOL Yayıncılık : Hamam Sokak, Yavuz Han, No:2/15
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 526 58 89

LENİN - TROÇKİ

KRONSTADT

İngilizceden Çevirenler:
E.Oğuz-O.Akınhay-M.Güneşdoğdu

ATAOL

İÇİNDEKİLER

Giriş: Pierre Frank 7

V.I.Lenin

Kötüleşen Durum, 24 Şubat 1921 38
Parti Birliği Üzerine, 5 Mart 1921 40
Kronstadt'dan Çıkarılan Dersler, 8 Mart 1921 41
Saflarımızı Sıklaştıralım, 9 Mart 1921 45
Kronstadt'ın Tarihi Yeri, 15 Mart 1921 46
Yalan Kampanyası, 16 Mart 1921 47
Proleter Dayanışma Çağrısı, 27 Mart 1921 51
Sınıf Gerçeği, 21 Nisan 1921 55
Rus Komünist Partisi'nin Taktiği Üzerine, 5 Temmuz 1921 58

Leon Troçki

Sabık General Kozlovsky'nin İsyanı
ve Petropavlovsk Savaş Gemisi, 2 Mart 1921 62
Ültimatom, 5 Mart 1921 64
Kronstadt Olayları Hakkında Yabancı Basına Yapılan
Yorumlar, 16 Mart 1921 65
Kronstadt ve Borsa, 23 Mart 1921 68
Kronstadt Kahramanları Onuruna, 3 Nisan 1921 71
Devrimci Gençliğe Hitap, 14 Temmuz 1921 73
Wendelin Thomas'ın Soruları, 6 Temmuz 1937 75
İspanyol Devrimi Sırasında, 79
Kronstadt Üzerine Bir Broşür Yazma Zorunluluğu,
19 Kasım 1937 80
Kronstadt Etrafında Koparılan Gürültü, 15 Ocak 1938 83
Kronstadt'ın Bastırılması Üzerine Bir Kez Daha,
6 Temmuz 1938 96
Trajik Bir Zorunluluk, Ağustos 1940 99

Ek Belgeler

Kronstadt Hakkındaki Gerçekler, John G. Wright 102
Kronstadt Üzerine Yazışmalar, 126

GİRİŞ

Rus devriminin akışı içindeki Kronstadt ayaklanması (Mart 1921) dönemsel aralıklarla güncel tartışmanın odağına oturmuştur. Bu, Kremlin ve onun uydu devletlerinin politikaları, Komünist partiler ve yandaşları arasında rahatsızlık ya da kriz öğeleri yarattığında mutlaka meydana gelen bir durumdur. Örneğin, 1968 Ağustos'unda Çekoslovakya'nın Sovyet birlikleri tarafından işgal edildiği dönemde olan budur. "Kronstadt" üzerine kampanya yürütenlerin izledikleri tema genelde oldukça basittir: Korkunç bolşevikler, korkunç komünistler, çalışanları ve özgürlüğü katletmektedirler; bu, Kronstadt'la başlamıştır; işin sorumluları Lenin ve Troçki'dir. Stalin ve izleyicilerinin yaptığı, yalnızca onların yolundan gitmektir. Kronstadt'la ilgili bu tür kampanyalar başladığında, bunların, belli ölçüde geri plana itilen zamanın Stalinist cinayetlerinden çok daha fazla Lenin ve Troçki'ye karşı kullanılmış olması paradoksal görünebilir. Ancak paradoks yalnızca görünürdedir. Komünist çevrelerde bir rahatsızlık veya kriz geliştiğinde, bu kampanyalar tarihsel gerçekliği göstermeyi güden bilimsel amaç çerçevesinde değil, tersine krizden etkilenenlerin Dördüncü Enternasyonal ve onun seksiyonları tarafından yaşatılan gerçek bolşevizme yönelmelerini önleme ve bunun yerine onları reformizm ya da küçükburjuva liberalizmine yöneltme amacı çerçevesinde ortaya çıkmaktadır.

Bu kitapta Lenin'in sekiz, Troçki'nin altı metnini yayımlıyoruz. Lenin'in metinleri kuşkusuz ayaklanma döneminde yazılmıştır ve esas olarak ayaklanmanın içerdiği tehlikelerin altını çizmektedir. Troçki'nin metinlerinin yaklaşık yarısı da ayaklanma döneminde kaleme alınmıştır; diğer metinler, "Kronstadt meselesi" kendisine karşı kullanıldığında Stalin tarafından sahneye konan ve Troçki'nin başlıca sanık olduğu "Moskova Duruşmaları" döneminde yazılmışlardır*. Metinler aynı zamanda, her şeyden önce Kronstadt savunucularının argümanlarını yanıtlamaktadır.

Okuduğunuz giriş bölümünde, Kronstadt ayaklanmasının özlü bir yeniden incelenmesine girişeceğiz. *Rus Devriminin Tarihi*'nde Troçki, Fransız Devriminin -ve sonrasında da Rus devriminin- bir "bütün" olduğunu belirtenlere, bu bakış açısının "olsa olsa zekice bir yan çizme" olduğu yanıtını veriyordu. Rus devrimi değişik evrelerden geçti: İktidarın alınmasına uzanan yükseliş, iç savaş dönemi, Yeni Ekonomik Politika ve hatta dejenerasyonun çeşitli evreleri. Devrimin en şanlı dönemleri sırasında, ona önderlik eden kişiler, yanlışlar ve hatalar yapmış olduklarını söylemekte tereddüt etmediler: Tıpkı Lenin'in 1920'de Varşova üzerine yürüyüşle ilgili olarak belirttiği gibi**. Bu yüzden, Lenin ve Troçki'nin yapıtına tümüyle bağlılığımızı ifade etmekle birlikte, Kronstadt olayları döneminde Sovyet yöneticileri tarafından yapılmış analizler ve verilmiş kararları elimizdeki tarihsel döküm ışığında eleştirel biçimde irdelemekte hiçbir tereddüt duymuyoruz. Böyle bir incelemenin Ekim Devrimi'nin meşruiyetine zarar vereceğine ya da onun önderlerinin anılarını lekeleyebileceğine dair bir kaygı taşımıyoruz.

Kronstadt ayaklanması gerçekleştiğinde sırada Sovyet Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu durumu veren özlü bir tablodan sonra, anarşistler tarafından Kronstadt üzerine yazılmış iki kitapta yer alan antibolşevik argümanları inceleyeceğiz. Bunlar, Ida Mett'in ilk olarak

* Fransızca baskıda Troçki'nin ayaklanma döneminde sadece tek bir röportaj vermiş olduğunu belirten bilgi, İngilizce baskıda düzeltiliyor. -Türkçe ed. notu.

**Varşova üzerine Kızıl Ordu saldırısı 1920 Temmuzunun sonunda başladı. Bunun öncesinde Sovyet Politbürosu'nun içinde bir ihtilaf bulunuyordu. Lenin, Polonyalı işçilerin Kızıl Ordu'yu kurtarıcılar olarak karşılayacaklarına inanıyordu. Troçki, İmparatorluk Rusya'sının oynamış olduğu baskıcı rolün Polonyalı işçilerin Sovyet kuvvetlerine işgalciler olarak bakmalarını etkileyeceği görüşünü savunuyordu. Troçki, askeri bir bakış açısından saldırıya da karşı çıkıyordu. Sovyet kuvvetleri kötü bir şekilde yenilgiye uğradılar ve Lenin'de dahil olmak üzere, saldırıdan yana olanlar fikirlerini değiştirdiler. Hatalı politika Polonya ile 18 Mart 1921'de Riga'da imzalanan, kuşkusuz Sovyet Cumhuriyeti için uygun olmayan bir anlaşmaya yol açtı -İngilizce ed. notu.

1938'de yayımlanan, 1948'de gözden geçirilmiş bir baskısı yapılan *La Commune de Cronstadt* (Kronstadt Komünü) ve Alexander Skirda'nın 1971'de yayınlanan *Cronstadt 1921, Proletariat contre bolshevisme*(1) (Kronstadt 1921, Proletarya Bolşevizme Karşı) isimli kitaplarıdır*. Bu iki kitap konuyla ilgili en yaygın yapıtlardır.

Ardından, Amerikalı bilim adamı Paul Avrich tarafından yazılmış ve göreceğimiz gibi son derece önemli olan *La tragedie de Kronstadt* (Kronstadt Trajedisi)** isimli kitabın ayrıntılı bir tartışmasına geçeceğiz. Ve son olarak, Kronstadt deniz üssündeki ayaklanmanın Rus proleter devriminin gerçek yandaşları için ortaya koyabileceği haklı soruyu yanıtlamaya çalışacağız.

1920 sonu ve 1921 başında Rusya'da durum

Bolşevizmi Kronstadt "korkuluğu"yla tehdit edenlerin çoğu olayı kendi özgülünden soyutlamakta, Kronstadt ayaklanmasını önceleyen ve onu kuşatan dönemde Sovyet Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu koşulları görmezden gelmekte ya da küçümsemektedirler. Dönem, iç savaşın son bulmakta olduğu dönemdi. Yine de iç savaşın sona erdiğinden, yalnızca Beyaz generallerin örgütlendirdiği ve kapitalist güçler tarafından desteklenen orduların yenilgiye uğratılmış ya da geçici veya kesin olarak savaşmayı bırakmış oldukları anlamında söz edilebilirdi. Savaşı bırakmalarının geçiciliği veya kesinliği hakkında hiç kimse henüz birşey söyleyemezdi, çünkü bu ordular tümüyle ortadan kalkmış değildi. Gürcistan yakınlarındaki Karadeniz kıyılarında hala Beyaz birlikler vardı. Japon ordularının ancak 1922 sonlarında boşalttığı Sibirya'da da bulunuyorlardı. General Wrangel'in ordusunun geri kalanı -70 000 ile 80 000'kişi- halen savaşa hazır durumda Türkiye'deydi ve Fransız hükümeti sayesinde Wrangel, Bizerte (Tunus) açıklarında demirlemiş Rus filosunun büyük bir bölümünü istediği gibi kullanabilirdi. Bir İngiliz-Rus ticari anlaşması ve Sovyet Rusya ile Polonya arasında bir barış anlaşması konusunda ilerleme kaydeden müzakereler, olası bir barış döneminin işaretini veriyordu. Bununla birlikte, o dönem sayıları çok fazla olan göçmenler ve güçlü kapitalist

(1) Ida Mett, Editions Spartacus.
A. Skirda, Editions de la tete de fenilles.

* Ida Mett'in kitabının iki baskısı İngilizce olarak yayımlandı; biri 1967'de Londra'da, Solidarity Press tarafından; diğeri 1971'de Montreal'de, Black Rose Books tarafından. Bu kitapta aktanlan ikincisidir -İng. ed. notu.

** İngilizce baskıda, *Kronstadt 1921*. -Türkçe ed. notu.

kuvvetler (özellikle de ellerinden alınmış olan Hazar Denizi mülklerini bırakmak istemeyen petrol şirketleri) bu anlaşmaların imzalanmasını önlemek için çaba harcıyorlar ve dünya üzerindeki her türlü olayı tahrik etmeye çalışıyorlardı. 1923 gibi ileri bir tarihte, İngiliz dışişleri bakanı Lord Curzon, Sovyet hükümetine yönelik bir ültimatom yayımladı. Bundan dolayı, 1921 başlarında Bolşevik önderler, haklı olarak, iç savaşın ülke içinde ya da ülke sınırları üzerinde yeniden olaylara yol açacağına inanma eğilimindeydiler.

İçeride, ülke neredeyse tam bir düzensizlik durumundaydı. Sanayi hemen hemen çökme noktasındaydı; tarım yıllardır ihmal edilmişti, öyle ki bu ihmal Kronstadt'dan birkaç ay sonra ülkenin büyük kesiminde çok büyük bir kıtlığa yol açacaktı. 1920 sonu ve 1921 başlarında ülkenin hemen hemen her yanında yağmacılık yapan silahlı çeteler türedi. Bu çeteler, hayli özel nitelik taşıyan bu yöntemle Sovyet devletine karşı mücadeleyi devam ettirmek isteyen Sosyalist Devrimci Parti'nin geride kalan kesiminden destek görüyorlardı. Bu kitapta, Lenin'in 24 Şubat 1921'de, yani, *Kronstadt ayaklanmasının patlak vermesinden oniki gün önce* yaptığı ve ülkenin yıkımsal durumunu, yağmacılığı ve devrimin düşmanları tarafından kışkırtılan ayaklanmaları kesin biçimde ortaya koyduğu konuşmasından bir alıntıyı yayımlıyoruz. Antonov-Ovseenko tarafından Lenin'e sunulan ve Tanbov bölgesinde olup bitenleri açıklayan uzun bir raporu da anmamız gerekiyor.[2] Bu rapor bir propaganda malzemesi değil, en üst Sovyet makamlarına bilgi vermek üzere önemli bir yönetici tarafından yapılmış bir durum değerlendirmesiydi. Diğer bölgelere oranla çok daha fazla saldırıya uğramış olan Tanbov bölgesi yine de bir istisna oluşturmuyordu. Sovyet hükümeti, üretimi, şehirleri beslemeyi ve asgari bir toplumsal örgütlenme sağlamayı bütünüyle olanaksız kılma noktasına varmış ve yayılmakta olan bir anarşinin tehdidi altındaydı. Kronstadt isyanı bu genel durum içinde gerçekleşti. Aslında Kronstadt, bütün ülkeye yayılmış bu genel durum içinde meydana gelen birçok olaydan biriydi ve önemi, katılımcılarının düşük sayısal toplamında değil, olaya karışan kişilerde -Kronstadt denizcileri- ve dahası, olayın Petrograd'ın Baltık kıyılarını koruyan kalede gerçekleşmesindedir.

(2) Bu raporun tam metni, Amsterdam Uluslararası Toplumsal Tarih Enstitüsü'nden tarihçi Jan M.Meijer'in çabalarıyla yayınlanan *The Trotsky Papers, 1917-1922*, cilt 2'de, Rusça ve İngilizce olarak yayınlandı.

Tehlikeli biçimde gelişen ve yüzbinlerce insanın terhis edilmesinin ağırlaştırdığı durum karşısında, Bolşevik Parti yönetimi NEP'e (Yeni Ekonomik Politika) geçmek için "savaş komünizmi"ni terk etmeye karar vermişti. Özellikle, köylerde tarımsal ürüne elkoymaya son verilmesi, iç pazarın belli ölçüde yeniden kurulması ve kırsal kesimde ayni vergilendirmeye geçilmesi söz konusuydu. Sonraki iki yılın göstereceği gibi, tüm bu önlemler, yukarıda bahsedilen ve umut kırıcı bir hasadın sonucu olan, belirli bir coğrafi alanla sınırlı kıtlık haricinde ekonominin yola konulmasına, şehirlerde ve kırsal kesimde nüfusun beslenme düzeyinin yükselmesine katkıda bulundu.

Kronstadt isyanı Sovyet hükümetinin NEP'i uygulamaya başladığı dönemde meydana geldi.(3) Tam olarak Komünist Parti'nin X.Kongresi'nin açılışı sırasında patlak verdi olay. Ayaklanma, parti saflarında NEP'e karşı direnişleri azaltan bir etkide bulundu. Tepkilerdeki bu azalma, yalnızca "İşçi Muhalefeti" açısından değil, aynı zamanda halen savaş komünizminden gerçek bir sosyalist topluma doğrudan geçmenin mümkün olacağı yanılsamasını taşıyan, düşman bir kapitalist dünya tarafından kuşatılmamış bile olsa geri kalmış bir ülkede sosyalizme geçişin bizzat büyük marksist düşünürlerin dahi önceden tahmin edemedikleri zorluklar getireceğini kavramayan daha geniş çevreler arasında da geçerliydi.

Özcesi, Kronstadt'ı, isyanın meydana geldiği ulusal ve uluslararası bağlam dışında anlamak mümkün değildir; Sovyet yönetiminin Kronstadt olayını çözümlemesi ve aldığı kararlarda yalnızca bu bağlam içinde anlaşılabilir. Sürekli tehditler barındıran bir uluslararası ortamla çevrelenmiş olan ülke içerde hatırı sayılır tehlikelerle karşı karşıyaydı. Proletarya zayıflamıştı. En büyük tehlike iç savaşın yeniden başlaması ve savaşın akışı içinde, devrim ve iç savaş dönemlerinde proleteryayı izlemiş olan köylü kesiminin proletaryadan koparak Sovyet iktidarını devirmek isteyen karşı-devrim tarafından kullanılmasıydı. Eğer uzun bir sürece yayılsaydı, Kronstadt isyanı barut fıçılarını tutuşturacak bir kıvılcım haline gelebilirdi. Bolşevikler şu ikilemle karşı karşıyaydı: Ya kendi yönetimleri altındaki işçi devletinin varlığını korumak, ya da demokrasiye en küçük yer bile bırakmayacak bir karşı-devrimci terör

(3) Genellikle, NEP'e Kronstadt'ın yol açtığı yazılır. Bu, yanlıştır. NEP'i oluşturan önlemler KP(Bolşevik)'in 24 Şubat tarihli oturumunda, dolayısıyla ayaklanmadan önce kararlaştırılmıştı. NEP terimi, tırnak içinde ya da olmaksızın, ancak 1921 Mayıs sonlarından itibaren kullanılmaya başlandı. (bkz. E.H.Carr, Bolşevik Devrim Tarihi, cilt 2.)

dalgasını getirecek olan, şu veya bu siyasal kisveye bürünmüş bir karşı devrim başlangıcı. Faşizm henüz "icat edilmemiş"ti ama, Kara Yüzler örneğinde onun embriyonik biçimini yaşamış olan Rusya'da Sovyet iktidarına karşı ayaklanmanın kaçınılmaz sonucu, icat belgesinden önce doğmuş devasa bir faşizm olurdu. Bolşevik liderlere göre, eğer Kronstadt süratle bastırılmasaydı, ülke içindeki karşı-devrimci güçler buraya açıkça yerleşecekler ve uluslararası karşı-devrimin doğrudan desteğini alacaklardı. Kronstadt, ülke çapında karşı-devrimci ayaklanmalar için bir hareket işareti haline gelecekti.

Daha sonra göreceğimiz gibi, bu düşünce temelsiz değildir ve destekleyici metinler mevcuttur. O dönem Sovyet Rusya'da yaşamakta olan ve açık nedenlerle anarşistlerin tezlerine dikkatle kulak veren Alfred Rosmer ve Victor Serge gibi kişiler'in yıllar sonra formüle ettikleri görüşün de bu olduğunu belirtelim.

Devrimci sendikal kökenden gelen Rosmer, bu çevrelerle bağlantılarını sürdürmüştü. Kendisi bürokratik dejenerasyona tepki gösteren ilk kişilerden biriydi. Olaylardan yaklaşık otuz yıl sonra yazdığı *Moscow Under Lenin* (Lenin Döneminde Moskova) isimli kitabında*, Kronstadt'la ilgili o dönem taşıdığı görüşleri savunmakta ve Ida Mett'in kitabını eleştirmektedir. Rosmer'in Troçki'ye duyduğu sevgi nedeniyle gerçekliği gözardı etmiş olduğu söylenemez; kendisi hiç kimseye koşulsuz destek verecek biri değildi ve eğer olay karşısındaki görüşlerini değiştirmeyi zorunlu görmüş olsaydı bundan kaçınmazdı.

Hareketin doğasını ve herşeyden önce bazıları apaçık belli olan nedenlerini incelemek ve belirlemek gerekliydi. 1921'in Kronstadt'ı artık 1917'deki Kronstadt değildi; Sovyet hükümetinin Moskova'ya nakli önemli sayıda militanın da bu kente akmasına yol açmıştı; iç savaşta yitirilenlerin sayısı çok daha fazlaydı. Kayıpların yerini işçilerin oturduğu kenar semtlerden gelen yeni öğeler doldurmuştu. Ekim ayaklanmasının Petrograd'ı, devrimin bütün evrelerinin yaşandığı Petrograd, artık kullanılmayan, eski konumunun gerisine düşmüş bir kent izlenimini veriyordu...

Karşı-devrimci ögelerin durumdan yararlanmaya çalışmaları doğaldı. Hoşnutsuzlukları kışkırtmak, yakınmaları kızıştırmak, hareketi bu sorunlar üzerinde yoğunlaştırmak onların işiydi. "Bolşeviksiz Sov-

* Fransızca baskıda kitap ismi verilmiyor. -Türkçe Ed.notu.

yetler" sloganının kaynağı neydi? Bunu belirlemek kolay değildir, ancak bu slogan, intikam duygularıyla dolu olan herkesi, tüm rejim muhaliflerini, özellikle sosyalist devrimciler, kadetler ve menşevikleri biraraya getirmek için öylesine elverişliydi ki, bu düşüncenin onların kafasından çıktığı kabul edilebilir bir varsayımdır. Bunlar, "Bolşeviksiz Sovyetler" talebi çevresinde sürdürdükleri propagandanın, hükümetin ürüne el koymasına öfkelenen ailelerinin şiddetli şikayetleriyle dolu mektuplarla zaten kafası karışmış olan ve çoğu birliklerine henüz katılmış köy kökenli gençlerden oluşan denizciler ve askerler üzerinde etki yapacağını biliyorlardı...

Ayaklanmanın tamamen bağımsız ve kendi insiyatifleriyle hareket eden karşı-devrimcilerle herhangi bir ilişkisi bulunmayan işçiler ve denizciler tarafından gerçekleştirildiği kabul edilse bile, başlatıldığı andan itibaren, Bolşeviklerin tüm düşmanlarının, sol ve sağ kanat sosyalist-devrimciler, anarşistler ve menşeviklerin isyana katılmak için koşuşturdukları kabul edilmelidir: Yabancı basın adeta bayram ediyordu; ayaklanma haberini, aktif çatışma evresini bile beklemeden iletti. Asilerin programlarıyla ilgilenmedi, ama isyanın birleşmiş uluslararası burjuvazinin başaramamış olduğu şeyi gerçekleştirebileceğini anladı: Yıkılmasını yıllardır sabırsızlıkla bekledikleri lanetlenmiş bir rejimin devrilmesi...

Ida Mett'in broşüründe anlatılan olaylar, askeri önlemler insiyatifini alanın geçici devrimci komite olduğunu gösteriyor. Komite yanlış bir habere dayanarak, stratejik noktaları işgal edilmesi için harekete geçti ve devlet binalarını ele geçirdi v.s. Bu operasyonların meydana geldiği tarih 2 Mart'tır ve bütün uzlaştırma girişimlerinden sonuç alamayan hükümet ancak ayın 7'sinde saldırı emrini vermek zorunda kalmıştır. Sosyalist-devrimciler, anlaşmazlığa barışçıl bir çözüm bulunmasını önlemek için ellerinden geleni yapmışlardı. Sosyalist-devrimci önderlerden biri ve Şubat Devrimi'ni Kornilov ile Kerensky'ye teslim etmiş olan koalisyon kabinelerinin eski bakanı Chernov çığlığı basıyordu: "Bolşevik yetkililerle müzakerelere girmek sizi aldatmasın; onlar, bunu yalnızca zaman kazanmak için yapıyorlar". Eyleme geçmek kaçınılmaz hale geldiğinde, "İşçi Muhalefeti" liderlerinden biri olan Lutovinov'un tanıklığıyla doğrulandığı gibi, hükümet bunu isteksizce yerine getirdi. 21 Mart'ta Berlin'e gelişinde Lutovinov şunları söylü-

yordu: "Yabancı basında Kronstadt olayları hakkında yayınlanan haberler çok fazla abartılmıştır. Sovyet hükümeti asilerin hakkından gelebilecek kadar güçlüdür; operasyonların yavaş ilerlemesi şehir halkına zarar vermek istenmemesinden kaynaklanıyor."

"Lutinov gözden düştüğü için Berlin'e gönderilmişti ve kendisinin 'İşçi Muhalefeti'nden olması açıklamasına özel bir değer katmaktadır." [4] (*Moscow Under Lenin*, Monthly Review Press, p.119-21).

Victor Serge, Bolşevizm'e yönelen ve Ekim Devriminin radikalizmine katılımı sağlanmış anarşist çevrelerden geliyordu; eski dönem dostlarıyla bağlantılarını sürdürmüştü. Bir ara sol muhalefet saflarındaydı. 1936 Temmuz'undaki bir uluslararası konferansta Dördöncü Enternasyonal Hareketi (MFI) Genel Konseyi'ne seçildi*. İspanyol devrimi sırasında Dördüncü Enternasyonal'den uzaklaştı ve tam olarak Troçki'nin Kronstadt'la ilgili kendisine yöneltilen suçlamaları yanıtlamak zorunda kaldığı sırada, onun çok sert eleştirilerine konu olan tavırlar gösterdi. Bununla birlikte, Victor Serge, *Anılar*'ında Kronstadt sorununu şu şekilde ortaya koymaktadır:

"Kafaları çocukça hayallerle tıka basa dolu bazı anarşistler "Üçüncü Devrim!" diyorlardı. Oysa ülke tamamen tükenmiş ve üretim neredeyse durmuştu; hiçbir alanda hiçbir rezerv kalmamıştı, kitle ruhunun sinirsel (direnç) rezervleri dahi tükenmiş durumdaydı. Eski rejime karşı mücadele içinde oluşmuş olan yüksek nitelikli proletarya tam anlamıyla yitip gitmişti. Toparlananların iktidara akınıyla büyümüş olan Parti fazla güven vermiyordu. Diğer partiler son derece kuşku verici kapasitelere sahip alt düzey kadrolardan oluşuyordu. Bu gruplar birkaç hafta içinde elbette kendilerini yeniden yapılandırabilirlerdi; ama bu artık 1917'de olduğu gibi genç devrimin tutkunlarını değil, ancak binlerce bıkkın, hoşnutsuz ve öfkeli kişiyi bir araya getirerek yapılabilirdi. Sovyet demokrasisi önderlerden, örgütlerden ve atılım gücünden yoksundu ve arkasında yalnızca açlık çeken ümitsiz kitleler bulunuyordu.

Popüler karşı-devrim özgürce seçilen Sovyetler şeklindeki talebi, "komünistsiz sovyetler"e çevirmişti. Eğer Bolşevik diktatörlük düşerse,

(4) Petite collection Maspero, t.II, p. 14-17,

* V.Serge'in Sol muhalefetteki konumu Fransızca baskıda, MFI'deki konumuysa İngilizce baskıda atlanmaktadır. -Türkçe ed.notu.

ardından küçük bir adımla kaosa, kaos yoluyla bir köylü ayaklanmasına, komünistlerin katledilmesine gidilecek, mültecilerin geriye dönüşü gerçekleşecek ve sonunda, kaçınılmaz olarak, başka bir anti-proleter diktatörlüğe varılacaktı. Stockholm ve Tallinn'den gelen resmi yazılar mültecilerin aynı perspektifler içinde düşündüklerini doğruluyordu. Bu bilgilerin, Bolşevik liderlerin Kronstadtı süratle ve her ne pahasına olursa olsun bastırma niyetlerini güçlendirdiğini bu arada belirtmek gerekir. Soyut gerekçelere dayanmıyorduk. Sadece Avrupa Rusya'sında en azından elli tane köylü ayaklanma merkezi bulunduğunu biliyorduk. Sovyet rejiminin yürürlükten kaldırıldığını ve Kurucu Meclis'in yeniden kurulduğunu ilan etmiş olan sağcı sosyalist-devrimci eğitmen Antonov, Moskova'nın güneyindeki Tanbov bölgesinde sayıca on binleri bulan fevkalade örgütlenmiş bir köylü ordusuna sahipti. Beyazlar'la görüşmeler yapmıştı. Tukhachevsky, bu Vendee'yi** 1921'in ortalarında bastırdı. Bu koşullar altında hükümet alttan alabilir, ekonomik rejimin tahammül edilmez olduğunu kabul edebilir, ancak yönetimi terkedemezdi. "Hataları ve suistimalleri olmakla birlikte" diye yazdım, "Bolşevik parti halihazırda, en üst düzeyde örgütlü, zeki, sağlam ve her şeye rağmen güvenilmesi gereken kuvvettir. Devrim'in başka hiçbir donanımı yoktur ve artık kendini bütünüyle yenileme olanağına sahip değildir."(5)*

Bugün Kronstadt'ı Troçki ve Dördüncü Enternasyonal'e karşı kullanan ultra-solcular ve kendiliğindenciler, aynı şekilde Bolşevik Parti içindeki 1921 yıllarının İşçi Muhalefeti'ni de keşfettiler ve bunu bize karşı kullanmaya çalışıyorlar. Peki, Lenin'in kendilerine karşı mücadele ettiği ve Komünist Parti'nin X. Kongresi (Kronstadt ayaklanması es-

* İngilizce baskıda, "başka bir diktatörlüğe, bu kez anti-proleter bir diktatörlüğe"ifadesi kullanılmaktadır. -Türkçe Ed. notu.

** Vandee: Güneybatı Fransa'da, Fransız devrimi sırasında karşı-devrimci duyguların kalesi olan bir eyalettir. -İng. Ed. notu.

(5) *Bir Devrimcinin Anıları* 1901-1941, Editions du Sevil, 1951, p.142-143. Serge, Kronstadt hakkındaki görüşünü kuşkusuz başka bir dizi metinde de ifade etti; bkz. özellikle, La Vie ouvriere: no.152, 31 Mart 1922: "Le tragique d'une revolution"; no. 159, 19 Mayıs 1922: "Le probleme de la dictature"; no.182, 3 Kasım 1922:"Dictature et contre-revolution economique." Bunun yanında, *La Revolution proletarienne*'de yayınlanan makalelere bakınız: 254 ve 257. sayılar, 10 Eylül 1937 ve 25 Ekim 1937, "La Vie et las faits" başlığı altında; no.277, 25 Ağustos 1938, "Sur Cronstadt 1921 et quelques autres sujets"; ve no. 281, 25 Ekim 1938, "Cronstadt 1921: Defense de Trotsky, reponse a Trotsky," ("La Vie et les faits" başlığı altında). Son olarak, Natalia Sedova Troçki'yle birlikte yazılan *Vie et mort de Leon Trotsky* (Leon Troçki'nin Yaşamı ve Ölümü) isimli kitapta da Serge 124-125. sayfalarda Kronstadt sorununa eğilmektedir. (Yeniden basım, F.Maspero, Cilt I). İngilizce basım, Basic Books Inc.1975, New York.

nasında düzenlenen kongre) tarafından siyasal olarak mahkum edilen, Kollantai ve Chiliapnikov önderliğindeki İşçi Muhalefeti'nin Kronstadt'a karşı tutumu neydi?

Bu eğilim tarafından yapılan eleştirilerin birçoğunun bürokrasinin tehlikeleri üzerine birçok doğru gözlemin bulunduğu doğrudur. Lenin, X. Kongre de dahil olmak üzere çeşitli vesilelerle, bu gözlemlerin doğruluğunu kabul etmektedir. Bürokratik deformasyonlara uğramış İşçi Devleti'nden söz edecektir ama, İşçi Muhalefeti tarafından duruma çare olarak önerilen yönelime karşı da mücadele vermiştir. Ayaklanmayı desteklemekten uzak olan muhalelefet, X. Kongre döneminde, Kronstadt'a karşı açıkça düşman bir tutum aldı ve tersine çok sayıda üyesiyle isyanın ezilmesi için çarpışmalara katıldı (Alfred Rosmer'in yukarıda yer alan metinde bahsettiği gibi).[6]

Ida Mett ve Alexandre Skirda'nın argümanları

Bu iki yazarın kitapları büyük ölçüde Kronstadt ayaklanmasına katılanlar ya da bunu destekleyen Rus anarşistleri tarafından anlatılan hikaye ve tanıklıklardan oluşmaktadır. Yazarlar, kitaplarında yer alan bu hikaye ve içerdikleri iddiaları hiçbir biçimde en ufak bir eleştirel incelemeden geçirmeden sunmaktadırlar. Oysa tanıkların iyi niyetleri sorgulanmaksızın, anlatılan hikayelerin hiçbir zaman kesin gerçekler olarak alınamayacağı biliniyor.

Anarşist yazarların kendi açımlamalarında da biraz kolaycılığa kaçmaktadırlar. Örneğin, Kronstadt ayaklanması patlak vermeden birkaç gün önce greve gitmiş olan Petrograd işçilerinin ayaklanmayı haber aldıktan sonra eylemlerini uzatmak yerine durdurmuş olmalarının nedenini, yalnızca tehdite maruz bırakılmalarına ve aynı zamanda ken-

(6) İşçi Muhalefeti bu giriş bölümünün konusu değildir. Bu yüzden burada sadece, İşçi Muhalefeti'nin bürokrasiyle mücadelede, mücadelenin ağırlık merkezini, çalışan sınıfın gerçek temsilcisi olarak gördüğü sendika yönetimlerine yüklediğidir -oysa bürokrasi, buralarda da tıpkı diğer aygıtlarda olduğu gibi gelişmekteydi. Sendikal aygıt Sovyet bürokrasisinin bir parçası haline gelerek, onu oldukça sağcı bir yola soktu. İşçi Muhalefeti liderlerinin politik zayıflıkları kısa sürede ortaya çıktı. Ne Shlyapnikov ne de Kollontai daha sonra herhangi bir muhalefet içinde yer almadılar ve hatta Stalin'in idaresinde bile çalıştılar. Kollontai, Sol Muhalefet'in XV. Kongre tarafından ihracını haklı gösteren bir makale yazdı (L'Humanite'de basıldı, 21 Kasım 1927) ve Stalin'in idaresi altında yıllarca Stokholm büyükelçisi olarak hizmet verdi. Shlyanikov, eski bolşevik partiyi yok eden temizlik harekatı sırasında ortadan kayboldu.

dilerine ayrıcalıklar verilmiş olmasına bağlıyorlar. Petrograd işçilerinin, rejimi devirme niyeti taşımaksızın ekonomik nedenlerden ötürü greve gitmiş oldukları ve tam da rejimi devirmeyi amaçlayan bir mücadeleye ortak olmamak için grevlerini durdukları yazarların aklına gelmiyor. Başka bir örnek de, Kronstadt asilerinin saf özgürlükçü idealizmden esinlenmiş olduğu, oysa Petrograd işçilerinin sadece ekonomik arzuları bulunan korkaklardan başka bir şey olmadıkları düşüncesidir. Ida Mett'in kitabı, Skirda'nınkinden daha ölçülü olmasına karşın, o dönem Petrograd'da bir miktar takipçisi bulunan menşevikler arasında bölünmeler olduğunu işaret etmekten geri durmuyor; bolşeviklere düşmanlık beslemelerine karşın bunlardan bazıları, Kronstadt'da hazırlanmakta olan karşı-devrimci tehlikeden bahsediyorlardı.

Yazarlarımız, eğer ayaklanma devam etmiş ya da iki hafta sonra patlak vermiş olsaydı, Kronstadt'ın Petrograd için bir tehdit haline gelmiş olacağını ifade ediyorlar. Mett şöyle yazıyor, "Askeri açıdan, Kronstadtlıların kazanması olanaksızdı. Umut edebileceklerinin en fazlası iki hafta dayanmaktı ki, bu son derece önemli olurdu; çünkü bir kez buzlar çözüldüğünde, Kronstadt kendi kendini savunabilecek bir kale haline gelirdi".(p.55) Skirda ise şöyle yazıyor, "Eğer önceden kararlaştırma ya da bir komplo olmuş olsaydı, kesinlikle daha sonraki bir tarih seçilmiş olurdu, çünkü Mart sonundan itibaren çözülme başlayacak, buzlar eriyip sellere yol açacak, bu da Kronstadt'ı fethedilmez hale getirecekti" (p.67).

Ayaklanmanın başlatılması ile komplo hazırlığı arasında beklenmedik bir şey meydana gelmiş olmalı; bundan daha sonra yeniden söz edeceğiz. Ancak her iki yazar da bu tip bir kalenin, dış destekler olmaksızın nasıl fethedilmez hale getirilebileceğini açıklamıyor. Bu dış destek yalnızca Beyazlar ve kapitalist güçlerden gelebilirdi. Skirda, belki de görüşlerinin zayıflığını hissederek, bu tehlikenin önemini şu kıyaslama aracılığıyla küçültmeye çabalıyor: "Uluslararası gericiliğin -her fırsatta olduğu gibi- ayaklanma üzerine yaptığı spekülasyon inkar edilemez. Rusya'ya dönmek üzere ünlü mühürlü vagon içinde Alman cephesinin bütün hatlarını geçtiği zaman, Lenin hakkında da spekülasyon yapmamış mıydı?" (p.68).

"Alman cephesinin bütün hatlarını geçen" herhangi bir mühürlü

vagon asla olmadı.* Ancak, devrimi harekete geçirmek üzere ülkesine dönmekte olan Lenin ile Ekim Devriminin kurduğu hükümete karşı bir ayaklanmayı aynı kefeye koymak için ilginç bir zeka kıvraklığına ihtiyaç vardır! Skirda'nın iddialarını doğrulamak konusunda çok titiz olmadığı da doğrudur. Hangi taraftan olursa olsun başka hiçbir tarihçinin henüz ortaya çıkarmamış olduğu bir şeyi ilk kez öğrenmek için onun kitabını okumak gerekir: "Parti'nin X. Kongresi'nde çoğunluk Kronstadt'a hak verdi, ancak yine de Lenin'in, Troçki, Zinoviev ve diğer 'rehberler'in peşinden gitti." (p.70-71).

Her iki anarşist yazar da bir kez olsun Sovyet Rusya'nın o dönem içinde bulunduğu durumun bir çözümlemesini yapmaya girişmiyor. Dış tehlikeler hakkında bir tek kelime bile söylenmiyor. En çoğu, Ida Mett demoralizasyonun proletaryanın bir bölümünü dahi etkilediği bir durumu, içteki zorlukların varlığını kabul etmektedir.: "gülünç derecede düşük ücret alan işgücü için bir tür tazminat haline gelmiş hırsızlıklar, fabrikalarda hergün rastlanan olaylardı." (p.34).

Troçki'nin, asi Kronstadt denizcilerinin 1917 çarpışmasının ön safında bulunmuş ve bunu takiben bütün cephelerde savaşmış olanlar değil, siyasal olarak daha geri kalmış, hatta gerici bir kesimi oldukları yolundaki düşüncesine, Ida Mett sadece bunun her yerde aynı olduğu yanıtını veriyor. "Troçki'nin, Kronstadt'ın en iyi ögelerinden yoksun kalmış olduğunu savlayan teorisi mantık dışıdır. Kronstadt, iç savaştan güçlükle çıkmış olan Rusya'nın bütünüyle aynı yoksunluk koşullarını içindeydi." **

Bütün insanlar iyidir, bütün insanlar kötüdür -hangi iddianın savunmak istediğiniz şeye daha uyduğunu seçmek size kalmış! Bu yol her durumda Sovyet toplumunun yalnızca en iyi ögelerinden yoksun bırakılmış olmakla kalmayıp, bunun yanısıra kişisel çıkar peşindeki insanların devlet mekanizmasına sızmış olduğunu da kabul eden ve bu durumdan çıkış için çareler öneren Lenin'in yaptığı türde biraz daha derinlikli çözümlemelere girişmekten daha kolaydır.

* Şubat devrimini takibeden günlerde Rusya'ya dönebilmeleri için, Lenin ve İşviçre'de bırakılmış olan diğer Rus mültecileri taşıyan "mühürlü vagon" Almanya üzerinde hiçbir askeri cepheden geçmedi. Yolcuları tarafsız İsviçre'den alarak, o dönemde halen Rusya'nın bir parçası olan Finlandiya'dan geçip, tarafsız Isveç'e götürdü. -İng. Ed. notu.

** Bu alıntı Mett'in kitabının Black Rose baskısında yer almıyor. Pierre Frank'ın sunuşunun geri kalanıyla birlikte bu kitap için Fransızca'dan tercüme edildi. Fransızca baskısında 20. sayfada yer alıyor. -İng.editörün notu.

Mett'in kitabındaki "özgün bolşevik ahlakı"yla (I.M. p.38) ilgili cılkı çıkmış boş lakırdılara yanıt vermek gerekli mi? Bu ahlak Skirda'nın, açıklamalarını onaylayarak aktardığı bir anarşist tarafından betimlenmiş olan ahlaktır: "Bolşevikler, Bakunin'in ifadesiyle, "her zaman yalan söylerler; onların güçleri, hayatları, varoluşlarının bütün sırrı budur. Yalanı bir sistem/yöntem haline getirdiler ve gerçeklerin tahrif edilmesinde dünya üzerinde onlara rakip olabilecek başka hiçbir hükümet yoktur."*

Bugün ahlak alanında Rus ortodoks ve slavofili Solzhenitsyn'de Bolşeviklere karşı kendilerine destek bulmuş yazarlarımız yalan söylemiyorlar, bolşeviklerin konumunu çarpıtmakla yetiniyorlar. Bolşevikler, generallerin ve karşı-devrimcilerin asileri kullanmaya çalıştıklarını dile getirdiklerinde, anarşist kalemler bunu, "ayaklanmayı generaller başlatmıştır"a çeviriyor ve "Lenin, Troçki ve bütün parti yönetiminin olayın 'generaller' ayaklanması olmadığını çok iyi bildikleri"ni yazıyorlar. (I.Mett, s.47) Gerçeklerle bağlantılı herhangi bir şey, bu yazarlardan az ya da çok bu şekilde muamele görüyor. Bununla birlikte, durumun ciddi bir çözümlemesini yapmadıkları gibi, yapıtlarında başka bir düzene ait teorik olma savındaki düşüncelere rastlanmaktadır. Devrimci marksizmin bu düşmanlarının düşünce tarzını sergilemek için bunları aktarıyoruz.

Öncelikle Ida Mett'i dinleyelim. "İhanete Uğrayan Devrim"de Troçki'nin "bürokrasinin kaynağını" anlamamış olduğunu gösterdiğini ifade eden Mett, konuya teorik katkısını sunuyor: "Bürokratizmin kökenleri, herşeyden önce bizzat kendisi bürokratik ve mutlakçı (absolutiste) temellerde örgütlenmiş olan bir parti tarafından kumanda ve kontrol edilen bolşevik mutlakçı devlet kavramında yatmaktadır." (s.87).

Tıpkı uyku-verici özelliklerinden ötürü afyonun uykuya neden olması gibi, bürokratik kavrayış da bürokrasiye neden olur. Troçki, bürokrasinin doğuşu ve yükselişini ülkenin geri kalmışlığı, düşük kültürel düzey ve devrimin tecrit edilmişliğine dayandırarak açıklarken yanılıyordu; hayır, bu stalinizm gibi toplumsal bir olaya yol açan bir kavrayış, bir düşünceydi. Şuna kuşku yok ki Ida Mett, neden İsa ve Buda'dan sonra, Bakunin, Tolstoy, Gandi ve onca iyilik havarisinden

* A.Skirda, p.185, Editions de la tete de femilles, p.155. İngilizce baskıda, Pierre Frank'ın girişinin bu paragrafında, Bakunin'in bu ifadeleri 19.yy'da marksistleri nitelemek için kullandığı ekleniyor. -Türkçe Ed. notu.

sonra halen mutluluk dolu bir dünyada yaşamadığımızı hiçbir zaman merak etmiş değildir. İnsanlık tarihinin tamamını iyiler ve kötüler arasındaki bir mücadeleye indirgiyorlar. Bununla birlikte, Ida Mett, Troçki'nin köylülüğün tutumları hakkındaki (aslında kendisinin anlamadığı) düşüncesine saldırmayı gerekli görüyor ve şunları yazıyor: Bazı kişiler hem bürokrasiye karşı gerçekleştirilen Kronstadt ayaklanmasının köylü kökenli olduğunu hem de bizzat bürokratikleşmenin köylü nitelik taşıdığını söylüyorlar. Köylülüğün rolü bu şekilde kavrandığında, Bolşevikler in bir tarım ülkesinde toplumsal devrim düşüncesini yaymak ve bunun hayata geçirilmesi için mücadele etmek cesaretini nereden buldukları sorulabilir.

Kuşkusuz ki, öncüsü olduklarını varsaydıkları bir dünya devrimi umuduyla, böylesi eylemlere (Kronstadt'ın bastırılması gibi) girişmekte sakınca görmüyorlardı. Ancak başka bir ülkede gerçekleşecek devrim Rus Devrimi'nin ruhundan etkilenmeyecek miydi? Rus Devrimi'nin dünya çapındaki muazzam ahlaki etkisi düşünüldüğünde, insan bu "sapmaların" devrim içindeki başka ülkelere damgasını vurup vurmayacağını kendisine sormadan edemiyor. (s.87-88).

Devrimlerin karakterini belirleyen şey burada yine düşünceler ya da onlardan sapmalardır. Felsefi idealizmin en basit türü, tarihi materyalizmi yerle bir ediyor .

Eğer Ida Mett'i bırakır ve Skirda'ya geçersek, karşı karşıya bulunduğumuz şey artık zavallı bir kafa karışıklığı değil, sınırsız bir sayıklamadır:

"Kapitalizme açık ve kesin bir dönüş olan NEP, Kronstadt'da proletaryanın son devrimci soluğu bastırılmaksızın kuşkusuz ki mümkün olamazdı."(p.10)

"Rus köylü ve işçilerinin Ekim'i ile Bolşevikler'inki karşılaştırılamaz...Bolşevik karşı devrim,...1917 Ekim'indeki bu ekip değişikliği yalnızca yönetim tarzını değiştirdi; kararnameler dönemi başlamıştı...1918 Haziran'ında en büyük fabrikalar kamulaştırıldı; bu, onların doğrudan hükümet ve ekonomi komiserliğinin denetimi altına girdiği anlamına geliyordu..."(p.14-15)

"Köylülerin nüfusun onda dokuzunu oluşturduğu bir ülkede bir "proleterya diktatörlüğü" yanılgısı..."(p.20)

"İç savaş, şehirler ve kırsal kesim arasındaki bu yapay karşıtlığın şiddetlenmesi için fırsat yaratırdı."(p.20)

NEP ile "Lenin, böylece tuhaf kumarında başarılı olmuştu: Kapitalizmi artık bulunmadığı bir yerde yeniden canlandırmak! Aldatmaca öylesine kurnazlıkla yapılmıştı ki, bütün muhalifleri yolun dışına atacaktı."(p.81-82)

Böylece, Ekim bir toplumsal düzen değişikliği olmayıp bir ekip değişikliğinden ibaret kaldı. Ama, Lenin NEP ile, kapitalizmi "canlandırmayı" o kadar ustaca başardı ki, X. Kongre'de bütün Bolşevik Parti, yandaşlar ve muhaliflerin tümü olaya akıl erdiremediler.

Aynı Skirda'nın bu tablosunu tamamlamak için, kendisinin Bolşevizm'e karşı sınır tanımaz bir nefret kustuğu eklenmelidir: "Onun (Dybenko'nun) 1938'de 'temizlenişi' karşısında üzüntü duyan birkaç kanayan kalp hala bulunacaktır"(p.53)

Kendisi bu şekilde Stalin'in bolşevikleri imha etmesi karşısında sevinç duymaktadır; tıpkı Beyaz mültecilerin yaptıkları gibi.

Paul Avrich'in kitabı ve bulunan bir belge

Şimdi Paul Avrich'in *La Tragedie de Cronstadt* [7] (Kronstadt Trajedisi) kitabına geçelim: Skirda kitabı okuduktan sonra şunları yazar:

"Çok sayıda belgeyle donatılmış, İngilizcede yayınlanan en eksiksiz inceleme. Ne yazık ki, yazar Kronstadt hareketinin niteliği ve önemi hakkında hiçbir şey anlamamış ve yurt dışındaki Beyaz Ruslar'ı ayaklanmaya dikkatsizce karıştırarak kafa karışıklığına yol açıyor. Bu, böyle bir konu hakkındaki bütün "akademik" çalışmaların sınırlarını ortaya koyuyor." (p.261).

Paul Avrich'in Beyaz mültecileri nasıl "dikkatsizce" işe karıştırdığını görmeden önce, onun hangi noktada durduğuna bakmalı ve kitabın bütünü üzerine bir fikir edinmeliyiz. New York'daki Columbia Üniversitesi'nde* profesör olan Avrich bolşevik ya da troçkist değildir. Kitap açık bir siyasal tutum sunmuyor, ancak çeşitli cümlelerde belirli bir siyasal eklektizmi yansıtıyor. Örneğin Rus tarihinde iki dev-

(7) Editions du Sevil, Paris 1975.
* İng. baskıda, New York, Queen College -Türkçe Ed. notu.

rimci akım görüyor: Birisi, Lenin ve partisi tarafından temsil edilen merkeziyetçi akım; diğeri, bütün yönetsel otoritelere düşman olan sosyalist-devrimciler ve anarşistlerden oluşan akım. (p.181-183). Ona göre NEP, Menşevikler'in Ekim devriminin sosyalist bir devrim olarak "prematüre"(erken doğmuş) olduğunu öne süren eleştirisinin haklılığının Lenin tarafından üstü örtülü kabulüydü. (p.212-213).

Ancak Avrich'in siyasal özellikleri net değilse de kendisinin Kronstadt hakında çıkardığı sonuçlar, kitabının giriş bölümünde çok açık biçimde formüle edilmektedir: "Kronstadt, tarihçinin asilere sempatiyle bakabileceği ve yine de Bolşevikler'in onları dize getirmekte haklı olduklarını kabul edebileceği bir durumu gösteriyor. Bunu kabul etmek, aslında, Kronstadt'ın trajedisini bütün yönleriyle kavramaktır." (p.6).

Avrich, olayları atlamaksızın, dikkatli bir çalışma sonunda bu sonucu çıkardı. Birinci bölümde, iç ve dış durumu o dönem Bolşevikler'in yaptığı gibi ve tartışma götürmez biçimde tarif ediyor. NEP ve bunun verdiği sonuçlara acilen ihtiyaç duyulduğunu vurguluyor. Tanbov bölgesinde görülen türden karışıklıkların hayli yaygınlaşmış bulunduğuna işaret ediyor ve bu karışıklıklarla birlikte Yahudi ve aydın düşmanlığı belirtilerinin ortaya çıktığını, bu tür belirtilerin Kronstadt olayları sırasında da görüleceğini belirtiyor. Kronstadt'dan önceki Petrograd grevlerini tartıştıktan sonra şu sonuca ulaşıyor:

"Birçok işçi ve aydının ve daha başkalarının gözünde Bolşevikler, bütün kusurlarıyla birlikte halen beyazların dönüşü ve devrimin çöküşü karşısındaki en etkin engeli oluşturuyorlardı. Bütün bunlardan ötürü, Petrograd'daki grevler kısa sürede sona ermeye yazgılıydı ve gerçekten de bunlar rejime karşı silahlı bir ayaklanma noktasına ulaşmaksızın sona erdiler." (p.50-51).

Yazar, Kronstadt üzerine uzunca bir sosyolojik çözümleme ve tarihsel anımsatmalarla devam ediyor. Troçki'nin çıkardığı sonuçlara benzeyen vargıları özellikle iki noktada farklılık gösteriyor:

a) Avrich, Kronstadt denizcilerini tümel biçimde ele alarak bunlar arasında Troçki'nin yaptığı türden kalifiye işçiler, geri kalmış köylüler ve bu ikisinin arasında dalgalanan bir orta katman şeklinde harhangi bir ayrıma gitmiyor.

b) Denizcileri bir bütün olarak ele alırken, hem 1905'de ve hem de

1917'de, iktidarın ele geçirilmesinde herkesçe çok iyi bilinen katkılarını getirdikleri Ekim Devrimi'nde, Kronstadt'ın bütün tarihinin özelliği olan aşırı solcu, disiplinsiz karakterin önemini vurguluyor. Avrich, bu ruh halinin Ekim sonrasında da görüldüğüne ve 1921 Mart ayaklanmasından hemen önce de görüleceğine işaret ediyor.

Avrich, birkaç kayda rağmen, iç savaş sırasında Kronstadt garnizonunun bileşiminde meydana gelen değişiklikleri doğruluyor. Hatta ayaklanmanın başlıca lideri Petrichenko'nun, ayaklanmanın bastırılmasından sonra kaçmış olduğu Finlandiya'da yaptığı bir açıklamadan da söz ediyor. A.B.D. Devlet Bakanlığı Ulusal Arşivi'nde bulunan bu açıklamaya göre, "Kronstadt garnizonunun dörtte üçü, bazıları Sovyet deniz kuvvetlerine girmeden önce güneyde anti-bolşevik kuvvetlerle birlikte çalışmış olan Ukraynalılardan oluşuyordu."(p.93). Avrich, ayaklanmanın öncesinde başlayan ve ayaklanmanın gelişimi içinde hızla çoğalan, "asılsız söylentilerden" bahsediyor. Hareketin ideolojisini "anarko-popülizm" olarak niteliyor. (p.164-167)

General Kozlovsky'nin Kronstadt'daki rolü gibi bizzat hareket kadar önemli olmasa bile yine de oldukça ilginç olan ayrıntılara giriyor; bu generalin ayaklanma patladıktan hemen sonra denizcilere, saldırıya geçme tavsiyesinde bulunduğunu, ancak her türlü otoriteye karşı yerleşmiş güvensizliklerinden ötürü denizcilerin bu tavsiyeye uymadıklarını belirtiyor. (p.100 ve 137)

"Komünistlerin almadıkları sovyetler" sloganına gelince, yazar bunun Kronstadt'ın değil, Sibirya'lı köylülerle Nestor Makhno yandaşlarının sloganı olduğunu söylüyor. (p.173)

Ve nihayet Avrich, şu kanıyı da taşımaktadır:

"İç savaşın büyük anti-Sovyet hareketleriyle karşılaştırıldığında, Kronstadt olayı mütevazi boyutlardaydı", ancak "ücra iç bölgelerde değil de Baltık bölgesinde bulunduğundan kent silahlı bir işgal için sıçrama taşı hizmeti görebilirdi." (p.207)

Paul Avrich'in kitabı şu soruyu tartışmasından ötürü hayli ilgi çekici olmaktadır: Karşı-devrimci mültecilerle işbirliği içinde hazırlanan bir komplo söz konusu muydu ve bunun ayaklanmadaki rolü neydi?

Yazar, Lenin'in, 1921'in ilk birkaç ayı sırasında mülteci çevrele-

rinde doruk noktasına ulaşan ajitasyon hakkındaki bütün gözlemlerini doğruluyor. Mültecilerin ayaklanmanın patlak verişinden sonraki çeşitli müdahalelerinden bahsediyor: Uluslararası basına yapılan açıklamalar, Finlandiya'da bir komitenin kurulması, Rus Kızıl Haç'ının kullanılması, yiyecek ve silah yardımı çağrıları, bankalar ve sigorta şirketlerine yapılan fon başvuruları v.s... Mülteciler, kendilerine gıda yardımı sözü veren ve Fin makamları nezdinde girişimde bulunan Fransız hükümetiyle sürekli bağlantı içindeydiler. Finliler ayaklanmanın hiçbir başarı umudunun olmadığını görerek, onları duymazlıktan geldiler. Amerikan hükümeti de, aynı nedenlerden ötürü aynı tutumu aldı.

Bunların hiçbirinin mültecilerin ajitasyonundan daha ileriye gitmediği, yani çabalardan arkasının gelmediği ve tüm bunların Kronstadt'da bir komplonun varlığını kanıtlamadığı iddia edilebilirdi. Ne var ki Avrich, hikayesini yeniden anlattığı ve pek de masum olmayan bir mülteci örgütünün, Rus Ulusal Komitesi'nin arşivlerinde bulduğu bir belge sunuyor. Bu arşivler şimdi Columbia Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Hiç kimse bu belgenin doğruluğundan şüphe edemez. Paul Avrich ortaya çıkarana kadar bu belgenin varlığı bilinmemekteydi. Eğer Sovyet hükümeti bu belgenin varlığının farkında olsaydı, bundan yararlanmak için her türlü yola başvururdu. Belge o denli çarpıcı ki, bütünüyle aktarıyoruz. Bizzat başlığı bile önem taşıyan bu "Memorandum"un metni şöyle:

Çok Gizli

Kronstadt'ta Bir Ayaklanma Örgütlendirilmesi Üzerine Memorandum 1921

Kronstadt'dan gelen haberler, bizi gelecek ilkbaharda orada bir ayaklanmanın patlak vereceğini düşünmeye zorluyor. Hazırlanışında dışarıdan olası bir miktar destek alabilirse, aşağıdaki koşulların da katkısıyla ayaklanmanın başarıyla sonuçlanacağından tümüyle emin olunabilir.

Baltık Filosu'nun askeri önem taşıyan bütün gemileri halen Kronstadt limanında toplanmış durumdalar. Bu durumda, Kronstadt'daki temel kuvvet denizcilerdir; gerek gemidekiler, gerekse de Kronstadt kalesinde kara görevi yapanlar. Bütün gücü, az sayıda komünist denizcinin (yerel sovyet, Cheka, devrimci mahkeme, komiserler, gemilerdeki parti kollektifleri, v.b.) elinde yoğunlaşmıştır. Garnizonun geri kalan kısmı ve Kronstadt işçileri herhangi bir kaydadeğer rol oynamıyorlar. Bu arada, denizciler arasında mevcut düzen hakkında çok sayıda ve aşikar kitlesel hoşnutsuzluk işaretleri farkedilebilir. Küçük bir grup bir dizi kesin ve süratli operasyonla Kronstadt'da yönetimi ele geçirmeyi başarırsa, denizciler hep birlikte asilerin saflarına katılacaklardır. En enerjik eylemler yapma yeteneğine sahip ve bunlara hazır böylesi bir grup denizciler arasında daha şimdiden oluşturulmuş durumdadır.

Sovyet hükümeti, denizcilerin düşmanca tutumu hakkında bilgi sahibidir. Bu nedenle daha önceleri Kronstadt ambarlarında bir aylık gıda ihtiyacının depolanmasına izin vermesine karşın, artık buraya her defasında bir haftalık gıdadan daha fazlasının sevkedilmesine izin vermeyen önlemler almıştır. Sovyet makamlarının denizcilere duyduğu güvensizlik o denli büyüktür ki, halihazırda Fin Körfezi'ni kaplayanbuzlar üzerinden Kronstadt'a giden bütün yolları denetleme görevi Kızıl Ordu'nun bir piyade alayına verilmiştir. Ne var ki, bir ayaklanma durumunda bu alay, denizcilere karşı ciddi biçimde direniş gösteremeyecektir, çünkü iş gerektiği gibi örgütlenirse, hazırlıksız yakalanmış olacaktır.

Sadece filolar ve Kronstadt kalesinin denetiminin ele geçirilmesi bile, asilere doğrudan Kotlin Adası'nın yakınında bulunmayan bütün kaleler karşısında üstünlük sağlar. Bu kalelerdeki toplar Kronstadt'ı vurmaya izin vermeyen ateş açılarına sahipken, Kronstadt bataryaları bu kaleleri ateş altında tutabilir (1919 Mayıs'ında bir ayaklanmaya girişen Obruchev Kalesi, Kronstadt bataryalarının ateş açması üzerine yarım saat içinde teslim olmuştu).

Ayaklanma başladıktan hemen sonra gelmesi düşünülebilecek tek askeri direniş, Fin Körfezi'nin güney sahillerinde ana kara üzerinde bulunan Krasnaya Gorka kalesi bataryalarından açılacak ateştir. Ancak Krasnaya Gorka'nın topları, gemilerin ve Kronstadt kalesininkilerin karşısında tamamen güçsüzdür. Kronstadt'daki gemilerde en az 32 adet oniki inçlik ve sekiz adet on inçlik top bulunmaktadır (daha küçük kalib-

reli toplar ve durumları hakkında güvenilir bilgiye sahip olmadıklarımızı saymıyoruz). Krasnaya Gorka'da yalnızca 8 tane oniki inçlik ve 4 tane de sekiz inçlik top bulunmaktadır. Buradaki silahların geri kalanı, düşük kalibrelerinden ötürü Kronstadt için tehdit oluşturabilecek durumda değildir. Kronstadt, Krasnaya Gorka ve Baltık filosuna ayrılmış bütün cephane stoklarının Kronstadt'daki depolarda bulunduğu ve böylece asilerin eline geçmiş olacağı eklenmelidir. Bu nedenle, Bolşevikler Kronstadt'daki ayaklanmayı Krasnaya Gorka bataryalarından topçu ateşi açarak bastıramazlar; aksine Kransnaya Gorka ve Kronstadt arasında bir topçu muharebesi halinde, zafer kazanan tarafın Kronstadt olacağı kabul edilmelidir (1919 Mayıs-Haziran'ında Krasnaya Gorka'daki ayaklanma Kronstadt'dan açılan ve bölgedeki tüm binaların yerlebir olmasına yeten dört saatlik bir ateş sonunda bastırılmıştı - Bolşevikler'in doğrudan Krasnaya Gorka bataryalarını hedef alarak ateş etmeleri, bunları çalışır durumda ele geçirmek amacıyla yasaklanmıştı).

Bu anlatılanlara bakıldığında, Kronstadt'da bir ayaklanmanın başarısı için koşulların son derece elverişli olduğu açıktır: l- ayaklanma için enerjik bir örgütçüler grubunun birleşik varlığı ; 2- peşisıra, denizciler arasında ayaklanmaya eğilimin varlığı; 3- operasyon alanının bizzat Kronstadt'ın sınırlarıyla belirlenmiş darlıkta olması ve bunun ayaklanmanın kesin başarısını güvenceye alması; ve 4- Kronstadt'ın Rusya'dan tecrit olmuşluğunun ve denizciler arasında görülen birlik ve dayanışmanın ayaklanmayı büyük gizlilik içinde hazırlama olanağını sunması.

Ayaklanma başarıya ulaştığı takdirde, Kronstadt'ın dışında savaş gemisine sahip olmadıkları ve Kronstadt bataryalarından açılan ateşi bastırmaya yetecek sayıda kara topu yığma imkanları bulunmadığı için, Bolşevikler (özellikle Krasnaya Gorka bataryalarının etkisizliği anımsanırsa) ne sahilden bombalama yoluyla ne de sahilden ateşle birlikte bir çıkarma kuvveti kullanarak Kronstadt'ı ele geçirecek durumda olmayacaklardır. Bunun da ötesinde, Kronstadt kalesi ve aktif filo, her türlü çıkarmaya karşı önüne geçilmesi zor bir ateş engeliyle direnmeyi olanaklı kılan çok sayıda hafif topla donatılmıştır. Bir çıkarma hareketine girişmek için, öncelikle adı geçen topları etkisiz hale getirmek gerekecektir ki, bu da kalede ve gemideki ağır silahların desteği söz konusu olduğundan Bolşeviklerin başaramayacağı bir şeydir.

Yukarıda ifade edilenlerin ışığında, ayaklanmadan sonra Kronstadt'ın askerikonumunun tamamen güven altında olacağı ve üssün gerektiği kadar uzun süre ayakta kalabileceği kabul edilebilir.

Bununla birlikte, ayaklanmanın ardından içerideki yaşam koşulları Kronstadt açısından öldürücü olabilecektir. Gıda stokları ancak ayaklanma sonrasındaki ilk birkaç gün için yeterlidir. Eğer isyanın hemen ardından Kronstadt'a yardım ulaştırılmaz ve bu düzenli kılınmazsa açlık kaçınılmaz olarak Kronstadt'ı yeniden bolşeviklerin kucağına düşmeye zorlayacaktır. Anti-bolşevik Rus örgütleri gıda sorununu tek başlarına çözebilecek kadar güçlü değiller ve bu konuda Fransız hükümetinin yardımına başvurmak zorunda kalacaklardır.

Ayaklanmanın hemen ardından gereksinilen gıda maddelerinin Kronstadt'a sevkedilmesindeki gecikmeleri engellemek için, önceden belirlenen miktardaki gıda kargosunun Baltık limanlarında Kronstadt'a hareket emrini bekleyecek olan gemilere yüklenmesi zorunludur.

Kronstadt'ın, gıda eksikliğinden ötürü bolşeviklere teslim olması dışında, geriye isyancıların moralleindeki bozulmadan dolayı bolşeviklere katılabilecekleri kaygısı kalıyor. Eğer asi denizciler, dışarının, özellikle de General Wrangel komutasındaki Rus ordusunun sempati ve desteği konusunda güvence alamazlar ve yine ayaklanmanın gelişiminin Rusya'daki Sovyet yönetimini devirmeye yetmeyeceğini ve kendilerinin Rusya'nın geri kalanından tecrit edildiklerini hissederlerse, böyle bir moral bozukluğu kaçınılmaz olacaktır.

Bu durumda, Fransız desteğinin simgesi olarak Fransız askeri gemilerinin ayaklanmanın sonuçlanmasından sonra mümkün olan en kısa süre içinde Kronstadt'a gelmesi çok yerinde olacaktır. Daha çok azrulanır olansa, Rus ordusuna bağlı bir kaç birliğin Kronstadt'a gelmesidir. Bu birlikler, tercihen şu an Bizerte'de bulunan Rus Karadeniz Filosu'ndan seçilmelidir, çünkü Karadeniz denizcilerinin Baltık Filosu denizcilerinin yardımına koşması onlar için eşsiz bir heyecan kaynağı olacaktır.

Özellikle darbeden hemen sonraki ilk günler içinde, Kronstadt'da düzenli bir kumanda örgütlenebileceğine güvenmenin mümkün olmadığı da aynı şekilde hesaba katılmalıdır. Bu açıdan, General Wrangel'in komutası altındaki Rus ordu ya da donanma birliklerinin gelişleri son derece yararlı sonuçlar verebilir, çünkü Kronstadt'daki bütün yetki otomatik-

man adı geçen birimlerin kıdemli subaylarına geçecektir.

Dahası, eğer Rusya'daki Sovyet yönetimini devirmeye yönelik operasyonlar Kronstadt'dan yürütülecekse, bu durum General Wrangel'e bağlı Rus silahlı kuvvetlerinin Kronstadt'a nakli için ek bir nedendir. Bu durumda, bu tür operasyonlar ya da yalnızca operasyon tehdidi için bile, Kronstadt'ın sarsılmaz bir üs olarak hizmet verebileceğine işaret etmek uygun olur; bunun da ötesinde, Kronstadt'a en yakın eylem hedefi, ele geçirilmesi bolşeviklere karşı topyekün zafere giden yolun yarısını aşmak anlamına gelecek savunmasız Petrograd olacaktır.

Bununla birlikte, Kronstadt'dan Sovyet Rusya'nın içlerine daha sonraki bir kampanya şu ya da bu nedenle vakitsiz bulunsa bile, Kronstadt'ın Fransız komutanlığıyla uyum içinde hareket eden anti-bolşevik kuvvetlerce takviye edilmesi, önümüzdeki ilkbaharda Avrupa'daki genel askeri-politik durumun gelişimi üstünde hissedilir etkiler yaratmaktan geri durmayacaktır.

Yine, Kronstadt'daki ayaklanmanın başlangıçtaki başarısı eğer sonradan yetersiz gıda stokları ya da hiç bir manevi ve askeri destekleri kalmayan Baltık denizcileri ve Kronstadt garnizonunun uğrayacağı moral bozukluğundan ötürü tersine dönerse, ortaya çıkacak sonuç Sovyet iktidarını zayıflatmayacağı gibi, aksine onu güçlendirecek, karşıtlarınınsa itibar yitirmesine neden olacaktır. Bu, akıldan çıkarılmamalıdır.

Sözü edilenler ışığında, anti-bolşevik Rus örgütleri eğer Fransız hükümetinden bu konuda gerekli önlemleri almayı kararlaştırdığına dair kesin güvence alamazlarsa, Kronstadt ayaklanmasının başarısına katkıda bulunmak uğraşından bütünüyle kaçınmak zorunda kalacaklardır. Bu önlemler, Fransız hükümetinin özellikle: 1. ayaklanmayı hazırlama sürecinde, başarılı bir sonuç için esasen son derece düşük bir toplamı içeren -yaklaşık 2000 franklık*- maddi desteği üstlendiğini, 2. ayaklanmadan sonra tam başarı elde edilene kadar Kronstadt'ı finanse etmeyi sürdürmeyi üstlendiğini; 3. Kranstadt'a gıda maddeleri sağlamak için önlemler almayı ve ilk gıda kargolarının Kronstadt'daki eylem tamamlandıktan hemen sonra gelişini garanti ettiğini; 4. Fransız askeri gemilerinin ve General Wrangel'in silahlı kuvvetlerine bağlı kara ya da deniz birimlerinin isyandan sonra Kronstadt'a gelmelerini kabul ettiğini... içermelidir.

* İng. baskıda 200 000 Frank. -Türkçe Ed. notu.

Sözü edilenlerle bağlantılı olarak, Fransız komutanlığı ve Rus anti-bolşevik örgütleri hazırlanması ve yönetilmesinde yer almasalar dahi, Kronstadt'da gelecek ilkbahar ne olursa olsun bir isyanın patlak vereceği ama bu isyanın kısa bir başarı dönemi sonrasında yenilgiye mahkum olacağı unutulmamalıdır. Sovyet yönetiminin prestijini büyük ölçüde güçlendirecek ve muhaliflerini Kronstadt'ı ender rastlanacak ve güçlü olasılıkla yegane ele geçirme fırsatından mahrum kılacak olan yenilgi, böylece bolşevizme belki de bir daha yerinden doğrulamayacağı çok sert bir darbe indirme fırsatının da kaçırılması anlamına gelecektir.

Eğer Fransız hükümeti yukarıda sıralanan düşünceleri prensipte kabul ederse, ayaklanmayı örgütleyenlerin kendisiyle bu konuda daha ayrıntılı ilişkiye girebilecekleri ve ayaklanma ile bunu takip edecek eylemler hakkındaki planın ayrıntılarının yanısıra işin örgütlenmesi ve sonraki finansmanı için ihtiyaç duyulan fonlarla ilgili daha kesin bilgileri iletebilecekleri bir temsilci tayin etmesi uygun olacaktır.(8)

Anarşist Skirda'nın iddia ettiğinin aksine, "yurt dışındaki Beyaz Ruslar'ı dikkatsizce ayaklanmaya karıştıran" Paul Avrich değil, Beyaz mültecilerin Kronstadt'da gelişmekte olan durumu hatırı sayılır bir ilgiyle izlediklerini gösteren, onun ortaya çıkardığı bu memorandumdur. Aslında yaptıkları, sadece ilgi göstermekten daha fazlaydı. Bu memorandum, Kranstadt'da dış kuvvetlerle ilişki halindeki bir komplonun reddedilmez kanıtı olarak herhangi bir mahkeme ya da soruşturma komisyonunun önüne çıkarılabilir. Burda herşey var: Durum, amaçlar, siyasal, askeri ve mali bir plan; harekatı uygulamaya hazırlanan küçük bir "grup". Paul Avrich memorandumun ayaklanmadan haftalar önce yazılmış olduğunu (p.103) ve yazarının Rus Kızıl Haç'ının -Finlandiya'ya göç etmiş olan G.F.Tseidler isimli bir üyesi olduğunu bize inandırıcı görünen bir şekilde açıkladı. (p.106-107) Olay ne olursa olsun, memorandum okunduğunda, yazarının komplolar konusunda pek de acemi olmadığı görülmektedir. Bu belgenin metni, yazarlarıyla Kronstadt'daki bir ya da daha çok kişi arasında etkin bağlantılar bulunduğu konusunda hiç bir kuşku bırakmıyor.

Amerikan tarihçi, hangi şahısların Kronstadt'daki bu komplo grubunun üyesi oldukları ya da olabileceklerini bulmaya çabalıyor. Tseidler ve General Kozlovsky konusunda kuşku duyulabilir, ancak ayak-

(8) Bkz. Paul Avrich'in kitabı, ek I, P.223-227.

lanmanın bastırılmasından sonra Finlandiya'ya göç ederek bu "Rus Ulusal Komitesi"* ile bağlantı kuran bazı katılımcılar da dahil olmak üzere, hangi şahısların ayaklanmaya önayak olduklarını isim isim saptamaya kesin biçimde imkan veren hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Komplo üyelerinin, bir grup olarak varlıklarını açıkça göstermemekle birlikte Kronstadt olaylarında bireysel olarak yer aldıkları daha akla yakın bir olasılıktır. Bu grubun ayaklanmanın odak noktasında olduğunu gösteren herhangi bir kanıt yoktur; hatta ayaklanmanın kendiliğinden başlamış olması da oldukça muhtemeldir. Memorandumu okumak, Paul Avrich gibi bizi de şu inanca götürür:

"Merkez'in planı uygulamaya koymaya vakit bulamadı. Ayaklanma çok erkenden, komplonun temel koşullarının -buzların erimesi, bir tedarik hattının kurulması, Fransız yardımının temin edilmesi ve Wrangel'in dağınık ordusunun olay yerine yakın bir üsse nakledilmesi- yerine getirilmesinden haftalar önce patlak verdi."(s.126-27)

Hazırlık halindeki bir komplonun varlığı açıktı. Komplocuların desteklemek istediği ayaklanma yine bunların gözleri önünde çok erkenden patlak verdi; bu, olasılık olmaktan daha öte bir şeydir. Belki memorandumdan değil ama mülteciler ve onların Rusya'daki suç ortaklarının entrikalarından mutlaka ki haberdar olan Sovyet liderleri, kaybedecek zamanları olmadığını biliyorlardı; buzlar çözülür çözülmez, Kronstadt dünya karşı-devrimin yardımını alacaktı. NEP'in sonuçlarını elde etmeye zaman kalmayacaktı. Köylülüğün tereddütleri onu işçi sınıfıyla anlaşmazlığa düşürebilirdi. Dolayısıyla, Sovyet liderlerinin aldıkları karar müdahale etmek ve ayaklanmayı mümkün olduğunca çabuk bastırmak oldu.

Asıl Sorun

Paul Avrich'in kitabında yer alan tartışma götürmez açıklamalardan sonra, bize öyle geliyor ki, ucuz anti-komünizm yapmak istemeyen ya da kendi gelişimlerinde bir gerilemeyi "haklı gösterme" çabası gütmeyenler için Kronstadt hakkındaki tartışma sonuca bağlanmıştır: Lenin ve Troçki Kronstadt'la ilgili çözümleme hatası yapmamışlardır ve isyanın barındırdığı tehlikeli karşı-devrimci potansiyelden kork-

* İng. baskıda ek, (Ulusal Merkez'in bir grubu).

makta bütünüyle haklıydılar.[9]

Yine de, bir soru varlığını koruyor. Bu, bir tarafta Stalin ve diğer tarafta Lenin ve Troçki'nin aralarına eşitlik işareti koymayan sosyalist devrim yandaşlarının gündeme getirdiği sorudur.

Kronstadt sorunundaki çözümlemelerinde yanılmamakla birlikte, Lenin ve Troçki'nin yaptıkları işe Stalinizme yolu açan süreci başlatıp kolaylaştırmak denemezse bile, birer cadı yamağı değil midirler? Kısacası, Kronstadt'a bastırmakla Lenin ve Troçki acaba Ekim devrimini istemeksizin ve gönülsüzce de olsa kendi Thermidor'una* giden yola sokmamışlar mıdır? Bu tartışılmayı hak eden ciddi bir sorudur.

Hiç kimse, dönemin Sovyet liderlerinin -Lenin ve Troçki başta olmak üzere- dünya sosyalist devriminin sadık yandaşları olduklarını ve bunu mevcut bütün siyasal ve maddi kaynaklarıyla savunduklarını ciddiyetle yadsıyamaz..., dört yıl sonra ortaya çıkacak olan "tek ülkede sosyalizm" (anlayışı) hiçbir biçimde onların meselesi değildi. Öte yandan, henüz bir siyasal yönetime ve formüle edilmiş bir ideolojiye sahip olmamasına karşın Sovyet Cumhuriyeti'nde bürokrasinin işaretleri ve suistimaller halihazırda ortaya çıkmış ve kesinlikle görmezden gelinemeyecek durumdaydı. Ancak bu durum bolşevikler ve asıl olarak da Lenin tarafından, özellikle Kronstadt'ı da tartıştığı X. Kongrede açıkça kabul ediliyordu. Lenin'in yaşamının son dönemini, bürokrasinin gelişimini teşhir edip ünlemeye, dahası XII. Kongrede Stalin'e karşı mücadele etmek üzere Troçki ile birlikte hazırlamaya giriştiği bir fraksiyon sayesinde partinin zirvelerinde de darbe vuracak yollar aramaya adadığını biliyoruz. Özcesi, Kronstadt döneminde bolşevik yönetimi, ideolojik ya da siyasal olarak bürokrasiyi temsil etmediği gibi, tersine ona karşı savaşıyordu.

Ayaklanmayı bastırmada kullanılan yöntemlerden dolayı Kronstadt örneğinin, Bolşevik Parti içindeki sol ya da sağ muhaliflere ve daha sonraları Stalin'in parti içindeki zaferini temin etmiş olan fraksiyonun üyelerine karşı bu aynı yöntemlere başvurma konusunda bürok-

(9) Ayaklanmanın bastırılışını izleyen baskının boyutuyla ilgili doğruluk derecesi belirlenemeyecek çeşitli yorumlar bulunmaktadır. Troçki 1938'deki makalelerinde, bu konu hakkında elinde başka biçbir kanıt bulunmadığını açıklıyor. Bu konuda spekülasyona girmeyeceğiz.

* Thermidor: Fransız devrim takviminde. 20 Temmuzdan 18 Ağustosa dek süren onbirinci ay. -Türkçe Ed.notu.

rasiyi cesaretlendirdiği öne sürülebilir. Ancak bu iddia soyutlukla malul bir yanılgıdır: Sınıflar ya da farklı toplumsal katmanlar arasındaki mücadelelerde aynı araçların değişik partilerce kullanılması kaçınılmazdır. Bu böyledir diye, devrimci parti, daha sonra kendi içindeki bir grubun devrimci programa bağlı kalan kanada karşı kuvvete başvurabileceği olasılığından ötürü kuvvet kullanımını yadsımalı mıdır?

Hemen hemen aynı soyutlukla, Kronstadt ayaklanmasının bastırılmasında yer almış olan X'in daha sonra troçkistlere karşı acımasız bir GPU ajanı olmayı doğal karşıladığı söylenebilir. Ancak bu olaylara kişisel psikolojinin bakış açısıyla yaklaşmak ve tek geçerli ölçütü, yani sözü edilen olaylarda etkinlik gösteren toplumsal güçleri bir kenara itmek olacaktır. Napolyon'un hayatta kalmış cumhuriyetçilere karşı yürüttüğü baskıyı, her iki örnekte de bir Fouche* ve bazı diğerlerine rastlanıyor diye, karşı-devrime yönelik Jakoben terör olarak mı açıklayacağız? Kendisinin adını kullanıp, öğretilerini çarpıtan Stalin'in yaptıklarından Lenin nasıl sorumlu tutulabilir? Bu, Stalin'i Lenin'in yarattığını iddia edenlerin "mantığını" benimsemek anlamına gelir.

Kuşkusuz, bürokrasiye karşı durmalarına ve onu mahkum etmelerine karşın, Bolşeviklerin o dönemde bürokrasinin alttan alta barındırdığı vestalinizmle birlikte Lenin ve Troçki'nin hiçbir zaman düşünmedikleri sonuçlar üretecek olan tehlikeleri tahmin etmekten uzak kaldıkları savlanabilir. Bu doğrudur, ancak hiçbir şeyi kanıtlamaz. Çünkü 1921'de, stalinizm gibi yeni bir olayı hiç kimse önceden görmedi ve göremezdi. Yıllar sonra bile -1920'lerin sonlarına doğru- seziş yeteneğinden kimsenin kuşku duyamayacağı Troçki, stalinizmin gerçekte dayandığı kadar uzun süre ayakta kalabileceğini tahmin etmiyordu.

Belli ölçüde akla yakın olan tek şey, Kronstadt'ın bastırılmasının Sovyet iktidarının yaşamasını garanti altına alırken, bolşevik partinin iç kuvvetlerinin bir dereceye kadar zayıflamasına da yol açtığıdır. Örneğin dönemi yaşayanlardan bir çoğu, Komünist Enternasyonal'in III.

* Joseph Fouche (1772-1820) Fransız Ulusal Meclisi üyesi (1792-95) ve devrimin en radikal döneminde en ateşli Jakobenlerden biri. Thermidor'da anahtar bir rol oynadı ve Direktuvar yönetiminde polis bakanı olarak Jakoben Klübü'nü kapatıp kulübün yazarlarını ve yayıncılarını tutuklattı. Napolyon'un hükümet darbesine (18. Brumaire) yardım etti ve Konsüllük ve İmparatorluk döneminde kendisine polis şefi olarak hizmet verdi. Waterloo'nun ardından Bourbon'ların dönüşünü kolaylaştırdı ve 18. Louis'e bakanlık yaptı. Polisi siyasal denetim ve zulüm için kullanması, casuslar ve ajan provakatörler sisteminden ötürü modern polis devletinin babası olarak anılır. -İng.ed notu.

kongresinde, Kronstadt gündeme geldiğinde bolşeviklerin hissettikleri rahatsızlıktan söz etmektedir. İç savaş sırasında çok zor ama çok coşkulu dönemler yaşamışlardı; Kronstadt'da karşılaşılan güçlüklerse tam tersine hiçbir coşku esinlemiyordu.

Bununla birlikte, Lenin'in suçladığı gelişme yolundaki bürokrasinin güçlenmesi, Alman devriminin 1923'de mücadelesiz yenilgisi; dünya devrimindeki geri çekiliş ve ardından, hepsinin ötesinde, 1933'de nazizmin Almanya'da yine kavgasız iktidara gelişi gibi daha geniş çaptaki olaylardan, herşeye karşın bir vaka olan Kronstadt'ın bastırılmasının etkisine kıyasla çok daha fazla etkilenmiştir. Ümitsizlik sözü edilen olaylarla birlikte, Sovyetler Birliği'ndeki yönetim katmanları içinde gitgide daha da derinleşmiştir.

Son olarak, yanıtlamış olduğumuz itirazları getirenler şu soruya da kendileri yanıt vermelidir: Lenin ve Troçki ayaklanmayı bastırmaktan başka yapabilirlerdi ya da ne yapmalıydılar? İktidarı terkedebilirler miydi? Değilse, başka ne yapabilirlerdi? Dönemin Sovyet yönetimi, son derecede tehlikeli koşullar altında, kapitalist güçler ve Beyaz kuvvetler tarafından önüne çıkarılan her türlü engel karşısında çaresiz olmadığını göstermiştir. Bu yönetimin bastırma dışında bir başka çözümü tercih etmiş olması gerektiği düşünülebilir. Esasen, öncelikle müzakere yolu aradığı kanıtlanmış durumdadır. Bu çaba hiçbir sonuç vermedi ve ayrıca *zamanın sınırlı olduğu* da unutulmamalıdır. O koşullarda artık Bolşevik liderlerin kullanılacak yolları seçme şansları yoktu. Bugüne kadar, "imkansızlık" sınırları içinde bulunmayan hiçbir çözüm önerilmedi. Troçki bu kitaba aldığımız makalelerin çoğunu yazdığında olayın üzerinden yedi sekiz yıl geçmiş, Stalin'in dünyası bütün çirkinliğiyle görünür hale gelmişti. Troçki, Ekim 1917'den beri meydana gelen olaylar zincirini mümkün olan en derin eleştirel yorumla birçok kereler yeniden kurmuştu. Eğer başka bir çözümün mümkün olduğunu düşünmüş olsaydı, bunu gösterir ve kalenin asilere terkedilmesinin imkansızlığı konusunda ısrar etmezdi.

Trajik Bir Zorunluluk

Toparlayalım ve bitirelim. Uluslararası durum tehlikeliydi ve ülke yedi yıl süren dış ve iç savaşın sonunda felaketin ortasındaydı. Düşmanlıkların sürüp sürmeyeceği kuşkulu ve belirsizdi. Silahlı çeteler ülkeyi yağmalıyorlardı.

Eğer Kronstadt ayaklanması daha fazla uzasaydı, bu, iç savaşın halen sıcak olan küllerini alevlendirir ve -isyanın doğrudan merkezinde olmamış olsa bile- Kronstadt'da dahil olmak üzere ülkede yeniden hazırlıklara girişen karşı-devrime eyleme geçme imkanı vermiş olurdu. Bu tartışılmaz gerçekler, Paul Avrich'in daha önce aktarılan ilgili bölümde neden "Bolşevikler Kronstadt ayaklanmasını dize getirmekte haklıydılar" dediğini açıklarnaktadır.

Ancak komplocu olmayan denizciler de vardı. Bunlar, uzun süredir sıkıntı çeken ve durumlarından hoşnut olmayan köylü ve işçilerin güçlükler dolayısıyla ayaklanma noktasına gelen çocuklarıydılar ve işte sonuç bölümünün diğer kısmında Paul Avrich'in "asilere sempati ile" bakabileceğini açıklarken kastettiği kişiler de bunlardır.

Bazıları, titizce dengelenmiş bir yaklaşım diyeceklerdir. Öyle olmadığı gibi, ayrıca Bolşevik liderlerin, Sovyet iktidarının yazgısı söz konusuyken bile taşıdıkları görüşe de çok uzak değildir. İsyancıların, beyazları bolşeviklerin iktidarından daha fazla istemediklerini kabul eden ve Kronstadt'ı açıklarken işçiler ve köylülrin hoşnutsuz yorgun, tükenmiş durumda olduklarını ve insan gücünün belirli sınırları bulunduğunu söyleyen bizzat Lenin'di.

Yine aynı doğrultuda Troçki, ayaklanmadan ondokuz yıl sonra Stalin hakkındaki kitabının tamamlanmamış müsveddesinde, asilerin belki de iyi niyet taşıdıklarını, fakat yanlış yola sapmış olduklarını ve ayaklanmayı bastırmanın "trajik bir zorunluluk" olduğunu söyleyecekti.

Bu bağlamda, bizim "Kronstadtlılar" Ida Mett ve Alexander Skirda, Troçki'nin bu sözlerinin "onun adına kayda değer bir nesnellik" çabası (Mett, Fr.baskı, p.79) ve "olağanüstü bir zihin açıkhğı"nı (Skirda, p.90) temsil ettiğini yazarak kavrayış yoksunluklarını bir kez daha sergiliyorlar. Nesnellik ve zihin açıklığı! -Troçki'nin, bu özelliklerden tamamen yoksun şahıslardan bu tür bir onay belgesi almaya hiç kuşkusuzki ihtiyacı yoktu(10).

(10) Troçki'nin buradaki tespitlere yolaçan ifadeleri Stalin isimli kitabının Fransızca basımında değil, İngilizce basımında yer almaktadır. Bir tek fırsatı bile kaçırmayan Skirda, neyi ima ettiği anlaşılmayan biçimde bu konuda şöyle yazıyor: "Tuhaf bir şekilde, bu metin Fransızca çeviride yer almıyor." Troçki'nin Stalin hakkındaki kitabının, yazarın biyografisini yazmakta olduğu kişinin tahrikiyle işlenmiş cinayet nedeniyle tamamlanmamış olduğu Skirda'nın aklına gelmemiş. Kendisinin isteği ve Troçki'nin düşüncesine karşın, yayıncılar tarafından yapılan "eklemeleri" protesto eden Natalia Sedova Troçki, bu basımlardan sorumlu değildir; tıpkı herhangi bir troçkistin Fransızca ya da İngilizce basımlardan dolayı sorumlu tutulamayacağı gibi . Bugün bu ihmalin nereden kaynaklandığını belirlemenin mümkün olup olmadığını bilmiyorum. Ancak Skirda gibi biri, bolşeviklerin tanım yerindeyse gerçeği tahrif ettiğini bildiği halde, niçin olaylan böyle "dikkatsizce kanştırır"

Her durumda, Kronstadt hakkındaki gerçekler bizim yapabileceğimizden bin kez daha iyi biçimde de sergilense, bunun, gelecekteki Skirdalar'ı tıpkı günümüzdekilere gibi, anti-komünist ve anti-troçkist saldırılarını yinelemekten alıkoyamayacağını zaten biliyoruz. Devleti yadsıyorlar. Sosyalist toplumu inşa etmek için bir işçi iktidarının zorunluluğunu yadsıyorlar. Kapitalizmin yıkılmasının bir stratejiyi ve zamanın yönelimlerine ve güç ilişkilerine v.s. tekabül eden taktikleri saptayıp uygulayacak, ciddiyetle yapılandırılmış örgütler gerektirdiğini hiçbir zaman akıllarına getirmiyorlar. Sınıf düşmanının ne yaptığına aldırmaksızın her türlü isyanı tahrik etmek ve sınıf bilincinin, mücadele yenilgiye uğrasa bile oradan güçlenerek çıkıp çıkmayacağıyla iştigal etmek onlara yetmektedir. Ve nihayet, kapitalist devletin yanısıra işçi devletini de yadsıdıkları için, strateji, taktik, örgütlenme ve yönetim gibi şeylere zerrece ihtiyaç duymuyorlar. İsyan için isyan, onların tüm fikriyatının abecesidir.

Ama devlet, parti, v.s. konusundaki gıdalarını böylesine içi boş bir literatürden almayanlar, sosyalist devrimin amaçsız ayaklanmalarla değil ancak dikkatle hazırlanmış ve örgütlenmiş mücadeleler yoluyla yapılacağını bilenler için, açıklamamızın tanıtlayıcı olduğuna inanıyoruz. Onlar, Kronstadt'ın Bolşevikler için devrim tarihinde acı dolu bir sayfayı, "trajik bir zorunluluğu" temsil ettiğini anlayacaklardır.

Pierre Frank

Eylül 1976

KÖTÜLEŞEN DURUM *

24 Şubat 1921

(...)

Gerek içeride ve gerekse de uluslararası alanda kötüye giden mevcut durumla başa çıkmamız gerekiyor. Polonya ile barış henüz sonuca bağlanmış değil; içeride haydutluk ve kulak ayaklanmalarında artış gözleniyor. Gıda ve yakıt sorununa gelince, durum dikkat çekici biçimde ağırlaştı. Geçtiğimiz yılın ilk yarısında 15 milyon, ikinci yarısında ise 8 milyon poud** buğday tükettik. Bu yılın ilk yarısında 25 milyon poud tutan bir dağıtım gerçekleştirdik, şimdiyse ekmek paylarını azaltmak zorundayız ve bunu düzenli biçimde sağlayıp sağlayamayacağımız da kuşkulu. Yılın ilk yarısında buğdayı kötü biçimde dağıtarak çok açık bir hata işledik; tüketimi 25 milyon pouda çıkarmamamız gerekirdi. Şimdilerdeyse kulak asiler demiryolunu kestikleri için Sibirya'dan hiçbir sevkiyat yapılamıyor. Sibiryalı yoldaşlarımız bize olası bir kulak ayaklanmasından sözetmişlerdi, ama bunun çapını önceden belirlemek çok güçtü. Bu, kişinin buna karışan kuvvetleri tartabileceği bir savaş değil. Avrupa Rusyası'ndaki köylülere kıyasla daha az zorluğa katlanmasına karşın Sibirya köylüsü henüz yoksunluklara alışamadı ve şimdi Sibirya ile iletişimde kopukluk, sevkiyatlardaysa kesilme görülüyor. Yaklaşık olarak 1 ile 10 Mart ara-

* Bu bölüm, Lenin'in Rus Komünist Partisi'nin Moskova Komitesi'nin çağrısıyla gerçekleşen bir toplantıda militanlara yaptığı bir konuşmadan alınmıştır. Collected Works vol. 42, p.272-73.

** Poud, 453,59 gram tutan bir Rus ağırlık birimidir. -Türkçe Ed. notu.

sında gıda durumunda hiçbir iyileşme olmayacak. Elimizde stok kalmadı. Şimdi tüm gücümüzle ayakta durmaya, mevcut duruma olabildiğince dirençle dayanmaya çalışmalıyız. Kafkaslar'dan yapılan nakliyatta belirli bir gelişme var, ama durumun daha kötüye gitmesi riski hala giderilmiş değil. Görünüşe göre Ermenistan'daki ayaklanma* yatışacak, ne var ki kayıpları telafi etmek için Güney-Doğu demiryolu üzerinde çok fazla durmamıza karşın Kafkaslar'dan yapılan sevkiyatlar hiçbir şekilde Sibirya'nın yol açtığı açığı kapatamaz.

Bunlar üzücü haberlerdir, ama durum bu.

İnsan, haydutluk olaylarında sosyalist-devrimcilerin etkisinin bulunduğunu hissediyor. Başlıca kuvvetleri yurt dışındadır ve her ilkbaharda Sovyetler iktidarını devirmeyi hayal ediyorlar. Tchernov, son zamanlarda yurt dışındaki bir Rus gazetesinde bu konuda yazdı. Sosyalist devrimciler köylerdeki kundakçılarla bağlantı içindeler. Bu bağlantı, ayaklanmaların tam da buğday aldığımız bölgelerde meydana gelmesinden açıkça belli olmaktadır. Buralarda ihtiyaç fazlasının zor alımı, düşünülemeyecek güçlüklerle karşılaştı. Aynı sistem Sibirya'da da uygulanmaktadır. Ancak orada halen önceki yıllardan kalan stoklar bulunuyor.

Kötüye gidiş yakıt sorununa da yansıdı. Elimizde kesin rakamlar yok, açık sonuçlara varamıyoruz, ne de bu yüzden yakıt krizinin nedenlerini belirleyebiliyoruz.

Sonuç olarak hoşnutsuzluğun genel bir karakter haline geldiği görülüyor. Bu hoşnutsuzluğu temelde kavramak gerekir; eğer bu Sovyetler aygıtı aracılığıyla süratle yapılamazsa, doğrudan parti aygıtı aracılığıyla yapılmalıdır...

* Ermeni küçük burjuva milliyetçileri Taşnakların 13 Şubat 1921'de başlattığı ayaklanma.

PARTİ BİRLİĞİ ÜZERİNE*

5 Mart 1921

(...)

Proletarya düşmanlarının tutarlı komünist çizgideki her sapmadan yararlanma çabaları, burjuva karşı devrimi ve dünyanın bütün ülkelerindeki beyaz muhafızların bizzat sovyet rejiminin sloganlarını kullanmayı kabule dahi nasıl hazır olduklarını gösterdikleri Kronstadt olayında çarpıcı biçimde sergilenmiştir; yeter ki Rusya'daki proletarya diktatörlüğü yıkılsın. Burada sosyalist devrimciler ve genel olarak burjuva karşı devrimcileri -sözümona Sovyetler iktidarı adına Rusya'daki Sovyet hükümetine karşı ayaklanma çağrısı içeren sloganlara başvurdular. Bu olaylar, sırf Rusya'da proleter devrimin siperini zayıflatmak ve tahrip etmek amacıyla, Beyaz muhafızların kendilerini komünistler ve hatta aşırı sol kanat komünistler olarak göstermek ve kamufle etmek için nasıl çaba harcadıklarını, bunu nasıl başardıklarını bütünüyle kanıtlıyor. Kronstadt isyanının arifesinde Petrograd'da dağıtılan menşevik bildirileri de aynı şekilde bunların birkaç itiraz dışında Sovyet iktidarını ayaklanmacılara karşı destekler görünürken, pratikte ayaklanmacıları teşvik etmek ve desteklemek amacıyla Rus komünist Partisi içindeki anlaşmazlıklar ve belirli fraksiyon tohumlarından nasıl yararlandıklarını göstermektedir.

* Lenin'in, 8-16 Mart 1921'de düzenlenen X.Parti Kongresi'ne parti içindeki birlik üzerine karar taslağından alınmıştır. Collected Works vol.32, p.241-42.

KRONSTADT'DAN ÇIKARILAN DERSLER*

8 Mart 1921

Şimdi Kronstadt olayları üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Henüz en son haberleri almadım, ancak işin içinde çok iyi tanıdığımız beyaz generallerin parmağının bulunduğu hemen belli olan bu ayaklanmanın önümüzdeki birkaç gün içinde, hatta önümüzdeki birkaç saat içinde bastırılacağından hiç kuşkum yok. Bu konuda kimsenin kuşkusu olmasın. Ancak bu olaydan çıkan siyasal ve ekonomik derslerin kapsamlı bir değerlendirmesini yapmak gerekiyor.

Olay ne anlama geliyor? Bolşeviklerin elindeki iktidar, görünüşe göre Bolşeviklerin biraz sağında, hatta belki de daha "sol"unda yer alan -yönetimi ele geçirmeye çalışan politik gruplaşmaların bileşimleri belirsiz olduğu için bu bilinemiyor- karışık bir kütlenin ya da birbirini tutmayan, uyumsuz bir topluluğun eline geçmiştir. Aynı zamanda Beyaz generallerin önemli rol oynadıklarını hepiniz hiç kuşkusuz ki biliyorsunuzdur. Bu tümüyle meydana çıkmıştır. Kronstadt olaylarından iki hafta önce, Paris gazeteleri Kronstadt'da bir ayaklanma olacağını ilan ediyorlardı. Bunun sosyalist-devrimciler ve dışardaki beyaz mu-

* Lenin'in, Kızıl Ordu kuvvetlerinin Kronstadt'daki ayaklanmayı bastırmak için operasyonlara başlamasından bir gün sonra Komünist Parti'nin X. Kongresi'ne sunduğu faaliyet raporundan alınmıştır. Collected Works, vol. 42, p.278-279

hafızların işi olduğu kesinkes açık; hareket de aslında bir küçük burjuva karşı devrimi, anarşist bir küçük burjuva hareketi boyutuna ulaştı. Bu oldukça yeni bir şey. Bütün (diğer) krizlerle kıyaslandığında, bu olay titiz bir ilgiyle ele alınmalı ve siyasal açıdan çok kapsamlı bir analize tabi tutulmalıdır. Proletarya diktatörlüğüne hep düşmanca bakan anarşist küçük burjuva unsurlar ticaret özgürlüğü talebini öne sürdüler. Bu ruh hali proletarya üzerinde geniş etkide bulundu. Moskova ve bir dizi köy ve kasabaya yansıdı. Bu küçük burjuva karşı-devrim, hiç kuşkusuz ki birleşmiş Denikin, Yudenich ve Kolchak'tan çok daha tehlikelidir. Çünkü yaşadığımız ülke, proletaryanın azınlıkta olduğu, köylü mülkiyetinin yıkımdan payını aldığı ve üstüne üstlük ordudaki terhislerle çok sayıda potansiyel isyancının ortalıkta dolaştığı bir ülkedir. Kronstadt denizcileri ve işçilerinin ileri sürdükleri bu -nasıl söylemeli- yönetimi dengeleme, başlangıçta çok küçük ve önemsiz görünüyordu. Ticaret özgürlüğü önermesiyle Bolşeviklerin hatasını düzeltmek istiyorlardı ve bu hezeyanın pek önemli olmadığı, "Sovyet iktidarı" sloganının da birkaç değişiklik ve ıslahtan ibaret olduğu söylenebilirdi. Ne var ki, partisiz unsurlar gerçekte Beyaz muhafızlar için bir sıçrama taşı, bir basamak ve köprü işlevi gördüler. Siyasal açıdan bu kaçınılmazdır. Küçük burjuva unsurları, anarşist unsurları biz Rus devriminde gördük ve onyıllardır onlarla mücadele ediyoruz. Şubat 1917'den sonra, büyük devrim sırasında onları eylemde gördük ve küçük burjuva partilerinin kendi programlarının bolşeviklerinkinden farklı olmadığını, ancak bunu farklı yöntemlerle gerçekleştirmek istediklerini kanıtlama, açıklama çabasına tanık olduk. Bunu yalnızca Ekim devrimi deneyiminden değil, aynı zamanda başka bir iktidarın temsilcilerinin Sovyet yönetiminin yerini aldığı eski Rus imparatorluğu sınırları içindeki değişik bölge ve alanlardaki deneyimlerden dolayı da biliyoruz. Samara'daki Demokratik Komite(!)yi hatırlayalım.* Hepsi eşitlik, özgürlük ve kurucu meclis talepleriyle geldiler ve her defasında bunların Beyaz muhafız iktidarını kurmak için bir köprü, bir geçitten başka bir şey olmadıkları anlaşıldı. Sovyet yönetimi ekonomik

* 8 Haziran 1918'de Çekoslovak askeri kuvvetleri Volga bölgesindeki Samara kasabasını ele geçirdiler. Sosyalist devrimciler, Çeklerin yolunu izlerken, her iki kuvvet de sovyetlerin dağıtılması, bir kurucu meclis oluşturulması ve şiddetli bir anti-komünist kampanyanın başlatılması konusunda önayak oldular. Sosyalist-devrimciler, kendilerini Kurucu Meclis Komitesi olarak adlandırıp Çek askeri zaferlerinin peşisıra Volga boyu ve Urallar bölgesinde Samara'dakinin benzeri hükümetler kurdular. Sonbaharla birlikte bu kuvvetler Kızıl Ordu tarafından yenilgiye uğratıldılar. -İng. Ed. notu.

durum nedeniyle sarsılmaya başladığı için, tüm deneyimi hesaba katmalı ve bir marksistin kaçamayacağı teorik sonuçları çıkarmalıyız.

Bütün Avrupa deneyimi, iki arada bir derede kalındığında işlerin kötü bittiğini göstermektedir. İşte bu yüzden, tam da bu konuda politik sürtüşmelerin çok büyük bir tehlike oluşturduğunu söylemek durumundayız. Ticaret özgürlüğü çağrısında bulunan bu küçük burjuva karşı devrimi dikkatle irdelemek zorundayız. Sınırlanmamış ticaret - Kronstadt örneğinde olduğu gibi başlangıçta Beyaz muhafızlara bağlı bulunmasa bile- Beyaz muhafız unsur için halen hançerin keskin ucu, sermaye ve onun kesin restorasyonu için bir zaferdir. Tekrarlıyorum, bu siyasal tehlikenin üzerine hassasiyetle eğilmeliyiz.

Tehlike, program tartışmalarımızla ilgili söylediklerimi açıklıyor; bu tehlike karşısında, parti içi tartışmaları sadece biçimsel planda bitirmekle yetinmememiz gerektiğini anlamalıyız -bunu yapacağız elbette, ama bu yetersizdir. Bu soruna daha ciddi yaklaşmak gerektiğini unutmamalıyız.

Köylü ekonomisinin kriz içinde bulunduğu dönemde, ancak köylülere kasaba ve kırsal kesimlere yardım etmeleri çağrısında bulunarak ayakta kalabileceğimizi anlamamız gerekiyor. Burjuvazinin, köylüleri işçilerin karşısına çıkarmanın yollarını aradığını işçi sloganları ardına sığınarak anarşist küçük burjuva unsurları işçilere karşı kışkırtmaya çalıştığını, bunu yaparken de doğrudan doğruya proletarya diktatörlüğünün yıkılmasını ve sonuçta kapitalizmin restorasyonuyla eski toprak sahipleri ve kapitalistlerin eski iktidarının yeniden kurulmasını hedeflediğini aklımızdan çıkarmamalıyız. Buradaki siyasal tehlike apaçık ortadadır. Bir çok devrim çok açık biçimde bu yoldan geçmiştir; biz bu olasılık karşısında her zaman dikkatli olduk ve buna karşı uyarıda bulunduk. Hiç kuşkusuz ki bu durum, yönetimdeki komünist partisinden, yönetici proleter unsurlardan geçtiğimiz yıl sıkça sergilediğimiz tutumdan daha farklı bir tavır almalarını gerektirir. Karşı karşıya bulunduğumuz tehlike kesinlikle daha fazla kaynaşma, kesinlikle daha fazla disiplin ve kesinlikle çalışmada daha fazla birlik istemektedir. Bunu başaramazsak, önümüzdeki zorlukların üstesinden gelemeyiz.

Ardından, ekonomik sorunlar var. Küçük burjuva unsurların öne sürdüğü bu ticaret özgürlüğü ne anlama geliyor? Proleteryanın küçük çiftçilerle ilişkilerinde halen çözmemiz gereken zor sorunlar ve görev-

lerimizin bulunduğu anlarına geliyor. Burada proleterya devriminin proletaryanın azınlıkta ve küçük burjuvazinin çoğunlukta olduğu koşullarda geliştiği bir ülkede, zafere ulaşmış proletarya ile küçük mal sahipleri arasındaki ilişkilerden bahsediyorum. Böyle bir ülkede proletaryanın rolü, bu küçük tarım üreticilerinin toplumsallaştırılmış, kollektif, communantaire* çalışmaya geçişini yönetmektir. Teorik olarak bu tartışma götürmez. Bir dizi yasal eylemle bu geçiş sorununa eğildik, ancak bu konuda yasal mevzuattan çok pratik uygulamanın önem taşıdığını ve bu geçişin küçük üreticiye büyük üretimin faydalarını pratikte kanıtlayacak son derece güçlü ve geniş çaplı bir endüstriye sahip olduğumuzda güvence altına alınabileceğini biliyoruz.

Marksistler ve yanısıra sosyal devrim ve onun görevleri hakkında düşünen bütün sosyalistler sorunu teoride her zaman bu şekilde dikkate aldılar. Ancak, bahsettiğim gibi, Rusya'nın en fazla telaffuz edilen karakteristiği, bir tarafta sadece azınlık değil ama hatırı sayılır bir azınlık durumundaki proleterlerle ve diğer tarafta geniş bir köylü çoğunluğuna sahip oluşumuzdur. Devrimi savunmak durumunda olduğumuz mevcut koşullar sorunlarımızın çözümünü inanılmaz ölçüde zorlaştırdı. Geniş çaplı üretimin bütün faydalarını göstermeyi başaramadık, çünkü üretim enkaz halinde ve varlığını güçlükle sürdürüyor. Bu durum, yalnızca yine küçük çiftçilerden fedakarlık yapmalarını isteyerek eski haline dönüştürülebilir.

* topluluklara değgin.

SAFLARIMIZI SIKLAŞTIRALIM*

9 Mart 1921

(...)

"İşçi muhalefeti"ne karşı, Kollontai yoldaşın *İşçi Muhalefeti* ısımlı broşüründen daha iyi bir belge bulunamaz. Soruna gerçekten de bu yolla yaklaşılamayacağını göreceğiz. Bürokrasinin hassas bir sorun olduğunu hepimiz kabul ediyoruz; bizzat parti programımızda da ifade edilmiştir. Genel komiteleri ve ulusal ekonomi konseylerini eleştirmek çok kolaydır, ancak eleştiriyi böyle yaptığınızda partili olmayan işçi kitleleri sizin söylediklerinizi bunların dağıtılmaları gerektiği şeklinde anlıyorlar! Sosyalist-devrimciler bunu bulunmaz fırsat sayıyorlar. Bazı Ukraynalı yoldaşlar bana, kendi konferanslarında sol sosyalist-devrimcilerin önerilerini tam olarak aym şekilde formüle ettiklerini söylediler. Dahası, Kronstadt kararnamelerine ne demeli? Hepiniz okumadınız mı? Bunları size göstereceğiz: Aynı şeyi söylüyorlar. Kronstadt tehlikesini vurgulayışım, burada, görünürde küçük bir dengelemenin talep ediliyor oluşudur: "Bolşevikler defolsun", "iktidarı biraz düzelteceğiz." Kronstadt'ta istenen budur. Ne var ki sonuçta olan, Savinkov'un Revel'e gelmesi, Paris gazetelerinin olayları iki hafta önceden haber vermesi ve bir beyaz generalin olayda boy göstermesidir. Budur işte olan. Bu yüzden şunu söylüyoruz: Madem ki böyle bir sorunla karşı karşıyayız, ilk konuşmamda da belirttiğim gibi, ne kadar masum görünse de ona silah elde karşılık vermeliyiz.

* Parti birliği için yapılan bu çağrı, Lenin'ın X.Parti Kongresi'ne sunduğu raporun özetinde yer alıyor. Collected Works, vo. 32, p. 203-204.

KRONSTADT'IN TARİHİ YERİ*

15 Mart 1921

Kanımca Rusya'da yalnızca iki tür hükümet mümkündür: Sovyet hükümeti ya da çarcı hükümet. Kronstadt'da bazı budalalar ya da hainler bir kurucu meclisten sözettiler. Ama aklı başında biri, Rusya'nın içinde bulunduğu bu anormal durumda kurucu meclisten söz eder mi? Bugünkü koşullarda bir kurucu meclis, çarcı generallerin burnunda halkayla oynattıkları bir ayılar topluluğundan başka birşey olmayacaktır. Kronstadt ayaklanması aslında önemsiz bir olaydır. Ve Sovyet iktidarı açısından taşıdığı tehdit, İrlanda'lı isyancıların İngiliz İmparatorluğu için oluşturduğu tehditten daha azdır.

Amerika'da, bolşeviklerin sovyet rejimi devrildiği an kendi aralarında mükemmel bir hükümet oluşturabilecek çok büyük sayıdaki eğitilmiş insan üzerinde zorbaca egemenlik kurmuş kötü niyetli küçük bir grup olduğu düşünülüyor. Bu kanı kesinlikle yanlıştır. Yönetme konusundaki bütün beceriksizliklerini şimdiye kadar zaten kanıtlamış kasap generaller ve çaresiz bürokratlar dışında hiç kimse bolşeviklerin yerini alacak durumda değildir.

Eğer yurt dışında Kronstadt'daki ayaklanmanın önemi abartılıyor ve destekleniyorsa, bunun nedeni dünyanın iki kampa ayrılmış olmasıdır: Kapitalist dünya ve komünist Rusya.

* Lenin'le New York Herald Tribune'ün bir muhabiri arasındaki konuşmanın 26 Mart 1921 tarihli Petrogradskaya Pravda'da yayınlanan özetidir. Collected Works, vol. 36, p.538

YALAN KAMPANYASI*

16 Mart 1921

Dünya kapitalizminin bize karşı inanılmaz derecede çılgınca, isterik bir kampanya başlattığı şu sıra, paniğe kapılmak bizim yapacağımız şey değildir ve bunun için hiçbir neden de yoktur. Dün, Chicherin Yoldaşla görüşmemde, bu sorun hakkındaki haberlerin bir özetini aldım ve bunu öğretici bulacağınızı düşünüyorum. Burada, Rusya'daki durumla ilgili yalan kampanyasından söz ediliyor. Özeti hazırlayan yoldaş, Batı Avrupa basınında daha önce hiçbir dönem son iki haftada olduğu türden bir yalan bolluğu görülmediğini, Sovyet Rusya hakkında böylesine bereketli bir fantastik zırvalama dalgasıyla karşılaşılmadığını yazıyor. Bütün Batı Avrupa basını Mart başından beri her gün Rusya'daki ayaklanmalar hakkında fantastik haberler yağdırıyor: Karşı devrimin zaferi; Lenin ve Troçki'nin Kırım'a kaçışı; Kremlin burçlarında dalgalanan beyaz bayrak; Petrograd ve Moskova'da barikatlar ve caddeler boyunca sel gibi akan kan; Sovyet hükümetini devirmek için tepelerden Moskova'ya inen kalabalık; Budenny'nin asilerin tarafına geçmesi; bir dizi Rus kentinde karşı devrimin zaferi -birgün birinde, birgün diğerinde ama genel olarak taşranın nerdeyse tüm başkentleri bu listeye dahil ediliyor. Bu kampanyanın uluslararası ve eşgüdümlü niteliği, büyük güçler tarafından benimsenen uzun vadeli bir planla karşı karşıya olduğumuzu kanıtlamaktadır. 2 Mart'ta, İngiliz Dışişleri

* Lenin'in 16 Mart 1921'de X.Parti Kongresi'nde yaptığı kapanış konuşmasından alınmıştır. Collected Works, vol.32, p. 267-270.

Bakanlığı, *Press Association* aracılığıyla bu haberlerin doğruluğunu mümkün görmediğini açıkladı, ama hemen ardından Petrograd'daki bir ayaklanmadan, Kronstadt filosunun bu kenti bombalamasından ve Moskova'daki sokak çatışmalarından sözeden kendi bültenini yayınladı.

2 Mart'ta bütün İngiliz gazeteleri Petrograd ve Moskova'da ayaklanmalar olduğunu bildiren bir telgraf haberini yayınladılar: Lenin ve Troçki Kırım'a kaçtılar; Moskova'da ondörtbin işçi kurucu meclis istiyor; Moskova cephaneliği ve Kursk garı isyancı işçilerin elinde; Petrograd'da Vasilyevsky adası bütünüyle asilerin denetiminde.

Sonraki günlerde alınan radyo yayınları ve telgraflardan birkaç örnek daha: 3 Mart'ta, Klyshko, Reuter ajansının Petrograd'da bir ayaklanmadan bahseden bazı saçma söylentiler derlemiş olduğunu ve bunları elden ele dağıttığını Londra'dan telgrafla bildiriyor.

6 Mart. Mayson ajansının Berlin muhabiri, New York'a telgrafla Amerikalı işçilerin Petrograd devriminde önemli bir rol oynadıklarını ve Chicherin'in, Amerikadan gelen mültecilere sınırı kapatması için radyo aracılığıyla General Hanecki'ye emir verdiğini bildiriyor.

6 Mart. Zinoviev, Oranienbaum'a kaçtı; Kızıl bataryalar Moskova'da işçi mahallelerini bombalıyor. Petrograd bütün yönlerden kuşatma altında. (Wiegand Radyosu)

7 Mart. Klyshko, Revel'den gelen haberlere göre, Moskova caddelerinde barikatlar kurulduğunu telgrafla bildiriyor; gazeteler anti-bolşevik birliklerin Chernigov'u işgal ettiği yolundaki Helsinki kaynaklı haberlere yer veriyorlar.

7 Mart. Petrograd ve Moskova isyancıların elinde; Odessa'da ayaklanma; Semyonov, yirmibeşbin Kazakın başında Sibirya'ya ilerliyor; Petrograd'da bir devrimci komite istihkamlar ve filonun denetimini ele alıyor(Poldew'deki İngiliz radyosunun haberleri).

Nauen, 7 Mart. Petrograd'da mahalleler ve fabrikalar ayaklandı; Volhynia'da anti-bolşevik bir ayaklanma patlak verdi.

Paris, 7 Mart. Petrograd devrimci komitenin elinde; Le Matin, Londra'dan alınan haberlere göre Kremlin üzerinde beyaz bayrağın dalgalandığını yazıyor.

Paris, 8 Mart. Asiler Krasnaya Gorka'yı ele geçirdiler; Pskov bölgesinde Kızıl Ordu alayları isyan ettiler; Bolşevikler Petrograd'a Başkırları yolluyorlar.

10 Mart. Klyshko telgrafla bildiriyor: Gazeteler Petrograd'ın düşüp düşmediğini soruyorlar. Helsinki'den gelen haberlere göre, Petrograd'ın dörtte üçü asilerin elinde bulunuyor. Troçki, ya da bazı yazarlara göre Zinoviev operasyonları Tosna ya da Peter Paul Kalesi'nde bizzat yönetiyor. Başka haber kaynaklarına göre, Brusilov başkomutanlık görevine atandı. Riga'dan alınan haberlere göre, demiryolu istasyonları dışında tüm Petrograd ayın dokuzunda ele geçirildi. Kızıl Ordu, Gatchina'ya geri çekildi. Petrograd grevcileri şu sloganı attılar: "Kahrolsun Sovyetler ve Komünistler". İngiliz savaş bakanlığı, Kronstadt'daki asilerin Petrograd'daki asilerle birleşmeyi sağlayıp sağlamadıklarının henüz bilinmediğini bildiriyor, ancak sahip olduğu bilgiye göre, Zinoviev, Sovyet birliklerine kumanda ettiği Peter Paul Kalesi'nde bulunmaktadır.

Bu dönemdeki sayısız safsata arasında aşağıdakileri aktarmakla yetineceğim: Saratov otonom bir anti-bolşevik cumhuriyet haline geldi (Nauen Ajansı, 11 Mart). Volga boylarındaki kasabalarda korkunç anti-komünist pogromlar (aynı kaynak). Minsk bölgesinde Beyaz Rus müfrezelerle Kızıl Ordu arasında çatışmalar (aynı kaynak).

Paris, 15 Mart. Le Matin, Kuban ve Don kazaklarının kitle halinde ayaklandıklarını bldiriyor.

Nauen, 14 Mart'ta Budenny'nin süvarilerinin Orel yakınlarında asilerle birleştiğini bildirdi. Pskov, Odessa ve diğer kentlerde çeşitli kereler ayaklanmalar olduğunu bir çok kez yineledi.

9 Mart'ta Krasin, Washington'daki Times muhabirinin Sovyet rejiminin sonunun yaklaştığını ve Amerika'nın bundan dolayı sınır devletleriyle ilişkiler kurulmasını ertelemiş olduğunu belirttiğini telgrafla bildirdi. Çeşitli zamanlarda, Amerikan bankacılık çevrelerinin mevcut koşullar altında Rusya ile ticaret yapmanın kumar olacağını söylediklerini aktaran haberler yayınladı.

Daily Chronicle'ın New York muhabiri 4 Mart'tan buyana Amerika'daki iş çevreleri ve Cumhuriyetçi Parti'nin Rusya ile şu sıralar ticari ilişkilerde bulunmanın kumar olacağını düşündüklerini bildiriyor.

Bu yalan kampanyası hiç kuşkusuz yalnızca Amerika'yı değil, Londra'daki Türk delegasyonu ve Silezya'daki plebisiti de gözeterek yapılıyor.

Yoldaşlar, tablo son derece açıktır. Uluslararası basın konsorsiyumu -bu ülkelerdeki basın özgürlüğü olağanüstüdür; siz bunu basının %99'unun yüz milyonlarca rubleyi ellerinde tutan parababaları tarafından satın alınmış olduğu şeklinde okuyun- emperyalistlerin dünya çapındaki Haçlı seferini başlatmıştır. Emperyalistler herşeyden önce, Krassine'in ön ayak olduğu İngiltere ile ticaret anlaşmasını, aynı şekilde Amerika ile görüşme safhasında olan ve kongre sırasında unsurlarına değindiğimiz gelecekteki anlaşmayı bozmak istiyorlar. Bu da gösteriyor ki askeri müdahale olanağını yitirmiş olan çevremizdeki düşmanlar şimdi umutlarını bir ayaklanmaya bağlıyorlar. Kronstadt olayları uluslararası burjuvaziyle bir gizli anlaşmanın varlığını açığa çıkardı. Bunun da ötesinde, en fazla korktukları şeyin, uluslararası sermayenin pratik bakış açısıyla, normal ticari ilişkilerin başlaması olduğunu görüyoruz.

PROLETER DAYANIŞMA ÇAĞRISI*

27 Mart 1921

Geçtiğimiz haftaların son derece önemli dersler veren, dönüm noktası niteliğindeki olayı Kronstadt, gerçekliği başka şeylerden daha fazla aydınlatan bir şimşek gibiydi.

Artık Avrupa'da belli sayıda Beyaz muhafıza rastlanmayan hiç bir ülke yoktur. Avrupa'daki Rus göçmenlerin toplam sayısı yediyüzbin olarak hesaplanmaktadır. Bunlar, Sovyet yönetimine uyum gösteremeyen büro çalışanlarıyla kaçak kapitalistlerdir. Bu üçüncü güç ortalıkta görünmüyor; göç etmişlerdir, ama ellerinde uluslararası senetler bulunduğu için parayla olsun başka yollarla olsun, Kolçak'a, Yudniç'e ve Wrangel"e yardım ettikleri gibi onlara da yardım eden dünya kapitalistleriyle itttifak içinde yaşamakta ve birlikte hareket etmektedirler. Bu adamların hiç birini unutmadık. Son bir kaç gündür gazetelerimizde, Beyaz muhafız basından alınmış, Kronstadt'daki olayları açıklayan alıntıların bolluğu dikkatinizi çekmiş olmalıdır. Bu haberler birkaç gün önce, Paris'te bir gazete yayımlayan Burtsev'in ağzından aktarılmıştı ve Miliukov tarafından değerlendiriliyordu; bunları da okumuş olmalısınız. Gazetelerimizde bu konuya niçin bu kadar çok ağırlık verilmişti? Doğru muydu bu? Doğruydu, çünkü düşmanımız hakkında kesin bir görüşümüz olmalıdır. Düşmanlarımız yurt dışında fazla dikkat çekmezler, ama buradan fazla uzağa gitmediklerini, olsa olsa bir kaç bin verstlik bir mesafede bulunduklarını görürsünüz; tabii bulundukları yerde kendileri-

* Lenin'in Tüm-Rusya Ulaşım İşçileri Kongresi'nde yaptığı (Collected Works, vol.32, p.279-84) konuşmadan alınmıştır.

ni gizlemeye de çalışmaktadırlar. Capcanlı ayakta, biteviye hareket içinde, pusuda beklemektedirler. Bu nedenle, özellikle de basit sığınmacılar olmadıkları için, gözümüzü üzerlerinden ayırmamalıyız. Onlar aslında çok yakın ilişki içinde oldukları dünya sermayesinin ajanlarıdırlar.

Yurt dışında yayımlanan Beyaz muhafız gazetelerden yapılan alıntıların, yine İngiliz ve Fransız gazetelerinden yapılmış alıntılarla yanyana çıktığını farketmişsinizdir. Tek bir koro, tek bir orkestra gibi. Gerçi bu tür orkestraları tek bir adam yönetmez. Uluslararası sermaye bir yönetmenin batonundan daha az dikkat çeken araçlar kullanır, gene de bu alıntıların herhangi birine baktığınızda o orkestrayı farkedebilirsiniz. Bunların tümü, "Bolşeviklersiz sovyet iktidarı" sloganı gündeme geldiğinde, buna evet diyeceklerini itiraf etmişlerdir. Miliukov bunu apaçık sözlerle dile getirmektedir. Tarihi yakından incelemiş olması, Miliukov'un Rus tarihine ilk elden bakmasını sağlıyordu. Kitaplarla yirmi yılık haşir neşirliğini yirmi aylık kişisel deneyimiyle zenginleştirmişti. Miliukov, "Bolşeviklersiz sovyet iktidarı" sloganını kabullenmeye hazır olduğunu söylemektedir. Paris'teki yerinden, bunun sağa doğru mu yoksa sola -anarşistlere- doğru mu hafif bir kayma olacağını göremez. Oradan Kronstadt'ta olup bitenleri göremez, ama monarşistlerden olayın üstüne alelacele üşüşüp işleri bozmamalarını rica eder. Kaymanın sola doğru olmasına bile razıdır; sovyet iktidarını bolşeviklere karşı savunmaya bu durumda dahi hazır olduğunu açıklamaktadır.

Miliukov'un söyledikleri bunlardır ve kesinlikle doğrudur. Miliukov, Kronstadt olaylarının bolşeviksiz bir sovyet rejimi kurma dürtüsünü açığa çıkardığını söylediğinde, Rus tarihinden, toprak sahipleri ve kapitalistlerden epey bir şey öğrenmiş olduğunu ortaya koymaktadır: Bu, biraz sınırlamasız ticaret ve hafif bir kurucu meclis yoluyla sağa doğru küçük bir adım atma isteğidir; herhangi bir menşeviğe kulak verin -belki bu salondan ayrılmaya bile gerek kalmadan- aynı lafları işitirsiniz. Eğer Kronstadt olaylarının sloganı sola doğru hafif bir sapmayı -yıkımın, savaşın, ordunun terhis edilmesinin sonucu olan ve anarşistlerin de içinde yer aldığı bir sovyet iktidarı- temsil ediyorsa, Miliukov niçin ondan yanadır? Çünkü Miliukov, bir sapmanın ya proletarya diktatörlüğüne ya da kapitalistlere götüreceğini bilmektedir.

Siyasal iktidar başka bir biçimde varolamaz. Şu anda son savaşımızı değil, yalnızca son ve kesin savaşlardan birini yürüttüğümüz hal-

de, "Bugünkü kesin savaşlardan birini kime karşı yürütüyoruz?" sorusunun tek doğru yanıtı,. "İçerideki küçük burjuva anarşiye karşı" şeklindedir. *(Alkışlar.)* Toprak sahiplerine ve kapitalistlere gelince, onlara henüz yalnızca ilk kampanyada darbe indirdik; ikincisi uluslararası düzlemde sürdürülmelidir. Modern kapitalizm bin kat daha kuvvetli olsa bile bizimle döğüşemez, çünkü oradaki, ileri ülkelerdeki işçiler onların savaşını dün nasıl baltalamışlarsa, bugün daha da etkili biçimde baltalayacaklardır, çünkü oradaki savaşın sonuçları gün geçtikçe daha fazla şey anlatmaya başlamaktadır. İçerdeki küçük burjuva unsurları yenilgiye uğrattık, ama kendilerini yeniden hissettireceklerdir. Ve toprak sahipleriyle kapitalistler, özellikle de "Yerinizde oturun, sakin olun, yoksa Sovyet iktidarını kuvvetlendirmekten başka sonuç elde edemezsiniz" diye öğüt veren Miliukov gibi zeki olanları bunun farkındadırlar. Emekçilerin ve köylülerin geçici desteğine sahip devrimlerin, kısa ömürlü diktatörlükler kuran ama iktidarı sağlamlaştıramayan, sonuçta kısa bir dönemin ardından herşeyin eski durumuna döndüğü devrimlerin genel seyri bunu doğrulamıştır. Bunun nedeni, köylülerin, emekçilerin, küçük mülk sahiplerinin kendilerine özgü bir politikalarının olmaması, bir kararsızlık döneminden sonra geri çekilmek zorunda kalmalarıydı. Büyük Fransız Devrimi'nde ve daha küçük çaplı bütün devrimlerde olan buydu. Ve bu dersi kuşkusuz herkes öğrenmiştir. Bizim Beyaz muhafızlarımız sınırı aştılar, üç günlük bir yolu katettiler ve şimdi, Batı Avrupa sermayesinin desteğinde pusuya yatmış bizi gözlüyorlar. Durum böyledir. Bu durumda proletaryanın görevleri ve sorumlulukları berraklaşmaktadır.

Yorgunluk ve tükeniş belirli bir ruh hali yaratır ve bazen çeresizlik doğurur. Her zamanki gibi bu eğilim devrimci unsurlar arasında anarşizmi besler. Bütün kapitalist ülkelerde böyle olmuştu ve şimdi bizim ülkemizde de böyle olmaktadır. Küçük burjuvazi, son bir kaç yılın çok ağır geçmesi nedeniyle kriz içinde debeleniyor; bu kriz proletaryanın 1919'da yaşadığı kadar olmasa bile gene de ağırdır. Köylülük karşılığını alamadan ürün fazlasına el konulmasını kabullenmekle devleti kurtarmak zorunda kalmıştır, ama artık sıkıntılara dayanamamaktadır. Küçük burjuvazideki karışıklık ve kararsızlığın buradan kaynaklandığını bilen kapitalist düşman, bu yüzden, "Bütün gereken birazcık itmek, sonrası bir çığ gibi büyüyecek," demektedir. Rusya'daki ve uluslararası düzlemdeki sınıfsal güçlerin mevzilenmesi açısından

bakıldığında Kronstadt olaylarının anlamı budur. Bizim son ve kesin önemdeki savaşlarımızdan birinin anlamı budur, çünkü biz küçük burjuva anarşizmini henüz yenilgiye uğratamadık ve devrimin yazgısı şimdi doğrudan doğruya bu görevi yerine getirip getirememize bağlıdır. Başaramazsak, Fransız Devrimi'nin durumuna düşeriz. Bu kaçınılmazdır ve kendimizi sözlerle ve özürlerle kandırmamalıyız. Kitlelerin koşullarını hafifletmek ve proleter önderliği korumak için elimizden geleni yapmalıyız. Bunu başarırsak, Avrupa'daki gelişen komünist devrim hareketi de daha fazla güçlenir. Orada bugün henüz gerçekleşmemiş olan belki yarın ya da ertesi gün gerçekleşebilir, ama dünya tarihinde, bugün ile yarın arasındaki zamanı tanımlayan böylesi dönemler birkaç yıldan uzun değildir.

Bugün, son ve kesin önemdeki savaşlarımızdan birinde, neyin uğruna döğüştüğümüz sorusuna benim yanıtım budur. Son olaylara ve Rusya'da sınıf mücadelesinin anlamına ilişkin yorumum budur. Baş düşmanın niçin Yudeniç, Kolçak ya da Denikin değil de, kendi koşullarımız olduğunu görmekte zorlanmamızın nedeni şimdi açıktır...

Kendi devrimimizin ve bizden önceki tüm devrimlerin derslerini öğrenen sizler, bugünkü durumun ciddiliğini kavramalısınız. "Özgürlük", "kurucu meclis", "özgür sovyetler" gibi her türden sloganın gözünüzü kör etmesine izin vermezseniz (göğüslere Miliukov'un bile bir Kronstadt sovyetler cumhuriyeti destekçisi olarak göründüğü türden etiketler yapıştırmak çok kolaydır), sınıf güçlerinin mevzilenmesine gözlerinizi kapatmazsanız, varacağınız bütün siyasal sonuçlar açısından sağlam ve kesin bir temele sahip olursunuz. O zaman, sonucun, proleter devriminin zafer yürüyüşünü önceden olduğu gibi emin biçimde sürdürüp sürdürmemesine, kararsızlıklarla dalgalanmaların durumu hafifletecek, ama Rusya'yı da onyıllarca devrimden uzaklaştıracak biçimde Beyaz muhafızların zaferine yol açıp açmamasına bağlı olduğu bir kriz döneminden geçmekte olduğumuzu görürsünüz. Siz demiryolu ve deniz ulaşım işçilerinin çıkarabileceği ve çıkarması gereken tek sonuç, çok daha fazla proleter dayanışması ve disiplinine sahip olmaktır. Yoldaşlar, bunu ne pahasına olursa olsun başarmalı ve kazanmalıyız. *(Coşkulu alkışlar).*

SINIF GERÇEĞİ*

21 Nisan 1921

Ekonomimizin 1921'deki başlıca özelliklerinin 1918'dekilerle aynı olduğunu söylemiştik. 1921 ilkbaharı özellikle kötü mahsul ve sürülerin telefine bağlı olarak, köylülerin savaş ve ablukadan ötürü zaten yeterince kötü olan durumlarını ezici bir biçimde ağırlaştırdı. Bu ağır koşullar, küçük üreticinin genel deyişle "tabiatını" ifade eden siyasal tereddütleri beraberinde getirdi. Bunların en çarpıcı ifadesi Kronstadt ayaklanmasıydı.

Kronstadt olaylarının en belirgin özelliği küçük burjuva ögenin kendine özgü kararsızlığıdır. Açık, belirli ve tanımlanmış çok az şey vardı. "Özgürlük", "ticaret özgürlüğü", "tutsaklıktan kurtulma", "Bolşeviksiz sovyetler", "ya yeni sovyet seçimleri ya da parti diktatörlüğünün kaldırılması" vb. gibi muğlak sloganlar.

Menşevikler ve sosyalist-devrimciler, Kronstadt hareketine sahip çıktılar. Victor Chernov, Kronstadt'a bir haberci gönderiyor; bu şahsın önerisi üzerine, Kronstadt isyanının liderlerinden Menşevik Valk, Kurucu Meclis lehinde oy kullanıyor. Beyaz muhafızlar, neredeyse ışık hızıyla bütün kuvvetlerini "Kronstadt için" seferber ediyorlar. Kronstadt'ın beyaz askeri uzmanları, üstelik yalnızca Kozlovsky değil, bir

* Lenin'in Yeni Ekonomik Politika'yı (NEP) Sovyet halkına açıklamak için 1921 Mayıs'ında yayımlanan "The Tax in Kind" başlıklı kitapçığından alınmıştır. Collected Works vol. 32, p. 358-60. -İng. Ed.notu.
Ida Mett'in Türkçede de yayımlanan kitabında, bu metnin X.Parti Kongresi'ne sunulan raporda yer aldığı ifade edilmektedir. Sokak Yayınları, 1985, İst. s.77-79. -Türkçe Ed.notu.

dizi uzman, Oranienbaum'a bir çıkarma planı hazırlıyorlar; menşevik, sosyalist-devrimci ve partisiz ögelerin oluşturduğu tereddüt halindeki kitle bunun üzerine korkuya kapılıyor. Yurt dışında yayınlanan elliden fazla Rus Beyaz muhafız gazetesi "Kronstadt için" azgın bir kampanyaya girişiyor. Büyük bankalar, mali sermayenin ilahları Kronstadt'a yardım etmek için fonlar oluşturuyorlar. Burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin zeki lideri kadet Miliukov, Victor Chernov ahmağının yüzüne karşı (Kronstadt'la ilişkilerinden ötürü Petrograd'da hapiste bulunan Menşevik Dan ve Rozhkov'a da dolaylı olarak) Kurucu Meclis konusunda acele etmeye hiç gerek olmadığını ve *bolşeviklerin yer almadığı bir Sovyetler iktidarının pekala desteklenebileceğini ve desteklenmesi gerektiğini sabırla açıklıyor.*

Elbette ki, küçük burjuva laf ebesi Chernov ya da "marksizm" kılığına bürünmüş küçük burjuva reformizminin şövalyesi Martov gibi kibirli ahmaklardan daha akıllı olmak o kadar zor değildir. Sonuçta, sorun Miliukov'un kişisel olarak daha akıllı olup olmaması değil, sınıfsal konumu dolayısıyla büyük burjuvazinin bu siyasal şefinin, olayların sınıfsal özünü ve siyasal güçler dengesini küçük burjuvazinin liderleri Chernov ve Martov'lardan daha açık biçimde görüp anlamasıdır. Çünkü burjuvazi gerçek bir sınıf gücüdür ve kapitalist rejim koşullarında tıpkı monarşide olduğu gibi demokratik cumhuriyet altında da kaçınılmaz olarak egemenliğini sürdürür ve yine kaçınılmaz olarak dünya burjuvazisinin desteğini alır. Küçük burjuvaziye, yani II.Enternasyonal ve "İki buçukuncu" Enternasyonal'in bütün kahramanlarına gelince, onlar ekonomik temelden ötürü, bu sınıfın güçsüzlüğünün, dolayısıyla da tereddüt, laf ebeliği ve çaresizliğinin ifadesinden başka bir şey değildirler. 1789'da, küçük burjuvalar hala büyük devrimciler olabiliyorlardı; 1848'de gülünç ve acınacak durumdaydılar; 1917-21'deyse, gördükleri gerçek işlevle, gericiliğin iğrenç yardakçıları, doğrudan uşaklarıdırlar; adları ister Chernov ve Martov olsun, isterse de Kautsky, Mac Donald vb.

Martov, Berlin'deki dergisinde Kronstadt'ın yalnızca menşevik sloganları benimsemekle kalmayıp aynı zamanda bütünüyle Beyaz muhafızlar, kapitalistler ve toprak sahiplerinin çıkarlarına hizmet etmeyen bir anti-bolşevik hareketin olabilirliğini de kanıtladığını açıklarken, kendini beğenmiş bir küçük-burjuva Narkisos olduğunu

gösteriyor. Söylediğinin özü şudur: Bütün gerçek Beyaz muhafızların Kronstadt asilerini selamladıkları ve Kronstadt'a destek için bankalar aracılığıyla fon topladıkları gerçeğine gözlerimizi kapayalım! Miliukov, Chernov ve Martov'larla karşılaştırıldığında haklıdır, çünkü kendisi *gerçek* beyaz muhafızların, kapitalistler ve büyük toprak sahipilerinin *gerçek* taktiklerini açığa çıkarıyor. Şunu söylüyor: Kim olursa olsun -anarşistler de dahil- destekleyelim; her türlü sovyet iktidarını destekleyelim, *yeter ki* bolşevikler devrilsin, *yeter ki bir iktidar değişikliği* gerçekleşsin! İster sağda olsun ister solda; ister menşeviklere isterse anarşistlere yakın; önemli olan iktidarın bolşeviklerin ayaklarının altından kaymasıdır! Geri kalanına gelince, "biz" Miliukovlar, "biz" kapitalistler ve büyük toprak sahipleri, geri kalanı "biz kendimiz" hallederiz; Sibirya'da Chernov ve Maisky'e yaptığımız gibi Macaristan'da Macar Chernovları ve Martovlarına, Almanya'da Kautsky, Viyana'da Friedrich Adlers ve hampalarına yapıldığı gibi, anarşistleri, Chernovları ve Martovları iki tokatta enselerinden tutup atarız. Bu Narkisoslar, menşevikler, sosyalist devrimciler, partisizler.. İşini bilen gerçek burjuvazi bunları bütün ülkelerde bütün devrimlerde yüzlerce kez aldatmış ve onlarca kez avlamıştır. Tarih bunu kanıtlıyor. Olaylar bunu doğruluyor. Narkisoslar gevezeliğe devam edecek, Miliukovlar ve beyaz muhafızlarsa işlerine bakacaklardır.

"Bolşeviklerden uzak bir yönetim gelsin de, biraz sağ ya da biraz solda olması mesele değil, arkası nasılsa gelecektir." Miliukov tamamen haklıdır. Bu, bütün ülkelerdeki devrimlerin tarihi ve Orta Çağ'dan bu yana modern tarihin katettiği yüzyıllar tarafından doğrulanmış bir sınıf gerçeğidir.

RUS KOMÜNİST PARTİSİ'NİN TAKTİĞİ ÜZERİNE*

5 Temmuz 1921

(...)

Sosyalist devrimcileri ve menşevikleri söylediklerine değil de yaptıklarına bakarak değerlendirecek olursak, onların küçük burjuva "saf demokrasi"nin temsilcilerinden başka bir şey olmadıklarını görürüz. Devrimimizin akışı içinde ve Kronstadt ayaklanması günlerindeki son kriz sırasında "saf demokrasinin" ne anlama geldiğini klasik bir saflıkla örneklediler. Köylüler arasında ciddi bir huzursuzluk bulunuyordu ve işçilerde de aynı şekilde hoşnutsuzluk vardı. Yorgun ve tükenmişlerdi. Ne de olsa, insan direncinin bir sınırı vardır. Üç yıl boyunca açlık çekmişlerdi, ama bu dört ya da beş yıl boyunca da devam edemezdi. Söylemek bile gereksiz ki, açlığın siyasal faaliyet üzerinde derin etkisi vardır.

Sosyalist devrimciler ve menşevikler nasıl davrandılar? Bitmek bilmez kararsızlıkları burjuvaziyi güçlendirmekten başka işe yaramadı. Bütün Rus partilerinin yurt dışındaki örgütlenmeleri bugünkü durumun ne olduğunu gösterdi. Rus büyük burjuvazisinin kurnaz liderleri kendi kendilerine şöyle dediler: "Rusya'da zafere hemen ulaşamayız. Dolayısıyla sloganımız şöyle olmalıdır: 'Bolşeviksiz sovyetler'." Kadetlerin lideri Miliukov, Sovyet iktidarını sosyalist devrimcilere karşı savunuyordu. Bu çok tuhaf görünüyor. Ne var ki, bizim ve karşıtlarımızın pratik mücadeleleri içinde devrimimizin akışı boyunca orjinal biçimde öğrendiğimiz pratik diyalektik bunu söylüyor. Kadetler, "Bol-

* Lenin'in Komünist Enternasyonal IV. Kongresi'ne, Rusya'daki durum üzerine sunduğu rapordan alınmıştır. Collected Works, vol. 32, p. 494-495.

şeviksiz sovyetler"i savunuyorlar. Çünkü durumu çok iyi anlıyorlar ve halkın bir bölümünün zokayı yutacağını umut ediyorlar. Akıllı Kadetlerin söylediği budur. Tüm Kadetler akıllı değil elbette, ama bir kısmı öyle ve bunlar Fransız devriminden bazı şeyler öğrendiler. Şimdiki slogan, ne pahasına olursa olsun, her ne olursa olsun bolşeviklere karşı savaşmaktır. Şimdi bütün burjuvazi menşeviklere ve sosyalist-devrimcilere yardım ediyor. Onlar bugün her türden gericiliğin öncüsü durumundadırlar. İlkbaharda bu karşı devrimci koalisyonun meyvelerini görme fırsatımız oldu.

İşte bu yüzden bu ögelere karşı amansız mücadelemize devam etmeliyiz. Diktatörlük şiddetli bir savaş durumudur. Bizim içinde bulunduğumuz durum da budur. Şu anda askeri bir işgal yok; ancak izole edilmiş durumdayız. Yine de öte yandan, çoğunluğu henüz komünist değilse bile işçi sınıfının müdahaleyi önlemeye yetecek derecede sınıf bilincine sahip olması nedeniyle uluslararası burjuvazi bize karşı açık bir savaşa giremediği için, tümüyle tecrit durumunda değiliz. Burjuvazi, henüz komünizmle tamamen aynı tarafta olmasalar da, kitlelerin öfkesini hesap etmek zorunda kalmıştır. İşte bu yüzden, zorunlu olmadıkça burjuvazi bize karşı bir saldırı başlatamaz. Nihai mesele kararlaştırılana kadar bu korkunç savaş durumu devam edecektir. Ve biz şunu söylüyoruz: "A la guerre comma a la guerre*; herhangi bir özgürlük ya da herhangi bir demokrasi sözü vermiyoruz. "Köylülere olabildiğince açık biçimde burjuvazinin yönetimi ya da bolşeviklerin yönetimi arasında bir seçim yapmaları gerektiğini söylüyoruz. Eğer bizi tercih ederlerse, yönetimi elde tutmanın sınırları içinde mümkün olan her tavizde bulunuruz ve onları sosyalizme götürürüz. Bunun haricindeki her şey aldatma ve saf demagojidir. Bu aldatma ve demagojiye karşı amansızca savaş ilan edilmelidir. Bizim bakış açımız şöyledir: İçinde bulunduğumuz dönemde esasta belirli bir denge kurulduğu için, esasta birleşik düşmanlarımızdan daha zayıf olduğumuz için ve ekonomik zeminimiz çok zayıf olduğu ve güçlü bir zemine ihtiyaç duyduğumuz için, büyük tavizler ve azami dikkat.

Yoldaşlar, taktiklerimiz, Rus Komünist Partisi'nin taktikleri hakkında sizlere anlatmak istediklerim bunlardır.

(Uzun alkışlar.)

* "Herşeye katlanmak gerek; buna da katlanacağız" anlamında. -Türkçe Ed. notu.

TROÇKİ

SABIK GENERAL KOZLOVSKY'NİN İSYANI VE *PETROPAVLOVSK* SAVAŞ GEMİSİ*

(Hükümet Bildirisi)

2 Mart 1921

Paris gazetesi Le Matin, daha 13 Şubat 1921'de Kronstadt'ta denizcilerin Sovyet iktidarına baş kaldırdığını aktaran, 11 Şubat Helsinki çıkışlı bir mektup yayınlamıştı. Fransız karşı-istihbaratı olayların yalnızca biraz ilerisinde gidiyordu. Günler sonra, Fransız karşı istihbaratının beklediği ve kuşkusuz kendisinin hazırladığı olaylar gerçekten patlak verdi. Kronstadt ve Petrograd'da Beyaz muhafızların broşürleri dolaşıyordu. Bunu izleyen tutuklamalar sırasında bazı ünlü casusların yakalandığı görüldü. Aynı zamanda Sağ sosyalist-devrimciler, yiyecek ve yakıt sıkıntısından yararlanarak işçiler arasındaki ajitasyonu bir kat daha arttırdılar.

28 Şubat'ta Kronstadt'ta Petropavlosk savaş gemisinde karışıklıklar çıktı. sosyalist-devrimciler ile Kara Yüzler'in ortaklaşa aldıkları bir karar benimsendi. 1 Mart'ta Petropavlovsk'daki karışıklıklar sürüyordu. Yapılan genel bir toplantıda aynı karar bir kere daha kabul edildi.

2 Mart sabahı sabık general Kozlovsky (topçu birliklerinin başı)

* Bu bildiriyi hem Lenin hem Troçki imzalamışlardı. Bildiri, Pravda'nın 2 Mart 1921 tarihli sayısında yayımlandı. Bu kitap için Kak voorujalas' revoliutsia'dan (Devrim Kendini Nasıl Silahlandırdı) çevrilmiştir. Vol. 3, p. 201.

çevresindeki grup açıkça sahneye çıkmıştı. Sabık general Kozlovsky ile isimlerini henüz elde edemediğimiz üç subayı* açıkça asi rolünü üstlenmişlerdi. Baltık Filosu komiseri Kuzmin yoldaş, Kronstadt Sovyeti başkanı Vasiliev yoldaş ve sorumlu düzeydeki başka insanlar bu asilerin yönetiminde tutuklandılar. Böylece en son olayların anlamı de açıklığa kavuşmuş bulunuyor. Sosyalist-devrimcilerin arkasında yine bir çarlık generali durmaktadır.

Çalışma ve Savunma Konseyi bütün bunları değerlendirerek şu kararları almıştır: 1. Sabık general Kozlovsky ile suç ortakları bundan böyle yasadışı ilan edilmişlerdir; 2. Petrograd kenti ile Petrograd guberniyasında şu andan itibaren sıkıyönetim ilan edilmiştir; 3. Petrograd müstahkem bölgesindeki bütün yetki Petrograd kentini savunma komitesine devredilmiştir.

* "İsmi henüz elde edilemeyen" üç subay, Yüzbaşı A.S. Burkser, Kostromitinov ve Shirmanovsky'ydi.

ÜLTİMATOM*

5 Mart 1921, Saat 14.00

(Kronstadt Garnizonu ve Halkı ile Asi Kalelere)

İşçi ve Köylü Hükümeti, Kronstadt ile isyancı savaş gemilerinin gecikmeksizin Sovyet Cumhuriyeti'nin yetki alanına devredilmesini kararlaştırmıştır.

Bu yüzden, şu emri veriyorum:

Sosyalist anavatana karşı ayaklanmış herkes derhal silahlarını bırakacaktır. Silah bırakmamakta ısrar edip Sovyet makamlarına çevirenleri silahsızlandırın. Tutuklu komiserler (ve diğer hükümet temsilcileri) derhal serbest bırakılacaktır.

Yalnızca kayıtsız şartsız teslim olanlar Sovyet Cumhuriyeti'nin affına sığınabilirler.

Bu uyarıyla aynı anda, isyanın ve isyancıların silah zoruyla bastırılması için bütün hazırlıkların yapılması talimatını veriyorum.

Bu operasyonda sivil halkın başına gelecek felaketlerin bütün sorumluluğu Beyaz muhafız isyancılara aittir.

Bu son uyarıdır.

* Bu emir, savaş komiseri Troçki, Kızıl Ordu başkomutanı S.S. Kamenev, Petrograd'daki Yedinci Ordu komutanı M.N. Tukaçevski ve Cumhuriyet Kurmay başkanı P.Lebedev tarafından Petrograd'da çıkarılmıştır. Kak voorujalas' revoliutsiia'dan (Devrim Kendini Nasıl Silahlandırdı) çevrilmiştir. vol.3, book 1, p.202.

KRONSTADT OLAYLARI HAKKINDA YABANCI BASINA YAPILAN YORUMLAR*

16 Mart 1921

Kronstadt ayaklanmasının Polonya ile barış anlaşması ve İngiltere ile bir ticari sözleşme imzalanmasının hemen eşiğinde patlak vermesi kuşkusuz ki rastlantı eseri değildir. Fransa'da Rus mülteciler arasında ve yine Polonya ile İngiltere'de barış anlaşmasını ve ticari sözleşmeyi engellemekte çıkarı bulunan, sayıları itibariyle olmasa da siyasal ağırlıkları açısından önemli güçler mevcuttur.

Aralarında *Le Matin*'in de bulunduğu bir dizi yabancı gazetede, Şubat ortalarında, bir başka deyişle Kronstadt'ın tam anlamıyla sakin olduğu bir zamanda, Kronstadt'da bir ayaklanma olacağına dair haberler yer aldığını muhtemelen biliyorsunuzdur. Bu nasıl açıklanabilir? Çok basit. Karşı devrimci komplo merkezleri yurt dışında bulunuyorlar. Bu Rus mülteci merkezleriyle emperyalizmin ve basının yabancısı olmadığımız Avrupalı grupları arasında kuşkusuz hiç de platonik olmayan son derece sıkı bağlantılar bulunuyor. Rus karşı-devrim tertipçileri bir ayaklanma örgütleme vaadinde bulunmuşlar ve sabırsız skandal basınıyla Borsa gazeteleri bunu daha şimdiden meydana gelmiş bir olay gibi yazmıştır.

Le Matin'de çıkan haber üzerine Petrograd'daki deniz kuvvetlerin-

* Troçki'nin yabancı muhabirlerle yaptığı bu röportaj ilk olarak Pravda'nın 16 Mart 1921 günkü sayısında yayınlandı. John G. Wright bunun ilk yarısını "Kronstadt Hakkındaki Gerçekler" başlıklı makalesi için çevirdi. George Saunders bunun geri kalanını Kak vooruzhalas revoliutsiia'dan (Devrim Kendini Nasıl Silahlandırdı) çevirdi. Vol. 3, Book I, p.203-4.

den yoldaşlarımı uyardım; çünkü geçtiğimiz yıl içinde yabancı basın - bizi tamamen şaşırtıcasına Nizhny-Novgorod'da bir darbe yapıldığını ve bir Chernov-Spiridonova hükümetinin kurulduğunu yazmış. Bu haberin yayınlanmasından yaklaşık bir ay sonra da Nizhny-Novgorod'da gerçekten bir darbe girişiminde bulunulmuştu. Emperyalist basın böylece, yalnızca Rusya hakkında bilinçli olarak çok sayıda uydurma hikaye yayınlamakla kalmıyor, ayrıca zaman zaman Sovyet Rusya'nın değişik yerlerindeki darbe girişimlerini de kesin belirlemelerle ilan ediyor. Basındaki emperyalist ajanlar, başka emperyalist ajanların gerçekleştirmekle yükümlü oldukları şey hakkında "kehanette bulunmuş" oluyorlar.

Kronstadt, Avrupa ve Petrograd'a en yakın nokta olarak seçilmişti. Cumhuriyetin karşı karşıya bulunduğu uluslararası durum içinde az da olsa aktif bir rol üstlenemeyeceği için, Baltık filosunun mevcudu kadar kaçınılmaz olarak azalmıştı. 1917 Ekim devriminde önemli bir rol oynayan çok sayıda devrimci denizci bu esnada başka faaliyet merkezlerine aktarılmışlardı. Bunların yerlerini büyük ölçüde, aralarında görevlerini geçici bir iş olarak kabul eden ve çoğu devrimci mücadeleye karşı kayıtsız görece fazla sayıda Letonyalı, Estonyalı ve Finli denizcinin bulunduğu derme çatma unsurlar doldurmuştu. Bu durum kuşkusuz ki komplo tertipçilerinin işini kolaylaştırdı. Kısmi bir yerel anlaşmazlıktan yararlandılar ve bunu o şekilde yaydılar ki denizcilerin büyük bir bölümü için artık geri çekilme olanağı kalmamıştı. Ne olup bittiğini anlamaya dahi zaman bulamayan garnizon ve sivil halk pasif kalınca, asiler kalenin güçlü toplarını ve iki savaş gemisini ele geçirdiler.

Petrograd'da bir darbe yapıldığı ve Petrograd'ın Kronstadt'dan bombalandığı yolundaki haberler saçma sapan uydurmalardır. Petrograd, karşı devrimci bir darbeye olduğu kadar Kronstadt toplarına karşı da geçit vermez olarak durmaktadır.

Kronstadt ayaklanmasının bastırılmasındaki gecikmenin nedeni, birimlerimizde gereksiz kayıpların önüne geçmek ve ayaklanmaya katılmayan sivil halkla Kronstadt garnizonunu mümkün olduğunca korumak için almış olduğumuz önlemlerdir. Kronstadt toplarının şu ana kadar yol açtığı kayıplar önemsiz niteliktedir.

Sosyalist-devrimcilerin, ayaklanmanın sorumluluğunu açıkça üstlenen tertipçileri olarak göründüklerini, ancak onların arkasından çok

daha ciddi şahsiyetlerin gecikmeksizin ortaya çıktığını belirtmeliyim: Bunlar, bağlantıları Finlandiya ve Estonya aracılığıyla emperyalist merkezlere kadar ulaşan karşı-devrimci generallerdir. Sosyalist-devrimcilerin (ya da menşeviklerin) Rusya'da bir hükümet kurma yeteneğine sahip olduklarını düşünmek, ülkemizin içerideki ve uluslararası durumu hakkında Mr.Pickwick* seviyesinde fikirlere sahip olmak demektir. Sosyalis devrimciler ve menşeviklerin tarihi işlevleri, dünya emperyalizminin ajanı olarak Rus karşı-devriminin koşum takımlarını hazırlamaya çalışmaktır.

Rusya, işçi cumhuriyetine darbe vurma arzularını kendilerini hiçbir şeyin durduramadığı güçlü klikler barındıran burjuva ülkeler tarafından kuşatıldığı sürece, Kronstadt ayaklanmasına benzer olaylar kesinlikle kaçınılmazdır ve görünen o ki gelecekte de birçok kez tekrarlanacaktır.

Ama, proletarya devriminin, bu türden girişimleri tıpkı bugüne kadar olduğu gibi gelecektede geri püskürtmeyi başaracağından kuşku duymamız için hiçbir neden yoktur.

* Samuel Pickwick, Charles Dickens'ın Pickwick Papers isimli romanındaki gerçek, saf karakterdir -İng. ed. notu.

KRONSTADT VE BORSA*

23 Mart 1921

Paris'in mali ve ekonomik gazetesi *L'Information*'da Kronstadt olaylarıyla ilgili oldukça öğretici yankılara rastlamaktayız. Bu organ, Fransız ve uluslararası mali piyasaların eğilimlerini en eksiksiz ve doğrudan biçimde yansıtır. Kronstadt olayları, ifadesini siyasal makalelerde ya da şu veya bu tür "sloganlar"da değil, borsalardaki eğilimler ve borsa işlemleriyle ilgili kuru raporlarda bulmuştur. *L'Information*'un 8 Mart sayısında çıkan 5 Mart tarihli, Brüksel kaynaklı bir haberi sözcüğü sözcüğüne aktaralım: "Rusya'da Sovyet iktidarına karşı büyük çaplı huzursuzluklar yaşandığı haberleri -elbette henüz resmi olmamakla birlikte- hisse senedi piyasasını ciddi biçimde etkilemiştir. Rusya'daki Sovyet rejiminin yıkılışının bütün dünyada doğuracağı sonuçları herkes anlıyor...Gelecekte, eski çarlık imparatorluğunda, savaş sonrası çağın gereksinimlerine denk düşen akılcı bir ekonomik örgütlenme kurulacağını umabiliriz. Bu, *Rusya'daki Belçikalı sanayi işletmelerinin pek çoğunun* eski durumuna kavuşmasını sağlayacak ve aynı zamanda gerek Belçika'daki, gerekse genelde dünyadaki Bolşevik entrikalara ölümcül bir darbe indirilmesi anlamına gelecektir." Demek ki Brüksel borsası, sosyalist-devrimci Petrichenko'nun sloganlarının General Kozlovsky'nin amaçlarından ve menşe-

* Pravda'nın 63. sayısında yayımlandı. Kak voonizhalas' revolinstsiia'dan (Devrim Kendini Nasıl Silahlandırdı) çevrilmiştir. Vol.3, book 1, p.205-206. -İng. Ed. notu.

vik Dan'ın tarih felsefesinden ne kadar farklı olduğuyla hiç ilgilenmiyordu. Borsa sorunun küçük ayrıntılarda ve laf kalabalığında yatmadığını anlayacak kadar akıllıydı. Borsa, Rusya'da iki rejimden ancak birinin olanaklı olduğunu son derece iyi anlamıştı: Ya tarihsel olarak devrime öncülük edebilecek biricik parti olan Komünist Parti'nin önderliğindeki sovyetlerin diktatörlüğü, ya da bir takım Rus karşı devrimcileri aracılığıyla Fransız, Belçika ya da diğer yabancı kapitalist ülkelerin diktatörlüğü. Petrichenko, Dan, Kozlovsky, Chernov, Makhno, bunların hepsi de iktidarı proletarya diktatörlüğünün ellerinden alıp emperyalizmin ellerine vermek isteyen mekanizmadaki küçük dişliler olmaktan öteye gitmezler.

Aynı *L'Information*'un 9 Mart sayısında, Paris Borsası'yla ilgili 8 Mart tarihli bir bülten görüyoruz. Yazının başında Borsa'nın son zamanlara kadar "her zamanki dertleri"nin (hareketsizlik, zayıflık, hantallık) sıkıntısını çektiği, ama son günlerde -öncelikle Rusya'dan gelen, Bolşevik yönetimi tehdit eden yaygın rahatsızlıklarla ilgili "olumlu haberler" sayesinde- hareketlenmeye başladığı belirtilmektedir: "Borsanın bütün sektörleri az çok canlanmıştı. Ama gittikçe daha hissedilir görünen nedenlerle en çok ilgiyi, Rus hisse senetleri grubu topluyordu." O günlerde Paris Borsası'nda Rus senetlerine kotalar ayrılmıştı.

Rakamların dili, Revel'deki sosyalist-devrimcilerin, Berlin'deki menşeviklerin (Martov ve Abromovich) ya da müttefiklerinin - Makhno'nun anarşistleri- zihinlerinde geliştirdikleri sloganlardan çok daha açık, kesin, ciddi ve inandırıcıdır. Makhno, özgür halk sovyetleri istemektedir (daha doğrusu, istemişti). Martov ve Dan, bağımsız sendikalar ve diktatörlüğün her yönden gevşetilmesini istemektedirler. Petrichenko komünistsiz sovyetler ister. Chernov kurucu meclisi öne çıkarır. General Kozlovsky monarşiden söz etmeye kalkmaz ama bolşeviklere ateş açtırma işinde üstüne düşeni başarıyla yerine getirir. Miliukov şimdilik, Paris'teki gazetesiyle, Petrichenko ve Dan'ın ortaya attığı sloganlarla ilgilenmez, ama uygun zamanı bekleyip, göçmen Rus kapitalistleri ve maliyecilerinden asilere yardım fonu için milyonlar toplar (ne yazık ki, çok geç kalmıştır). Aynı zamanda Avrupa borsası elde kalem, sakince şu yorumda bulunur: "Petrograd'da menşevikler harekete geçmeye başlayınca, Putilov Fabrikası senetlerinin fiyatı on frank yukarı fırladı. Chernov kurucu meclis toplamayı vaadediyor -

beş frank daha yatıralım. Kronstadt'ta topçu birlikleri komünistsiz sovyetler adına konuşmaya başladılar; demek ki Belçikalı kapitalistler Donetz fabrikaları ve madenlerine* tekrar kavuşacaklar -yirmi, otuz frank daha yatıralım."

Avrupa, özellikle Fransız borsalarındaki Şubat ve Mart ayı kayıtlarını biraraya getirip Rus hisse senetlerinin durumuyla ilgili bir çizelge çıkarırsanız, Beyaz Muhafız, menşevik ve sosyalist-devrimcilerin sloganlarının, önemsiz farklılıkları dikkate almazsak, tamamen yürürlükteki fiyatlarla işlem gördüğünü (alınıp satıldığını) oldukça kesin bir biçimde ortaya koyabilirsiniz. Ama bu sloganların topçu birlikleriyle bağlantısı kurulur kurulmaz, fiyatlar da ansızın tavana vurur.

Karşı-devrimci ayak takımı, sosyalist-devrimci palavracılar ve budalalar, menşevik süprüntüler ve yaygaracı anarşist yiğitler -bunların hepsi, bilinçli ya da bilinçsiz, kurnazlıktan ya da aptallıktan, bir ve aynı tarihsel işlevi görürler: Dünya emperyalizminin haydutlarının işçiler ve bütün doğal kaynaklar üzerindeki sınırsız egemenliğini yerleştirmeye yönelik her türlü girişimi desteklerler. Rusya'nın ekonomik, siyasal ve ulusal bağımsızlığı yalnızca sovyetlerin diktatörlüğü altında olanaklıdır. Diktatörlüğün omurgası Komünist Parti'dir. Bu rolü oynayabilecek başka bir parti yoktur ve olamaz.

Menşevik ve sosyalist-devrimci partilerin aziz efendileri, siz bu omurgayı kırmak istiyorsunuz, değil mi? Dört yıllık devrim deneyimi size yetmedi, öyle mi? O zaman, çıkın ortaya. Biz size yeni deneyimler öğretmeye hazırız.

* Ukrayna'daki Donetz Nehri havzası zengin kömür yataklarının bulunduğu yoğun bir sanayi bölgesidir. -İng. Ed. notu

KRONSTADT KAHRAMANLARI ONURUNA*

3 Nisan 1921

Kronstadt olayları, bütün ülkelerin emperyalistlerinin Sovyet iktidarına karşı oluşturdukları çelik zincirin bir halkasıdır.

Yerli burjuvazimiz ve uluslararası burjuvazi, Sovyet yönetiminde küçük düzeltmeler yapılması ya da komünistsiz sovyetler sloganlarıyla işçilerle köylüleri Sovyet iktidarına karşı çıkarmayı istiyordu.

Paris ve Finlandiya'daki borsalar Kronstadt'ın anlamı üzerine hemen kesin bir hesaplamaya gittiler. Sadık sözcüleri Miliukov'da şunları söylemekten bıkmıyordu: Kimseyi ürkütmemeli, sovyetlere karşı çıkmamalıyız. Sovyet iktidarını yıkmak için partisiz sovyetler sloganını kullanmalıyız.

Denizcilerin bir bölümü bu oltaya takıldı. Bizim kör denizci yoldaşlarımız başkaldırmanın onları nereye sürüklediğini kendi gözleriyle görsünler diye, bekleyebildiğimiz kadar bekledik. Ancak buzların erimesi tehlikesiyle yüzyüze gelince, kısa, sert ve kesin bir darbe vurmak zorunda kaldık.

* Bu konuşma Kronstadt'taki başkaldırıyı bastıran birlikler onuruna düzenlenmiş bir geçit töreninde yapıldı. Paul Avrich, Kronstadt 1921'de, komünistlerin kayıplarını bir kaynağın 10.000, başka bir kaynağın 25.000 olarak hesapladığını yazar. X.Parti Kongresi'nden Kızıl Ordu birliklerine katılmak üzere ayrılan 320 delegeden 15'inin öldüğü bildirilmişti (Avrich, p.211).

Troçki'nin konuşması Izvestia'nın 5 Nisan 1921 tarihli 73. sayısında yayımlandı. Kak vooruzjalas' revoliutsiia, vol .3, book I, p.207'den çevrilmiştir.

Eşine rastlanmadık bir kahramanlıkla, askeri tarihte benzeri görülmedik destansı bir başarıyla Kursanti'miz (askeri öğrenciler) -ve onların esinlendirdiği Kızıl Ordu birlikleri- birinci sınıf bir deniz üssünü baskınla ele geçirdiler.

İşçi-köylü Rusya'sının devrime sadık evlatları tek bir mermi sıkmadan buz üstünde ilerlediler; bazıları sessiz sedasız ölürken, geri kalanlar kesin zafere kadar ilerlemeyi sürdürüyorlardı. Rusya'nın ve bütün dünyanın emekçileri onları asla unutmayacaklar.

Bu bayrağa hiç bir lekenin değmeyeceğinden eminim. Ve zor zamanlarda, zihninizden yılgınca bir kuşku geçerse eğer, Kronstadt'ı ve bu bayrağı hatırlayın ve cesaretle zafere doğru ilerleyin.

DEVRİMCİ GENÇLİĞE HİTAP*

14 Temmuz 1921

Yoldaşlar, Yudenich'in Petrograd önlerine dayandığı Rus devriminin en tehlikeli günlerinde ve bu kalenin Petrograd'a karşı neredeyse Fransız emperyalizminin bir kalesine dönüştüğü zorlu Kronstadt günlerinde, devrimi kurtaran Rus işçi-köylü gençliği oldu. Burjuva gazetelerinde Yudenich'e ve Kronstadt'a karşı Çin, Kalmuk ve diğer alayların getirildiğini okuyabilirsiniz. Elbette yalan bu. Biz onların karşısına gençliğimizi çıkardık. Kronstadt baskını aslında simgesel bir saldırıydı. Kronstadt, söylediğim gibi, Fransız ve İngiliz emperyalizminin eline geçmek üzereydi. İki üç gün daha geçse Baltık Denizi'ndeki buzlar eriyecekti; yabancı emperyalistlerin savaş gemileri Kronstadt ve Petrograd kalelerine girebilirlerdi. O zaman Petrograd'ı teslim etmek zorunda kalsaydık Moskova yolunu açmış olurduk, çünkü Petrograd'la Moskova arasında gerçekte tek bir savunma noktası yoktu. Durum böyleydi.

Yüzümüzü kime döndük? Kronstadt dört tarafı denizle kuşatılmış bir yerdir: deniz, buz ve karla kaplıydı. Toplarla ve makineli tüfeklerle yeterince donatılmış kaleye gelmek isteyen biri, çırılçıplak ortada, buzlar ve karlar üzerinde yürümek zorundaydı. Biz gençliğimize, as-

* Bu parça, Troçki'nin Komünist Gençlik Enternasyonali İkinci Kongresi'nde yaptığı bir konuşmadan alınmıştır. Yeniden basımı: The First Five Years of the Communist International, Monad Press, New York 1972, C. I, s.311-312.

keri eğitimi bizim okullarımızda alan işçilerle köylülere döndük. Ve onlar çağrımıza kararlılıkla, "Hazırız!" diye yanıt verdiler. Açık alanda, hiç bir koruma olmadan Kronstadt'ın topları ve makineli tüfeklerinin üstüne yürüdüler. Daha önce Peterograd önlerinde olduğu gibi, şimdi de Baltık Denizi'nin buzları genç Rus işçi ve köylülerinin cesetleriyle doluydu. Devrim için döğüşmüşlerdi; hem öylesine döğüşmüşlerdi ki bu kongre bugün onlar sayesinde toplanabiliyor. Ve eminim, Avrupa ve Amerika'nın bizim gençlerimizden çok daha gelişkin ve eğitilmiş devrimci gençliği, gerekli olduğu anda daha az değil, çok daha büyük bir devrimci enerji sergileyecektir; Rus Kızıl Ordusu adına diyorum ki. Yaşasın uluslararası devrimci gençlik - dünya devriminin Kızıl Ordusu.

WENDELİN THOMAS'IN SORULARI*

6 Temmuz 1937

Saygıdeğer Yoldaş,

Bana sorduğunuz soruların New York Komisyonu'nun soruşturmasıyla doğrudan bir bağlantısı olduğunu ve bunun sonuçları üzerinde etkide bulunabileceğini sanmıyorum. Yine de şu anki görüşümle ilgilenenleri bilgilendirmek için, sorularınızı yanıtlamaya tamamen hazırım.

Diğer birçokları gibi, kötülüğün kaynağını "sonuç araçları haklı gösterir" ilkesinde görüyorsunuz. Bu ilke kendi içinde çok soyut ve çok rasyonalisttir. Çok değişik yorumlara açıktır. Ancak bu formülün savunmasını üstlenmeye hazırım -materyalist ve diyalektik bir bakış açısından. Evet, hiçbir aracın kendi içinde ya da belirli bir tarihüstü mutlak ilkeyle bağlı olarak iyi ya da kötü şeklinde nitelenemeyeceğini düşünüyorum. İnsanın doğa karşısındaki egemenliğini arttıran ve insanın insan üzerindeki egemenliğini ortadan kaldıran araçlar iyidir. Bu

* Wendelin Thomas (1884-) Alman Reichstag'ında eski bir komünist milletvekili (1920-24) ve bu makalenin yazıldığı sırada Moskova yargılamalarını soruşturan komisyonun (Dewey Komisyonu) bir üyesiydi.
Thomas, bolşevizmle Stalinizm arasında temel bir ayniyet olduğunu ve bunun Menşevikler, Kronstadt isyancıları ve Makhno'nun Ukrayna'daki bağımsız çeteler gibi muhalifler karşısında Lenin'in gösterdiği tavırla açıkça ortaya çıktığını savunuyordu. -Fr. Ed. notu.
Mektup, Socialist Appeal'in 21 Ağustos 1937 tarihli sayısında yayınlandı. Pathfinder Press tarafından yayınlanan Writings of Leon Trotsky (1936-37) isimli kitapta yer almaktadır. Troçki bu mektubu son sürgününü geçirdiği Meksika'daki Coyoacan'dan yazmıştır.

geniş tarihsel anlamda, araçlar yalnızca sonuçla haklı gösterilebilir.

Peki bu, eğer "sonuç"a götürüyorlarsa, yalanın, kalleşlik ve ihanetin, izin verilebilir ve haklı çıkarılabilir şeyler olduğu anlamına mı gelir? Her şey amacın doğasına bağlıdır. Eğer amaç insanlığın kurtuluşu ise, o zaman yalan, ihanet ve kalleşlik hiçbir şekilde uygun araçlar olamazlar. Epiküryenler "mutluluğu" savunduklarında karşıtları tarafından sefih idealler batağına saplanmakla suçlanmışlardı. Epiküryenler bu sava karşı haklı olarak, karşıtlarının mutluluğu tıpkı domuzlar gibi algıladıkları yanıtını veriyorlardı.*

Lenin'in, devrimci bir partinin, muhaliflerini kitlelerin gözünde nefret edilen ve küçük görülen konuma düşürme "hakkına" sahip olduğu yolundaki sözlerine başvuruyorsunuz. Bu sözlerde amoralizm** ilkesinin bir savunusunu görüyorsunuz. Bununla birlikte, yüce ahlakın temsilcilerinin nerede, hangi siyasal kampta yer aldıklarını belirtmeyi unutuyorsunuz. Gözlemlerim bana, siyasal mücadelenin abartma, çarpıtma, yalan ve iftirayı genelde geniş çapta kullandığını öğretiyor. Devrimciler her zaman en fazla iftiraya uğramış olanlardır: Kendi dönemlerinde Marks, Engels ve yoldaşları; daha sonra Bolşevikler, Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg; günümüzde troçkistler. Mülk sahiplerinin devrime karşı nefreti, küçük burjuvazinin darkafalı muhafazakarlığı, entelektüellerin kibir ve kayıtsızlıkları, işçi bürokratların maddi çıkarları; bütün bu etkenler devrimci marksistlerin azgınca zulme uğratılmasında birleşmektedir. İftiracı baylar, aynı zamanda, marksistlerin amoralizmine öfkelenmeyi de unutmazlar. Bu ikiyüzlü öfke sınıflar mücadelesinin bir silahından başka bir şey değildir.

Lenin'in konumu

Aktardığınız sözlerde, Lenin basitçe artık menşevikleri proleter savaşçılar olarak görmediğini söylemek istiyor ve onları çalışanların gözünde nefret edilir konuma getirmeyi kendisine görev sayıyor. Düşüncesini alışılagelmiş tutkusuyla dışa vururken Lenin, değişik anlamlara çekilebilen ve tiksinti verici yorumlara imkan vermiştir. Ancak tüm

*porc: domuz; mecazi olarak sefih, pis, obur anlamında da kullanılmaktadır. -Türkçe Ed.notu.

** ahlakdışılık, töretanımazlık. -Türkçe Ed. notu.

yapıtı ve davranış tarzı temelinde, bu uzlaşmaz savaşçının bütün abartı ve aşırılıklara karşın çok dürüst ve namuslu bir rakip olduğunu ifade ediyorum: kitlelere neyse o olduğunu anlatmak için her zaman yoğun çaba harcamıştır. Reformistlerin Lenin'e karşı mücadeleleriyse, tersine, evrensel gerçekler kılıfı altında baştan sona ikiyüzlülük, yalan, hilekarlık ve çarpıtmalarla doludur.

1921 Kronstadt ayaklanmasıyla ilgili değerlendirmeniz temelden yanlıştır. En nitelikli, en fedakar denizciler bütünüyle Kronstadt'dan geri çağrılmışlardı ve ülke çapında, cephelerde ve yerel sovyetlerde önemli bir rol oynuyorlardı. Geride kalanlar, büyük iddialarla ("Kronstadt'ın yerlisiyiz") harekete geçen, ancak siyasal eğitimden yoksun ve devrimci fedakarlıklar için hazır olmayan gri bir kitleydi. Ülke açlık içindeydi. Kronstadtlılar ayrıcalık talep ediyorlardı. Ayaklanma, ayrıcalıklı gıda payları elde etmek arzusuna dayatılmıştı. Denizcilerin topları ve savaş gemileri vardı. Rusya'daki ve yurt dışındaki bütün gericiler derhal bu ayaklanmayı sahiplendiler. Beyaz mülteciler, asilere yardım edilmesini istediler. Bu ayaklanmanın zaferi, denizcilerin kafalarındaki düşüncelere bütünüyle yabancı bir karşı devrimin zaferinden başka bir şey getiremezdi. Ne var ki bizzat düşünceleri de derinden gerici özellikteydi; geri kalmış köylülüğün işçilere düşmanlığını, asker ya da denizcinin "sivil" Petrograd karşısında kendini gösterme isteğini, küçük burjuvanın devrimci disipline duyduğu nefreti yansıtıyorlardı. Hareket, tüm bunlardan dolayı karşı-devrimci bir karaktere sahipti ve asiler kalelerdeki silahları ele geçirmiş oldukları için, yalnızca silah yoluyla dize getirilebilirlerdi.

Makhno hakkındaki değerlendirmeniz de daha az hatalı değil. Makhno, hem bir fanatiğin hem de bir serüvencinin özelliklerini taşıyordu. Kronstadt isyanına yol açan türden eğilimler için bir çekim merkezi haline geldi. Süvariler genelde ordunun en gerici kesimidir. At sırtında giden, yaya dolaşanı küçümser. Makhno, kendi atlarını yine bizzat kendileri temin eden köylülerden oluşmuş bir süvari birliği kurdu. Bunlar Ekim devriminin öncelikle uyandırdığı ezilmiş ve yoksul köylüler değil, sahip olduklarını kaybetmekten korkan güçlü ve tuzu kuru köylülerdi. Makhno'nun anarşist düşünceleri (devletin yadsınması, merkezi iktidarın tanınmaması) herşeyden fazla bu kulak süvarilerin fikrine denk düşüyordu. Makhno yandaşlarının kente ve

kent emekçilerine duydukları nefretin militan bir anti-semitizmle ikiye katlandığını da eklemem gerekir. Denikin ve Wrangel'e karşı bir ölüm kalım mücadelesi sürdürdüğümüz sırada bile Makhnocular bağımsız bir politika yürütmeyi deniyorlardı. İpleri elinde tutan (kulak) küçük burjuvazi, çelişkili görüşlerini bir taraftan kapitalistlere ve diğer taraftan da işçilere zorla kabul ettirebileceğini düşünüyordu. Bu kulak silahlıydı; onu silahsızlandırmamız gerekiyordu. Yaptığımız da tam olarak budur.

Stalin ve Bolşevikler

Stalin'in çarpıtmalarının bolşeviklerin "amoralizminden" kaynaklandığı şeklindeki sonuç çıkarma çabanız temelden yanlıştır. Baskı altındaki kitlelerin kurtarılması için savaştığı dönem boyunca devrim herşeyi kendi adıyla anıyordu ve çarpıtmaya ihtiyacı yoktu. Tahrifat sistemi, stalinci bürokrasinin azınlığın ayrıcalıkları için savaşıyor olmasından ve gerçek amaçlarını gizlemek ve maskelemek zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Olayın açıklamasını tarihsel gelişimin somut koşullarında aramak yerine, Kilise için uygun ama sosyalist cumhuriyet için uygun olmayan bir "ilk günah" teorisi oluşturuyorsunuz.

Saygıyla,

Coyoacan, 6 Temmuz 1937

İSPANYOL DEVRİMİ SIRASINDA

(...) Kronstadt ve Makhno için vaazlar veren anarşizmin avukatları kimseyi yanıltamıyorlar. Kronstadt döneminde ve Makhno'ya karşı mücadelede biz, köylü karşı-devrimine karşı proleter devrimini savunmuştuk. İspanyol anarşistleri proleter devrimine karşı burjuva karşı devrimini savundular ve hala savunuyorlar. Devrimci kitleler ve marksistlerin barikatın bir yanında, anarşizm ve stalinizmin ise diğer yanında buluştuklarını hiçbir safsata tarihten silemeyecektir.

*İspanyadan çıkarılan ders, son uyarı.**

17 Aralık 1937

(...) Birçok anarşist elbette ki kendilerini pek rahat hissetmiyorlar. Ancak, sıkıntıların üstesinden gelmek için konuyu değiştiriyorlar. Gerçekten Kronstadt ve Makhno (gibi) ateşli konular hakkında lakırdı etmek varken, ne diye İspanya'dan ve AIT'in Paris Kongresi'nden bahsedelim, değil mi?*

La cinquieme roue **

Şubat 1938

* Bu bölümler, Trotsky'nin "La Revolution espagnole, 1930-1940, Editions de minuit, p.488 ve 506-507'den alınmıştır. İspanyol devrimi sırasında anarşist liderler Garcia Oliver ve Federico Montseny burjuva hükümetlerine katıldılar. AIT(Uluslararası İşçiler . Birliği) İspanyol anarşist örgütüydü -Fransızca Ed.Notu.

** La cinquieme roue (de la charette, du carosse): Fransızcada ciğeri beş para etmeyen kimse, hiçbir işe yaramayan şey gibi anlamlara gelmektedir. Trotsky'nin özgün "La Revolution espagnole" metni elimizde olmadığı için bu makalenin başlığını karşılamamayı tercih ettik. -Türkçe Ed. notu.

KRONSTADT ÜZERİNE
BİR BROŞÜR YAZMA ZORUNLULUĞU*

19 Kasım 1937

Sevgili Dost,

Kronstadt üzerine kısa bir broşür yazmak mutlak bir zorunluluktur. Anarşist materyallerin size gönderildiğini umarım. Bunu nasılsa öğrenirim. Bence değinilmesi gereken önemli noktalar şunlardır:

1) Kronstadt proleter unsurlardan tamamen yoksun kalmıştır. *Mashinnye komandy*'ye(gemilerdeki tayfalar) ait bütün denizciler, komiser, komutan ya da yerel sovyet başkanları olmuşlardır. 1919 sonu ya da 1920'de ne zaman "şu ya da bu noktaya bir grup Kronstadt denizcisi gönderilmesi"ni istesem, aldığım yanıt "gönderilecek kimse kalmadı" şeklinde oluyordu. Hatta bazı ordular Kronstadt'tan (ayrıca kısmen Petrograd'dan) son gelen takviyeleri kabul etmemeye başlamışlardı. Bu konuda fazla belge bulunup bulunmadığını bilmiyorum, ama bu nokta üzerine basa basa vurgulanmalıdır.

2) Anladığım kadarıyla Victor Serge şunu söylüyor: "Ama Kronstadt serbest ticaret istiyordu, Bolşevikler Yeni Ekonomik Politika'yı asıl ayaklanma sırasında yürürlüğe koymak zorundaydılar. Yani Kronstadt haklıydı. Öyleyse niçin ezildi?" Bu sav iki, hatta üç açıdan yanlıştır.

* Bu mektup Troçki'nin oğlu Leon Sedov'a yazılmıştı. Sedov, Troçki'nin Kronstadt üzerine yazma isteğini yerine getiremeyince bu kitapta da basılan "Kronstadt Hakkında Gerçekler"i Amerikan Sosyalist İşçiler Partisi liderlerinden John G. Wright kaleme aldı.

a. Kronstadt toprak sahibi köylünün, küçük spekülatörün, kulakların eğilimlerini temsil ediyordu. Bu burjuva eğilimlere bazı ödünler vermek zorunda kaldık. Ancak bu hiçbir şekilde bizim programımızın küçük burjuvazinin programıyla özdeş olduğu -işçilerin küçük burjuva eğilimlere ödün verdiği- anlamına gelmiyordu. İkisi arasında çok geniş bir uçurum vardır.

b. Proletarya, tam da bu ekonomik ödünleri verdiği için, politik iktidarı kendi ellerinde iki kat daha fazla enerjiyle tutmak zorundaydı. Yani kaleyi isyancı küçük burjuvaziye teslim etmeye en küçük bir hakkı bile yoktu.

c. En anti-proleter unsurların önderliğindeki köylü denizciler, iktidarı onlara teslim etsek bile, kullanamazlardı. İktidar onların ellerinde burjuva rejime geçişin bir köprüsü -üstelik kısa bir köprüsü- olmaktan başka işlev görmezdi.

3)Victor Serge, parti benim (ekonomik) önerimi bir yıl önce benimsemiş olsaydı Kronstadt ayaklanmasının gerçekleşmeyebileceğini söylüyor gibidir. Bunu kabul edelim. Ama öncü partinin bir hatasından dolayı kaleyi denizcilere teslim edemezdik.

4) Ayaklanmadan önce tartışmalar, görüşmeler vb. yapılmıştı. İlkin silahlar patlamadı. Ancak hoşnutsuzluk çok büyüktü. Anarşist ve menşevik unsurlar, kılık değiştirmiş karşı devrimciler (onlardan bir kaç tane vardı) olayları bir ayaklanmaya çevirmek için ellerinden geleni yaptılar. Ve bunu başardılar. Dolayısıyla silahlı mücadeleden başka yol kalmamıştı.

5) Buz üzerinde kaleye yürüyen işçiler, partinin bütün hatalarına karşın, proleter devrimini temsil ediyorlardı. Başkaldıran denizciler köylü Thermidor'unu temsil ediyorlardı.

6) Parti kongresinde kaleyle ilgili olarak ne yapılacağını tartıştık. Stalin -çok ısrarlı biçimde olmasa da- isyancıların kaderleriyle başbaşa bırakılmalarını önerdi; yarı aç durumda, iki üç hafta içinde boyun eğerlerdi. Ben bu öneriye karşı çıktım. Erzak yüklü birçok kızak çoktan Finlandiya'dan gelmişti bile. Bir kaç hafta sonra buzlar eriyecek ve Avrupa'dan kolayca gemi gelebilecekti. O zaman kaleye ve savaş gemileri açısından son derece tehlikeli başka bir müdahaleyle karşılaşmış olacaktık. Sonuçta kaleye hemen saldırma kararı alındı.

7) Dan, eski geveze Kuskova gibi, Kronstadt'ı savunmaya kalkışıyor. Bu çok öğretici bir durum. Menşeviklerin, Kronstadt'ın çalışan kitlelerin öncülüğünde gerçekten devrimin başında olduğu 1917'deki konumuna karşı tutumlarını hatırlamak yeter.

Belleğimden sizin için çıkarabildiğim yorumlar bunlar. Ama en önemlisi, olguları, kendilerinin konuşabileceği şekilde biraraya getirmek.

Çalışmanız ilerledikçe bana elyazmasını, hatta belli başlı parçaları gönderebilirseniz memnun olurum. Ondan bizim basınımız için kısa bir makale bile çıkartabilirim ve bu sizin broşürünüze bir sunuş işlevi görür.

P.S. Umarım Wasserman Yoldaş size bütün anarşist belgeleri gönderiyordur.

KRONSTADT ETRAFINDA KOPARILAN GÜRÜLTÜ

15 Ocak 1938

Suçlayıcı bir "halk cephesi"

Kronstadt etrafındaki kampanya belirli çevrelerde azalmayan bir enerjiyle sürdürülüyor. Bunu gören, Kronstadt ayaklanmasının onyedi yıl önce değil de, sanki daha dün meydana geldiğini sanır. Anarşistler, Rus menşevikler, Londra Bürosu'nun* sol sosyal-demokratları, kafası karışık aptal kişiler, Miliukov'un gazetesi** ve bu vesileyle büyük kapitalist basın bu kampanyaya aynı gayretkeşlikle ve aynı slogan altında katılıyorlar. Nevi şahsına münhasır bir "halk cephesi"!

Hem katolik hem de gerçek "demokratik" eğilimler taşıyan haftalık bir Meksika dergisinde daha dün tesadüfen şu satırlara rastladım: "Troçki, en uzlaşmaz binbeşyüz Kronstadtlı denizcinin öldürülmelerini emretti. Onun yönetimde bulunduğu sırada izlemiş olduğu politika, Stalin'in mevcut politikasından hiçbir şekilde farklı değildi. Bilindiği gibi, bu en "sol" anarşistlerin öne sürdüğü görüştür. New York soruşturma komisyonu üyesi Wendelin Thomas'ın sorularını basında ilk kez kısaca yanıtladığımda Miliukov'un gazetesi aynı mantıkla tartışmaya

* Londra Bürosu, 1930'larda ne İkinci ne de Üçüncü Enternasyonal'e bağlı olmayan, ancak bir Dördüncü Enternasyonal oluşturulmasına da karşı çıkan merkeziyetçi partilerin gevşek bir uluslararası birliğiydi. Bu bütünün parçaları arasında İngiltere Bağımsız İşçi Partisi, İspanya'dan POUM (Marksist Birlik İşçi Partisi), Almanya'dan SAP (Sosyalist İşçi Partisi) ve Fransa'dan PSOP (Sosyalist İşçi ve Köylü Partisi) bulunuyordu. -İng. Ed. Notu.

** Miliukov'un gazetesi, Paris'te yayınlanan Poslednie Novosti (Son Haber) idi. İng.Ed.Notu.

karıştı. Rus menşeviklerinin gazetesi derhal Kronstadt denizcilerini ve... Wendelin Thomas'ı savunmaya başladı.* Anarşistler daha büyük bir enerjiyle üzerime çullandılar. Bütün bu otoriteler yanılmın bütünüyle değersiz olduğunu iddia etmekteydiler. Anarşistler, Kronstadt isyancılarının şahsında devlet karşıtı (anti-etatique) otantik komünizmi savundukları sürece, bu ittifak çok daha dikkat çekici olmaktadır; Kronstadt ayaklanması döneminde menşevikler kapitalist restorasyonunun aleni yandaşlarıydılar ve Miliukov şimdi bile kapitalizmden yana.

Kronstadt ayaklanması nasıl oluyor da aynı anda hem anarşistlerin, hem menşeviklerin, hem de "liberal" karşı-devrimcilerin yüreğini hoplatıyor? Yanıt basittir: Bütün bu grupların, bayrağını asla terk etmemiş, düşmanla asla uzlaşmamış ve geleceği temsil eden gerçekten devrimci biricik akımın itibar yitirmesinde çıkarları vardır. Beni Kronstadt "cinayeti"nden ötürü suçlayanlar arasında, programlarını ve ilkelerini terketmiş ve dikkatleri İkinci Enternasyonal'in alçaklıkları ya da İspanyol anarşistlerinin ihanetinden uzaklaştırma gereğini gören çok sayıda *eski* devrimci ya da *yarı-devrimcinin* bulunmasının nedeni budur. Stalin yanlıları Kronstadt etrafındaki bu kampanyaya henüz açıkça katılamazlar, ancak onlar da kuşkusuz hoşnutluk içinde ellerini ovuşturmaktadırlar; "troçkizm"e karşı, devrimci marksizme karşı, IV. Enternasyonal'e karşı darbe indirme girişimleridir bu çabalar.

Peki bu rengarenk tarikat niçin özellikle Kronstadt'a sarılıyor? Devrim yılları sırasında Kazaklarla, köylülerle, hatta belirli işçi gruplarıyla (Urallar'da bazı işçiler Kolchak'ın ordusunda bir gönüllü birlik örgütlediler!) az çatışma yaşamadık. Bu çatışmaların temelini esas olarak tüketici konumundaki işçiler ile ekmek üreticisi ve satıcısı konumundaki köylüler arasında mevcut karşıtlık oluşturuyordu. Gereksinim ve yoksunluğun baskısı altında işçiler köyle ilişkilerinin güçlü ya da zayıf olmasına bağlı olarak olayların akışı içinde kendi aralarında düşman kamplara bölünüyorlardı. Bizzat Kızıl Ordu da kırsal kesimin etkisi altındaydı. İç savaş yıllarında birçok kereler hoşnutsuz alayları silahsızlandırmak gerekmişti. "Yeni ekonomik politika"ya (NEP) geçiş sürtüşmeleri hafifletti ama tümüyle ortadan kaldırmadı. Aksine, kulakların yeniden ortaya çıkmasının koşullarını hazırladı ve bu onyılın başında, köyde iç savaşın yeniden doğuşuna yol açtı. Kronstadt

* Bu cümle, Fransızca baskıda yeralmıyor. -Türkçe Ed. notu.

ayaklanması, proleter şehir ile küçük-burjuva köy arasındaki ilişkiler tarihinden bir *sayfa*dır sadece. Bu sayfa ancak sınıflar mücadelesinin devrimin akışı içinde genel gelişimiyle bağıntılı olarak anlaşılabilir.

Diğer küçük-burjuva hareket ve ayaklanmalar dizini içinde Kronstadt, sadece yarattığı etkinin daha sansasyonel oluşundan dolayı ayrı bir yerde durmaktadır. Petrograd'ın hemen aşağısındaki bir deniz kalesiydi söz konusu olan. Ayaklanma boyunca bildiriler yayımlandı ve radyo yayınları yapıldı. Petrograd'dan yetişmek için koşuşturan Sosyalist-devrimciler ve anarşistler, "asil" ifadeler ve jestlerle ayaklanmaya renk kattılar. Bütün bu faaliyet geride yazılı izler bıraktı. Bu "belgesel" materyalin, (yani sahte etiketlerin) yardımıyla Kronstadt adının devrimci bir haleyle sarmalanmış olduğu 1917'dekinden çok daha heyecanlı bir efsane yaratmak zor değildir. Yukarıda adı geçen Meksika dergisi Kronstadt denizcilerini ironik biçimde "en uzlaşmazlar" diye boşu boşuna adlandırmıyor.

Kronstadt'ın devrimci ünü üzerine yapılan spekülasyon, bu gerçekten şarlatanca kampanyanın belirleyici özelliklerinden biridir. Anarşistler, menşevikler, liberaller ve gericiler meseleyi sanki 1921 başında bolşeviklerin silahlarını yönelttikleri denizciler Ekim ayaklanmasının zaferini güvenceye almış olan aynı Kronstadt denizcileriymiş gibi sunmaya çalışıyorlar. Sonraki bütün yalanların çıkış'noktası işte buradadır. Bu yalanların boyutunu anlamak isteyen herkes, herşeyden önce John G.Wright yoldaşın *New International*'deki (Şubat 1938) makalesini okumalıdır.* Benim sorunum farklı: Kronstadt ayaklanmasının özgül niteliğini daha genel bir bakış açısıyla betimlemek istiyorum.

Kronstadt'daki toplumsal ve Politik Gruplar

Devrim doğrudan bir *azınlık* tarafından "yapıldı". Bununla birlikte, eğer bu azınlık az ya da çok destek bulmaz ya da en azından çoğunluk tarafından dostane bir tarafsızlıkla karşılanmazsa devrimin başarısı mümkün değildir. Devrimin farklı aşamalarının birbiri peşisıra gelişmesi, keza devrimden karşı-devrime geçiş, dolaysız biçimde azınlık ve çoğunluk arasındaki, öncü ve sınıf arasındaki değişken siyasal ilişkilerce belirlenir.

* Bu makale kitabın "Ek belgeler" bölümünde yer almaktadır.

Kronstadt denizcileri arasında üç siyasal tabaka bulunuyordu: Bazıları ciddi bir mücadele geçmişine ve devrimci bir niteliğe sahip olan proleter devrimcileri; daha ziyade köylü kökenden gelen ortadaki çoğunluk; ve son olarak da kulakların, dükkan sahiplerinin ve papazların çocukları olan gerici bir tabaka. Çar döneminde savaş gemilerinde ve kalede düzen, ancak subay kütlesinin küçük rütbeli subaylar ve denizcilerin gerici kesimleri aracılığıyla geniş orta tabakayı kendi etki ya da terörlerine maruz bırakıp, bu arada mekanisyen, topçu ve elektrikçi, yani herşeyden önce şehir işçileri olan devrimcileri tecrit durumunda tutabildikleri ölçüde korunabiliyordu.

1905'de Potemkin zırhlısındaki ayaklanmanın seyri bütünüyle bu üç tabaka arasındaki ilişkiler üzerinde, yani sayıca daha fazla olan köylü orta tabakasını etkilemek için iki uçta yer alan proleter ve gerici küçük-burjuva tabakalar arasındaki mücadele üzerinde yükselmişti. Filodaki her devrimci harekette rastlanan bu sorunu anlamamış olanlar, genelde Rus devriminin sorunları hakkında çenelerini kapatmayı yeğlemelidirler. Çünkü bu devrim, bütünüyle proletarya ve burjuvazi arasında köylülük üzerinde egemen bir etki kurma mücadelesiydi ve büyük ölçüde halen de öyledir. Burjuvazi sovyetler dönemi boyunca esas olarak kulakların (yani, küçük burjuvazinin en üst tabakalarının) ve "sosyalist" entelijansiyanın şahsında ortaya çıktı; şimdi de "komünist" bürokrasi şeklinde ortaya çıkıyor. Devrimin bütün bu safhalardaki temel mekanizması budur. Filoda bu mekanizma, daha yoğunlaşmış ve bu yüzden de daha dramatik bir ifadeye büründü.

Kronstadt sovyetinin siyasal bileşimi, garnizonun ve takımların toplumsal bileşimini yansıtıyordu. Sovyetin yönetimi 1917 yazından itibaren denizcilerin en iyi kesimine dayanan ve zorlu mücadelelerden geçmiş, illegaliteden gelme birçok devrimciyi saflarında barındıran Bolşevik partisindeydi. Ama, eğer yanlış anımsamıyorsam, bolşevikler Ekim ayaklanması günlerinde bile Kronstadt sovyetinin yarıdan daha azını oluşturuyorlardı. Çoğunluk, sosyalist-devrimciler ve anarşistlerden oluşmuştu. Kronstadt'da hiç menşevik bulunmuyordu. Menşevik partisi, Kronstadt'dan nefret ediyordu. Resmi sosyalist devrimcilerin tavrı da zaten daha iyi değildi. Kronstadt sosyalist-devrimcileri hızla Kerensky'e karşı muhalefete geçmişlerdi ve "sol" sosyalist-devrimciler olarak adlandırılan kesimin şok müfrezelerinden birini

oluşturmaktaydılar. Filonun ve garnizonun köylü kesimine dayanıyorlardı.

Anarşistlere gelince, en karışık gruplardan biriydiler. Aralarında Zhuk ve Zhelezniakov gibi gerçek devrimciler bulunuyordu, ancak bunlar bolşeviklerle sıkı bağları olan yalıtılmış kişilerdi. Kronstadt "anarşistlerinin" çoğunluğu kent küçük burjuvazisini temsil ediyordu ve sol sosyalist-devrimcilerin daha altında bir devrimci düzeye sahiptiler. Sovyetin başkanı, "anarşistlere sempati duyan" bir partisiz, ama temelde daha önce çarlık makamlarına karşı hürmette kusur etmemiş ve şimdi devrime karşı da aynı tavırda olan uysal bir küçük memurdu. Menşeviklerin tümden yokluğu, sosyalist devrimcilerin "sol" karakteri ve küçük burjuvazinin anarşist rengi, filodaki devrimci mücadelenin keskinliğinin ve denizcilerin proleter kesimlerinin egemen etkisinin sonucuydu.

İç savaş sürecinde oluşan değişiklikler

Kronstadt'ın özelliklerinden eğer istenirse, birçok olay ve belgeyle desteklenebilecek ve doğrulanabilecek bu toplumsal ve siyasal tanımlanışı, daha şimdiden, iç savaş sırasında Kronstadt'da meydana gelmiş ve onun fizyonomisini tanınmaz hale getiren değişiklikleri aydınlatmaya yeter. Gecikmiş suçlayıcılar, kısmen bilgisizlikten, kısmen de art niyetlerinden ötürü, konunun tam da bu önemli yönü hakkında tek laf etmiyorlar.

Evet, Kronstadt devrim tarihinde kahramanca bir sayfa yazdı. Ancak iç savaş, Kronstadt ve bütün Baltık filosunda sistematik bir nüfus erimesine yolaçtı. Ekim ayaklanması günlerinde bile Kronstadtlı denizcilerden oluşan müfrezeler Moskova'ya yardıma gönderilmişlerdi. Başkaca yeni müfrezeler daha sonra ekmek müsaderesi ve yerel yönetimleri örgütlemek üzere Don'a, Ukrayna'ya gönderildiler. İlk başlarda Kronstadt sanki tükenmez gibi görünmekteydi. Değişik cephelerden, Petrogradlı işçiler ve Baltıklı denizcilerden oluşturulmuş yeni "güvenilir" müfrezelerin seferber edilmelerini isteyen düzinelerce telgraf gönderdiğim oldu. Ancak 1918'de ve her koşulda 1919 sonrasına kalmadan, cepheler Kronstadt'tan gelen yeni askerlerin savaşta yetersiz, dayatmacı, disiplinsiz, güvenilmez oldukları ve yarardan çok

zarar getirdiklerinden yakınmaya başladılar. Yudenich'in 1919 kışında tasfiyesi sonrasında, Baltık filosu ve Kronstadt garnizonu devrimci kuvvetlerden tümüyle yoksun durumdaydı. Belirli niteliğe sahip kim varsa, güneyde Denikin'e karşı mücadeleye atılmıştı. 1917-18'de Kronstadt denizcileri Kızıl Ordu'nun ortalama seviyesinin oldukça üstündeydiler ve onun ilk müfrezelerinin iskeletini, keza birçok bölgede Sovyet rejiminin iskeletini oluşturuyorlardı. Buna karşılık 1921 başlarına kadar iç savaş cephelerinden hiçbirinde görev almayıp "huzurlu" Kronstadt'da kalmış olan denizcilerse, genelde büyük ölçüde Kızıl Ordu'nun ortalama seviyesinin altındaydılar ve bunların büyük bölümünü, gösterişli bol pantolonlar giyen ve spor saç kesimli, tümüyle demoralize unsurlar oluşturuyordu.

Açlık ve spekülasyona dayanan moral bozukluğu, genelde iç savaşın sonuna doğru korkunç ölçüde artmıştı. *Mechotchitchectvo* diye adlandırılan olgu (küçük ticaret) devrimi boğma tehdidi getiren bir toplumsal hastalık niteliğine bürünmüştü. Özellikle garnizonun hiçbir şey yapmadığı ve gereksinim duyduğu her şeye sahip olduğu Kronstadt'da moral bozukluğu son derece önemli boyutlara ulaşmış durumdaydı. Açlık içindeki Petrograd'da durum daha da zorlaşınca, her çeşit erzaktan halen belli miktarda eski stoğun bulunduğu Kronstadt'dan bir "iç borç" temin etme yoluna gidilip gidilmemesi sorunu politbüroda defalarca tartışıldı. Ancak Petrograd işçilerinin delegeleri şu yanıtı veriyorlardı: "Bize gönül rızasıyla hiçbir şey vermezler. Giyecek, kömür ve ekmek stokluyorlar. Kronstadt'da şu an her türlü ayak takımı başkaldırmış durumda." Gerçek durum işte buydu ve olayın ardından çizilen hoş ideal tablodan farklıydı.

Cepheye gönderilmekten korkan ve yeni burjuva ülkeleri, Letonya ve Estonya'ya geçmeye hazırlanan Leton ve Estonyalı kimi denizcilerin de "gönüllüler" olarak Baltık Filosu'na katılmış olduğunu eklemek gerekiyor. Bu unsurlar Sovyet iktidarına temelden düşmandılar ve Kronstadt ayaklanması günlerinde bu düşmanlığı tüm boyutuyla açığa vurdular...Bunların yanında, çoğunluğu eski gündelikçi olan binlerce ve binlerce Letonyalı işçi iç savaşın bütün cephelerinde eşsiz bir kahramanlık örneği sergilemiştir. Bütün Letonyalı işçileri ve "Kronstadtınkiler"i aynı kefeye koyamayız. Toplumsal ve siyasal farklılıkları kabul etmek gerekir.

Ayaklanmanın Toplumsal Nedenleri

Ciddi bir araştırmacının görevi Kronstadt ayaklanmasının toplumsal ve siyasal özelliğini ve devrimin gelişimi içindeki yerini nesnel veriler temelinde belirlemektir. Bu yapılmadığı takdirde, "eleştiri" Alexander Berkman, Emma Goldman ve onların son taklitçilerinde görüldüğü gibi barışçı türden duygusal sızlanmalar düzeyine düşmektedir. Bu baylar bilimsel araştırmanın ölçüt ve yöntemleri konusunda en küçük bir fikre sahip değildirler. Asilerin ilanlarını, Kutsal Kitaplar'ı aktaran sofu vaizler gibi aktarıyorlar. Bunun da ötesinde, benim "belgeleri", yani Makhno ve diğer havarilerin İncil'ini gözönüne almadığımdan yakınıyorlar. Belgeleri "gözönüne almak", lafta söylenenlere hemen inanmak anlamına gelmez. Marks, ne partiler ne de insanlar hakkında kendileriyle ilgili söylediklerine göre yargı getirilemeyeceğini belirtmişti. Bir partinin niteliği, yapmış olduğu sözlü ve yazılı açıklamalarla, özellikle de bir iç savaşın en kritik anındaki açıklamalarıyla değil, toplumsal bileşimi, geçmişi, değişik toplumsal sınıf ve katmanlarla ilişkileri tarafından belirlenir. Eğer, örneğin Negrin, Companys, Garcia Oliver ve Cie'nin* sayısız açıklamalarını geçer akçe saysaydık, bu bayların sosyalizmin ateşli dostları olduklarını kabul etmek durumunda kalırdık. Ne var ki, onlar gerçekte sosyalizmin ihanet içindeki düşmanlarıdırlar.

1917-18'de devrimci işçiler yalnızca filoda değil, aynı zamanda bütün ülkede köylü kitlelerini peşlerinden sürüklediler. Köylüler toprağı daha ziyade evlerine dönen asker ve denizcilerin yönetimi altında ele geçirdiler ve paylaştırdılar. Ekmek müsaderesi daha yeni başlamış ve esasen de neredeyse tümüyle toprak sahipleri ve kulaklarla sınırlanmış durumdaydı. Köylüler müsadereye geçici bir kötülüğe katlanır gibi katlandılar. Ne var ki, iç savaş üç yıl sürdü. Kent köye hemen hiçbir şey vermedi ve ondan, esasta savaş gereksinimleri için, neredeyse herşeyi aldı. Köylüler "bolşevikler"i onaylamışlardı, ama giderek artan oranda "komünistler"e düşman hale geliyorlardı. Nasıl ki işçiler bir

* Juan Negrin Lopez (1889-1956) İspanyol Cumhuriyeti'nin son başbakanıydı (1937 Mayıs'ında göreve başladı). Luis Companys y Jover (1883-1940) İspanyol İç Savaşı sırasında yerel Katalonya hükümetine başkanlık etti (1936-39). Partisi burjuva milliyetçi Catalan Esquerra idi. Jose Garcia Oliver (1901-) vatanperverlerin devrimci kanadını ezmek için Stalinistlerle işbirliği yapan bir sağ kanat İspanyol anarşistti. -İng.Ed.Notu

önceki dönemde köylüleri ileri taşımışlarsa, şimdi de köylüler işçileri geriye doğru çekiyorlardı. Beyazların, köylüleri ve hatta Urallar'ın yarı-köylü yarı-işçilerini kısmen kendi saflarına çekmeyi başarmaları sadece bu tür bir ruh hali değişiminin sonucudur. Fabrikalara, işletmelere ve Kızıl Ordu'ya ayrılmış trenleri ele geçirip yağmalayan; demiryollarını tahrip eden ve komünistleri kurşuna dizen vb. gibi Makhno hareketi de gıdasını bu ruh halinden, yani kente karşı düşmanlıktan almaktaydı. Tabii ki, Makhno bunu "Devlet"e karşı anarşist mücadele olarak adlandırıyordu. Gerçekte bu, öfkeli küçük mal sahibinin proletarya diktatörlüğüne karşı mücadelesiydi. Benzer bir hareket başka bölgelerde, özellikle de "sosyalist-devrimciler"in bayrağı altında Tambov'da gerçekleşti. Son olarak, ülkenin çeşitli kesimlerinde "yeşiller" diye adlandırılan köylü müfrezeleri faaliyet gösteriyorlardı. Bunlar ne kızılları ne de beyazları tanımak istemiyorlar ve şehir partilerine karşı mesafeli duruyorlardı. "Yeşiller" bazen beyazlarla karşılaşıyorlardı ve onlardan şiddetli darbeler aldılar; ancak kuşkusuz ki kızıllardan da merhamet görmediler. Nasıl ki küçük burjuvazi ekonomik olarak büyük sermaye ve proletaryanın çarkları arasında eziliyorsa köylü partizan müfrezeleri de Kızıl Ordu ve beyazlar arasında un ufak olmuşlardı.

Yalnızca tümden yüzeysel bir mantık, Makhno'nun çeteleri ya da Kronstadt ayaklanması olayında anarşizm ve "devlet sosyalizmi"nin soyut ilkeleri arasında gerçekleşmiş bir mücadele görebilir. Gerçekte bu hareketler, kendini kuşkusuz ki sermayeden kurtarmak isteyen, ama aynı zamanda hiçbir biçimde proletarya diktatörlüğü altına girmeye razı olmayan küçük burjuvazinin çırpınışlarıydı. Ne istediğini kendisi de somut olarak bilmiyordu ve konumunun özelliğinden dolayı bilemezdi de. Bu yüzden istek ve beklentilerindeki karışıklığı kolaylıkla bazan anarşist, bazen popülist, bazen de sadece "yeşil" bayrakla örtüyordu. Proletaryaya karşı çıkarken, bütün bu bayraklar altında devrimin tekerini geriye çevirmeye çalışmaktaydı.

Kronstadt ayaklanmasının karşı-devrimci niteliği

Kuşkusuz ki Kronstadt'ın çeşitli toplumsal ve siyasal tabakalarını birbirinden ayıran geçit vermez çitler yoktu. Makinelerin bakımını yapacak belirli sayıda kalifiye işçi ve teknisyen Kronstadt'ta kalmıştı. Ancak onlar bile, elemeyle seçilmişlerdi ve siyasal olarak en az güve-

nilir ve iç savaşa en az yatkın olanlardı. Ayaklanmanın birçok "şefi" daha sonra bu unsurlar içinden çıkmıştır. Ancak suçlayıcılardan bazılarının zafer kazanmışçasına işaret ettikleri bu kesinlikle doğal ve kaçınılmaz durum, ayaklanmanın anti-proleter görünümünde en ufak bir değişiklik yapmıyor. Tumturaklı sloganlara, sahte etiketlere vb. aldanılmadıkça, Kronstadt ayaklanmasının sosyalist devrimin zorlukları ve proletarya diktatörlüğünün sertliğine karşı küçük burjuvazinin silahlı tepkisinden başka bir şey olmadığı görülür.

Kronstadt'ın, sadece sosyalist devrimcilerce değil burjuva liberallerince de anında sahiplenilen "Komünistsiz sovyetler" sloganının anlamı tam olarak buydu. Sermayenin en ileri görüşlü temsilcisi olarak Profesör Miliukov sovyetleri bolşeviklerin yönetiminden koparmanın onları kısa zamanda tahrip etmek anlamına geleceğini biliyordu. Rus sovyetlerinin menşevikler ve sosyalist-devrimcilerin egemenliği altında bulunduğu dönemdeki tecrübe ve daha açık olarak Alman ve Avusturya sovyetlerinin sosyal demokrat yönetim altındaki tecrübeleri bunu doğrulamaktaydı. Sosyalist-devrimciler ve anarşistlerin egemenliğindeki sovyetler sadece proletarya diktatörlüğünden kapitalist restorasyona geçişte bir köprü işlevi görebilirdi. Katılımcılarının "düşünceleri" ne olursa olsun, başka hiçbir rol oynayamazlardı. Kronstadt ayaklanması böylece karşı-devrimci bir niteliğe sahipti.

Eklektik baylara saldırı sayılmasın, ama yalnızca politika için değil, aynı zamanda tarih için de temel kriter olmayı sürdüren sınıf bakışı açısından Kronstadt'ın tutumunu, Petrograd'ın o kritik günlerdeki tutumuyla kıyaslamak son derece önem taşımaktadır. Petrograd'da da işçilerin bütün önder tabakası dışarıya gönderilmişti. Terk edilmiş başkentte açlık ve soğuk belki de Moskova'da olduğundan daha şiddetli biçimde hüküm sürüyordu. Kahramanca ve trajik bir dönem! Herkes aç ve sinirliydi. Herkes hoşnutsuzluk içindeydi. Fabrikalar alttan alta kaynıyordu. Sosyalist-devrimciler ve beyaz subayların saflarından gelen tertipçiler, askeri ayaklanmayı hoşnutsuz işçi hareketiyle birleştirme girişiminde bulundular. Kronstadt gazetesi Petrograd'da kurulmuş barikatlardan ve öldürülmekte olan binlerce kişiden söz ediyordu. Bütün dünya basını aynı şeyi duyuruyordu. Gerçekte olan bunun tam tersiydi. Kronstadt ayaklanması Petrograd işçilerini cezbetmek bir yana, onlara

itici geldi. Hatlar sınıfsal çizgilere göre belirlendi. İşçiler Kronstadt asilerinin barikatın karşı tarafında yer aldığını derhal hissettiler ve Sovyet iktidarına destek verdiler. Kronstadt'ın siyasal yalnızlığı, onun iç destek yoksunluğunun ve askeri yenilgisinin nedenini oluşturdu.

NEP ve Kronstadt Ayaklanması

"Anarşizm," poumizm ve marksizmin bir çeşit sentezini üretmeye çalıştığı görülen Victor Serge, Kronstadt hakkındaki tartışmaya ne yazık ki iyice bulaştı. Kendisine göre, NEP'e bir yıl önce geçilmesi Kronstadt ayaklanmasını önleyebilirdi. Hadi bunu kabul edelim. Ancak olayın ardından bu türden öğütler vermek çok kolaydır. Kuşkusuz, Serge'in de anımsattığı gibi 1920'de NEP'e geçilmesini önermiştim. Ne var ki, önceden bunun başarılı olacağından hiç mi hiç emin değildim. İlacın en az hastalık kadar tehlikeli olabileceği benim için sır değildi. Parti yöneticilerinin itirazlarıyla karşılaştığımda, küçük burjuvazinin işçilere karşı seferber edilmemesi için, tabana açıktan çağrıda bulunmadım. Partiyi yeni bir yolun gerekliliğine ikna etmek, daha sonraki on iki ayın tecrübesinin yaşanmasını gerekli kıldı. Ancak dikkat çekici olan, NEP'i komünizmin bir ihaneti olarak karşılayanların açıkça tüm ülkelerin anarşistlerinden oluşmasıdır. Şimdiyse anarşistlerin avukatları bizi NEP'i bir yıl önce başlatmamış olduğumuz için suçluyorlar.

1921 yılı içinde Lenin, partinin savaş komünizmi yöntemlerini savunmadaki ısrarının ağır bir hata haline geldiğini birçok kereler açıkça kabul etti. Ancak bu, durumu değiştirir mi? Doğrudan ya da dolaylı nedenleri ne olursa olsun, Kronstadt ayaklanması esasta proletarya diktatörlüğüne karşı öldürücü bir tehlikeydi. Proletarya devrimi, sırf politik bir hata işledi diye, kendi kendini cezalandırmak için intiharı mı tercih etmeliydi?

Ya da belki, kendilerini yatıştıracağını düşünerek NEP hükümlerini Kronstadt isyancılarına iletmek, yeterli olacaktı? Hayal! Asiler bilinçli bir programa sahip değillerdi ve bizzat küçük burjuvazinin doğasından ötürü böyle bir programları da olamazdı. Babaları ve kardeşlerinin herşeyden önce ticaret özgürlüğüne gereksinim duyduklarını kendileri de açıkça anlamıyorlardı. Hoşnutsuz ve şaşkındılar,

ama bir çıkış yolu da bilmiyorlardı. Daha bilinçli olanlar, yani sahne arkasındaki sağcı unsurlar, burjuva rejiminin restorasyonunu istiyorlardı. Ancak bunu yüksek sesle dile getirmiyorlardı. "Sol" kanat, disiplinin kaldırılmasını, "özgür sovyetler"i ve daha iyi istihkak koşullarını talep ediyordu. NEP rejimi köylüleri ve ardısıra ordu ve filonun hoşnutsuz kesimlerini ancak aşamalı olarak yatıştırabilirdi. Ne var ki, bunun için zaman ve tecrübe gerekiyordu.

Bütün bu savlar içinde en çocukça olanı da ortada herhangi bir ayaklanma olmadığı, denizcilerin hiçbir tehlike oluşturmadıkları, "yalnızca" kaleyi ve savaş gemilerini ele geçirdikleri yolundaki görüştür. Bu görüşe kalırsa, bolşeviklerin buzları geçerek yalınkılıç kaleye saldırmaları, sanki sadece onların olumsuz karakterinden, yapay çatışmalar yaratma eğilimlerinden ve Kronstadt denizcilerine ya da anarşist doktrine duydukları nefretten ötürüdür. (Yeri gelmişken, o günlerde kesinlikle hiç kimsenin anarşist doktrin konusunda kuruntusu yoktu.) Bu, çocukça bir gevezelik değilse nedir? Zaman ve mekandan bağımsız olarak (aradan onyedi yıl geçtikten sonra!), meraklı eleştirmenler bize, eğer devrim asi denizcileri kendi hallerine bırakmış olsaydı her şeyin genel bir tatminle sonuçlanmış olacağını telkin etmeye çalışıyorlar. Burdaki talihsizlik, karşı devrimin onları hiçbir biçimde kendi hallerine bırakmayacağıydı. Mücadelenin mantığı kaledeki en aşırı uçtakilere, yani en karşı devrimci ögelere üstünlük sağlayacaktı. Yiyecek ihtiyacı kaleyi doğrudan yabancı burjuvazi ve onların ajanlarına, beyaz mültecilere bağımlı hale getirecekti. Bu konuda gerekli bütün hazırlıklar zaten yapılmaktaydı. Benzer koşullar altında mutlu bir sonuç umut ederek, pasif şekilde beklemek, yalnızca İspanyol anarşistleri ya da poumistler gibilerinin yapacağı bir şeydi. Bolşevikler, bereket versin ki, başka bir okula aittiler. Yangını daha başladığı anda ve en az kayıpla söndürmeyi kendilerine görev biliyorlardı.

Kaleleri elinden alınmış "Kronstadt İsyancıları"

Aslında, eleştirmen baylar proletarya diktatörlüğünün karşıtları ve o bağlamda devrimin de karşıtlarıdırlar. İşin bütün sırrı buradadır. Bunlardan bazılarının lafta devrimi ve diktatörlüğü tanıdıkları kuşkusuz ki doğrudur. Ancak bunun hiçbir değeri yoktur. Diktatörlüğe götürmeyecek bir devrim ya da zor kullanmaksızın işleyecek bir dikta-

törlük istiyorlar. Tabii ki, bu çok "hoş" bir diktatörlük olurdu; ama bu, yine de birkaç önemsiz şey gerektirir: Çalışan kitlelerde düzenli ve bu arada ileri düzeyde bir gelişme. Ne ki, bu koşullarda diktatörlük, genel olarak artık gereksiz hale gelecektir. Aslında liberal pedagoglar olan bazı anarşistler, yüz ya da bin yıl içinde emekçilerin zor kullanmanın gereksiz kalacağı yüksek bir düzeye ulaşmış olacaklarını umuyorlar. Kuşkusuz; eğer kapitalizm böyle bir gelişmeye götürebilecek olsa, onu devirmek gereksiz olurdu. Şiddete dayanan devrime ya da devrimci zaferin kaçınılmaz bir sonucu olan diktatörlüğe hiç ihtiyaç duyulmazdı. Bununla birlikte, günümüzün çürüyen kapitalizmi, hümanister ve barışçı hayallere hiç yer bırakmıyor.

Çalışan sınıfı, yığınları bir yana koyalım, proleterler, siyasal açıdan olduğu gibi toplumsal açıdan da türdeş (homojen) değildir. Sınıflar mücadelesi, sınıfın en iyi ögelerini kendine çeken bir öncü ortaya çıkarıyor. Devrim, öncünün proletaryanın çoğunluğuna önderlik edebildiği durumda mümkündür. Ancak bu, hiçbir biçimde emekçiler arasındaki iç çelişkilerin ortadan kalktığı anlamına gelmez. Devrimin doruk noktasında bulunduğu anda bunlar kuşkusuz ki azalırlar; ancak daha sonraları yeni bir safhada bütün şiddetleriyle ortaya çıkmak üzere. Devrimin seyri, kendi bütünü içinde böyledir. Kronstadt özgülündeki seyri de böyle oldu. Çok bilmiş baylarımız iş olup bittikten sonra Ekim devrimi için başka bir rota buyurduklarında, bizim yapabileceğimiz şey sadece büyük ilkelerinin pratikte nerede ve ne zaman, hiç değilse kısmen, hiç değilse eğilim düzeyinde doğrulanmış olduğunu bize göstermelerini saygıyla kendilerinden rica etmektir. Nerede, bu ilkelerin gelecekteki zaferini beklememizi sağlayacak işaretler? Tabii ki yanıtsız kalacağız.

Devrimin kendi yasaları vardır. Biz, Ekim'in sadece Rusya özgülünde değil, ama uluslararası planda da önem taşıyan "derslerini" çok önceleri formüle ettik. Hiç kimse başka "dersler" önerme girişiminde bulunmadı. İspanyol devrimi "Ekim'in derslerini" *a contrario* (tersten) doğrulamaktadır. Ama ağırbaşlı eleştirmenler bu konuda ya suskun kalıyor ya da köşeye çekiliyorlar. İspanyol "Halk Cephesi" hükümeti sosyalist devrimi boğuyor ve devrimcileri kurşuna diziyor. Anarşistler bu hükümete katılıyorlar ya da oradan sepetlendiklerinde, cellatları desteklemeyi sürdürüyorlar. Ve onların dış müttefikleri ve avukatları

da bu arada zalim bolşeviklere karşı Kronstadt ayaklanmasının savunulmasıyla iştigal ediyorlar. Ne iğrenç bir komedi!

Kronstadt konusunda bugünkü tartışmalar, denizcilerin gerici kesiminin proletarya diktatörlüğünü devirmeye çalıştığı Kronstadt ayaklanması ile aynı sınıfsal eksen çevresinde dönmektedir. Günümüz devrimci politika arenasındaki güçsüzlüklerinin farkında olan düşüncesiz ve eklektik küçük burjuvalar, eski Kronstadt olayını IV.Enternasyonal'e, yani proletarya devriminin uluslararası partisine karşı mücadele amacıyla kullanmaya yelteniyorlar. Bu çağdaş "Kronstadtlılar" da tıpkı ötekiler gibi ezileceklerdir -ellerinde bir kale bulunmadığına göre, kuşkusuz ki silaha başvurmaksızın.

KRONSTADT'IN BASTIRILMASI ÜZERİNE BİR KEZ DAHA*

6 Temmuz 1938

Kronstadt üzerine son makalemde sorunu siyasal düzlemde ele almaya (koymaya) çalıştım. Ancak, sadece kişisel "sorumluluk" konusuyla ilgilenen birçok kişi var. Tembel bir marksist iken heyecanlı bir dalkavuk haline gelen Souvarine,** Stalin üzerine yazdığı kitapta, otobiyografimde benim Kronstadt ayaklanması hakkında bilinçli olarak suskun kaldığımı iddia ediyor; insanın övünemeyeceği marifetler vardır diyor alaycı bir ifadeyle. İn the Country of the Big Lie (Büyük Yalanın Ülkesinde) isimli kitabında Ciliga,*** "onbinden fazla denizcinin" benim tarafımdan öldürüldüğünü ifade ediyor (o dönemde bütün Baltık filosunda bile bu kadar denizcinin bulunup bulunmadığı konusunda kuşkuluyum). Başka eleştirmenler de şöyle diyorlar: Evet, ayaklanma nesnel olarak karşı devrimci bir karaktere sahipti, ancak Troçki daha sonraki bastırma sürecinde niçin böylesine acımasız bir baskı uyguladı?

* Bu makale New International'ın Ağustos 1938 sayısında yer aldı. Pathfinder Press tarafından yayınlanan Writings of Leon Trotsky (1937-38) isimli kitaptan alınmıştır. - Ing. Ed. notu.

** Boris Souvarine (1893-)Fransız Komünist Partisi'nin kurucularından ve Stalin'in ilk ciddi biyograflarından biri. 1924'de bir troçkist olarak Fransız KP'sinden ihraç edildi. 1930'larda marksizmle cephe aldı. - İng.Ed.Notu.

*** Anton Ciliga (1896-) Yugoslav Komünist Partisi'nin Stalin tarafından hapsedilen, ancak otuzların ortasında S.S.C.B.'den ayrılmasına izin verilen bir lideri. Marksizmden kopmadan önce Sovyet hapishanelerindeki koşullar hakkında çok şeyi açığa çıkardı. -İn.Ed.Notu

Bu konuya hiçbir zaman değinmedim. Gizleyecek herhangi bir şeyim olduğu için değil, ancak tersine, söyleyecek hiçbir şeyim olmadığı için. Bu olayda gerçek şudur ki, *ben ne Kronstadt ayaklanmasının bastırılmasına, ne de bunu takip eden baskılara kişisel olarak zerrece karışmadım.* Bu olay benim gözümde hiçbir siyasal önem taşımamaktadır. Hükümetin üyesiydim, ayaklanmayı ezmenin zorunlu olduğunu düşünüyordum ve bu yüzden de bastırılmasının sorumluluğunu taşıyorum. Şimdiye kadar eleştirilere yalnızca bu sınırlar içinde yanıt verdim. Ancak bir kısım ahlakçı gelip de beni koşulların dayatmadığı sınırsız zalimlikle suçladıklarında şunu söylemeye hakkım olduğunu düşünüyorum: "Sayın ahlakçılar, biraz palavra sıkıyorsunuz."

Ayaklanma ben Urallar'dayken patlak verdi. Urallar'dan partinin X. Kongresi için doğrudan Moskova'ya geldim. *Kale önce barış görüşmeleri, ardından da bir ültimatom yoluyla teslim olmaya ikna edilemediği takdirde* ayaklanmanın askeri kuvvetle bastırılması kararı, bu genel karar, benim doğrudan katılımımla benimsendi. Ancak karar alındıktan sonra da Moskova'da kalmaya devam ettim ve dolaylı ya da dolaysız olarak askeri operasyonlarda yer almadım. Sonraki baskılara gelince, bunlar tamamen Cheka'nın işiydi.

Ne oldu da kişisel olarak Kronstadt'a gitmedim? Bunun nedeni siyasaldı. Ayaklanma, "sendikalar sorunu" diye adlandırılan tartışma sırasında patlak verdi* Kronstadt'daki siyasal çalışma bütünüyle başında Zinoviev'in bulunduğu Petrograd komitesinin elindeydi. Aynı Zinoviev, sendikalar tartışması sırasında benim en yorulmaz ve en ateşli başlıca karşıtımdı. Urallar'a hareketimden önce Petrograd'a gitmiş ve komünist denizcilerin bir toplantısında söz almıştım. Toplantının genel havası benim üzerimde son derece olumsuz bir izlenim bırakmıştı. Züppe giyimli ve besili denizciler o dönemin işçileri ve Kızıl

* Rus Komünist Partisi içindeki "işçi sendikası tartışması" 1920 Kasım'ından 1921 Mart'ına kadar devam etti. Sendikaların fonksiyonu konusu etrafında yoğunlaştı. Troçki, savaş komünizminin koşulları altında, sendikaların, işgücü kuvvetini seferber etmek ve üretken faaliyeti canlandırmak amacıyla, devlet ve parti yönetimlerine bağlanmalarının gerektiğini savundu. Lenin, işverenin şimdi devlet olmasına rağmen, sendikaların, işçilerin çıkarlarını savunmak amacıyla bağımsız örgütler olarak kalmalarının gerektiğini belirtti. Zinoviev, Lenin'in görüşüyle ittifağa girdi. Sendikacı İşçi Muhalefeti üretimin sendikaların yegane görevi olmasını istedi. Konu, hem YEP'in ve hem de Lenin'in sendikalar hakkındaki tavrı çerçevesinde bir karamamenin büyük çoğunlukla benimsendiği partinin 1921 Mart'ındaki X. Kongresi'nde karara bağlandı. Sendikalar konusunda Lenin ve Troçki arasındaki anlaşmazlık daha sonra Troçki ve Solcu Muhalefete karşı iftira kampanyasında cephane olarak kullanıldı. -İng. ed. notu

Ordu erlerinin yanında parazit izlenimi bırakıyorlardı. Petrograd komitesi payına, kampanya son derece demagojik biçimde sürdürüldü. Filonun kumanda kademesi tecrit edilmiş ve yıldırılmıştı. Zinoviev'in teklifi oyların yaklaşık olarak yüzde doksanını aldı. Bu vesileyle Zinoviev'e şöyle dediğimi hatırlıyorum: "Burada her şey çok iyi, ta ki çok kötü oluncaya kadar." Bunu takiben, Zinoviev benimle birlikte Uraller'a geldi. Burada, Kronstadt'ta işlerin çok kötüye gittiğini belirten acil bir mesaj aldı. Zinoviev'in teklifini destekleyen "komünist" denizcilerin ezici çoğunluğu ayaklanmacılar arasındaydı. Denizcilerle görüşmeleri yürütme ve zorunlu olduğu takdirde onları etkisizleştirme görevinin, daha bir gün öncesine kadar onların siyasal güvenine sahip durumdaki liderlere verilmesi gerektiğini düşündüm (Politbüro da buna hiçbir itirazda bulunmadı). Aksine davranmış olsaydım, Kronstadtlılar parti içindeki tartışmada aleyhimde oy kullandıkları için kendilerine dönük bir öcün söz konusu olduğunu düşüneceklerdi.

Doğru ya da yanlış, benim tavrımı belirleyen her koşulda bu düşüncelerdi. *Tamamen ve açık biçimde bu meselenin dışında durdum.* Baskılara gelince, anımsadığım kadarıyla Dzerzhinsky kişisel olarak sorumluluğu almıştı ve kendi görevlerine müdahale edilmesi konusunda (haklı olarak) en küçük hoşgörü göztermezdi.

Gereksiz kurbanlar olmuş mudur, hiç bilmiyorum. Bu konuda Dzerzhinsky'e, onun gecikmiş muarızlarından daha çok güveniyorum. Bilgi eksikliğinden ötürü, kimin ve nasıl cezalandırılması gerektiği konusunda şu an a posteriori* karar veremem. Victor Serge'in bu konuda vardığı -üçüncü elden- sonuçlar benim gözümde hiçbir değer taşımıyor. Ancak iç savaşın bir hümanizm okulu olmadığını kabul etmeye hazırım. İdealistler ve barışçılar devrimi her zaman "aşırılıklarla" suçlamışlardır. Ancak esas olan nokta şu ki, "aşırılıklar" bizzat devrimin doğasından kaynaklanmaktadır ve yine devrimin bizzat kendisi tarihin bir "aşırılığından" başka birşey değildir. Arzu eden herkes bu temel üzerinde devrimi genelde reddedebilir (küçük maddeler halinde). Ben reddetmiyorum. Bu anlamda, Kronstadt ayaklanmasının bastırılmasının tam ve eksiksiz sorumluluğunu üzerime alıyorum.

* sonsal, sonuca göre

TRAJİK BİR ZORUNLULUK*

Ağustos 1940

Stalinist tahrifat okulu bugün Rus tarihi alanında gelişen tek okul değildir. Aslında tahrifat, gıdasını bir ölçüde Kronstadt, Makhno ve devrimin diğer olaylarıyla ilgili karanlık hikayeler gibi bilgisizlik ve duygusallık üzerine kurulu kimi efsanelerden alıyor. Sovyet hükümetinin Kronstadt'da isteksizce yaptığı şeyin trajik bir zorunluluk olduğunu söylemek yeterlidir; açıktır ki, devrimci hükümet sırf bir kısım kuşkucu anarşist ve sosyalist-devrimci bir avuç ayaklanmış gerici köylü ve askerin desteğini sağladı diye Petrograd'ı koruyan kaleyi isyancı denizcilere "hediye edemezdi". Belki iyi niyetler taşıyan ancak kesin olarak kötü hareket eden Makhno ve fiiliyatta devrimci diğer unsurların durumu konusunda da aynı türden akıl yürütmelere rastlanmıştır.

* Bu paragraf Troçki'nin MacGibbon and Kee tarafından yayınlanan Stalin isimli kitabından alınmıştır. "Karışıklıktan Üç Adam Hükümetine" başlıklı 11. bölümde yer alıyor, p.337. -İng. Ed. notu.

Ek Belgeler

KRONSTADT HAKKINDAKİ GERÇEKLER

John G. Wright

Aralık 1920'de, üç yılı aşkın bir süredir Sovyetler Birliği'ni pençesine almış olan iç savaştaki cepheler tasfiye edilmişti. Artık cephe yoktu, ama tehlike fiilen ortadan kalkmış değildi. Asyatik çarlığın barbar mirasını taşıyan ülke, emperyalist savaşın, iç savaş yıllarının ve emperyalist ablukanın yol açtığı yıkımla tam bir harabe durumundaydı. Gıda maddelerinde görülen kriz yakıt kriziyle birlikte daha da ağırlaşmıştı. Nüfusun geniş kesimleri yalnızca açlıktan ölme değil, bunun yanında donarak ölme tehlikesiyle de yüzyüzeydiler. Enkaz halindeki sanayi, aksayan taşımacılık, ordudan terhis edilen milyonlarca erkek ve tükenme noktasındaki kitlelerle, aslında yalnızca karşı-devrimin entrikalarına elverişli bir zemin vardı.

Yenilgiyi kabullenmeyen beyaz muhafızlar ile emperyalist müttefikleri, bolşeviklerin karşı karşıya olduğu nesnel güçlüklerden yararlanarak yeni eylemlere kalkıştılar. Proleter devriminin doğurduğu güçlük ve sıkıntılar nedeniyle ağırlıkla küçük burjuva gericiliğin desteğine güvenerek, üst üste "içeriden" gedik açma girişimlerinde bulundular.

Ocak-Mart 1921'de Sibirya'daki Tobolsk bölgesinde Tyumen ayaklanması patlak verdi. Asilerin sayısı yirmi bine varıyordu. Mayıs 1921'de Japonların yardım ettiği beyaz muhafız müfrezeleri Vladivostok'a bir baskın düzenleyip şehri kısa bir süre ellerinde tuttular. Riga

antlaşmasının imzalanışının (18 Mart 1921) ardından beyaz muhafız çeteleri -bazılarının sayısı binleri bulurken, bazısı bir avuç kişiden oluşuyordu- Ukrayna'yı ve Sovyet bölgesinin diğer noktalarını işgal ettiler. Bunu Karelia'ya yapılan, 23 Ekim 1921'de başlayıp ancak Şubat 1922'de son verilebilen bir dizi baskın izledi. Ekim 1922'de bile Sovyet topraklarında başıboş dolaşan karşı devrimci gerilla çeteleri görülüyordu.

Bu süreçteki en önemli olay devrimin kalesinde gerçekleşti: Kronstadt deniz üssünde, 2 Mart 1921'de bir ayaklanma çıktı. Bu ayaklanma üzerine, bir yanda menşevizm, anarşizm ve diğer ideolojik karşıtların yandaşları ile diğer yanda bolşevikler ve bolşevizmin kararlı savunucuları (devrimci marksistler) arasında yıllarca "hararetli bir tartışma" süregelmiştir.

Devrimci hareketin kabarış yıllarında anarşistler, menşevikler, sosyalist-devrimciler ve diğer topluluklar savunmadaydı. Bugün bu eğilimler, Kronstadt olayından bolşevizmin temel ilkelerine saldırmak üzere yararlanmaktadırlar. Stalinizm, onlara tek başına Ekim'i olanaklı kılan ilkelere darbe indirmekte demagojik bir kılıf sağlamıştı. Söz konusu eğilimler bolşevizmi gözden düşürmenin ve stalinizmle bolşevizmi özdeşleştirerek kendi iflas ve ihanetlerini gizlemenin yollarını ararken, Kronstadt bu çabalarında bir çıkış noktası işlevi görmektedir. Öne sürdükleri sav ise çok basittir: "Stalin işçilere ateş açıyor ve bunun tek nedeni Bolşevizmin özünün işçileri kurşunlamak oluşudur; örneğin, Kronstadt! Lenin'le Stalin birdir." Quad erat demonstradum.*

Yüzeysel bir bakışla, bu akıl yürütme çizgisini desteklemek neredeyse olanaksız görünebilir. Sovyet iktidarına karşı silaha sarılındığı gerçeğinin önemsenmemesi nasıl düşünülebilir? Stalinist rejim ile Lenin'in ve Bolşeviklerin rejimi arasında bir benzerlik kurmak ne kadar akılcı olabilir?

Marifet, tarihsel gerçekleri çarpıtmakta. Bolşeviklerin yanılmış ya da yanılmamış olabilecekleri her ikincil sorunu korkunç derecede abartmakta ve Sovyet iktidarına karşı girişilen silahlı başkaldırının, ayaklanmanın gerçek program ve amaçlarının üzerine bir örtü örtmektedir. Biz şimdi çarpıtmaları birer birer ele almayı ve onları ya kanıtlara, ya da yalnızca bolşeviklerin değil, ayrıca onların siyasal karşıtları-

* kanıtlanması gereken bir sav. -Türkçe Ed. notu.

nın (yani, ayaklanmayı çıkaran, öncülük eden ve genişletmeye kalkışan insanların) da tanıklıklarına başvurarak çürütmeyi öneriyoruz.

Bizim üzerinde duracağımız yanlar şunlar olacak: 1. Ayaklanmanın gerçek koşulları, yani mekanizması, arkasındaki gerçek güçler, kışkırtanlar ve provokasyonun nasıl gerçekleştiği; 2. karşı devrim ile ayaklanma arasındaki fiili bağ; 3. karşı devrimcilerin, bilhassa General Kozlovsky'nin ayaklanmaya doğrudan katılması: 4. zaman unsuru (şöyle ki, bolşevikler asilerle "görüşmek" yerine ayaklanmayı ezmekte aceleci mi davranmışlardı, yoksa durumu kontrol altına almaları daha yerinde bir tutum muydu?); 5. asilerin 1917'nin devrimci denizcileri mi yoksa "gri bir kitle" (Sovyet ülkesinin üzerinde sallanan uğursuz soğuk ve açlık tehdidiyle demoralize olmuş, türdeş olmayan ve siyasal bakımdan geri bir kesim) mi olduğu sorunu. Sıraladığımız bu özellikler konunun şimdilerde art niyetle çarpıtılan yönlerini oluşturduğundan, elinizdeki broşürün sınırlı kapsamında yalnızca bunları ele alacağız. Okur, gündemdeki temel siyasal sorunlara (tartışılmakta olan gerçek ve yaşamsal konular) doğrudan eğilinmediğini aklında tutmalıdır; çünkü bu, çok daha geniş bir incelemeyi gerektirir. Yinelersek, bizim görevimiz, asıl olarak, bolşevizme yönelik suçlamalarını dayandırdıkları tarihsel "olgular"ı çarpıtanları teşhir etmektir.

1921'de sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin rezilce ihaneti işçi-sınıfı hareketinin zihninde daha o kadar tazeydi ki, Kronstadt olaylarındaki rolleri rahatça mahkum edilebilmişti. Bugünlerde Dan bile donuk bir ifadeyle şunu söylemektedir: "İsyanı Kronstadtlılar başlatmadı. Uyduruk bir masaldır bu." (*Sotsialistichesky Vestnik*, 25 Ağustos 1937). Oysa menşevikler, 1921'de, ayaklanmaya ve onun içerdiği herşeye, aldırış bile etmeyecek kadar soğuk bakıyorlardı. Sosyalist-devrimciler, "Kronstadt hareketinin barışçıl karakterinden kuşku duyulamazdı," diye yemin ediyorlardı. İsyankar adımlar atılmışsa bile, bu yalnızca "kendini savunma önlemleri"nden ibaretti.

Bu eski süprüntüler üzerlerindeki küf kokusu giderilip bugün yeniden sunulmaktadır. Peki, bunun kaynağı nedir? Rusya'daki temsilcilerinin isyana önayak olduğu Rus sosyalist-devrimcileri, 1921'de Kronstadt ayaklanmasının bastırılışından sonra, *Kronstadt Hakkındaki Gerçekler* başlıklı bir kitap çıkardılar. Yurt dışındaki sosyalist-devrimciler -*Volia Rossii*- bu kitabı yayımlamakla, yalnızca, her ne

kadar Rusya'daki sözcüleri o günlerde olaydaki taraf olma konumlarını gizleyen bir maskeyle dolaşıyorlardıysa da, ayaklanmada siyasal rol oynadıklarını gecikmiş biçimde doğrulamış oluyorlardı. Söz konusu kitap, bolşevizmin geçmişteki ve günümüzdeki eleştiricilerinin hepsinin dayandığı başlıca -tek değilse bile- kaynak durumdadır. Sözgelimi anarşistler, Berkman'ı aktarmakla kendi yorumlarını pazarladıklarına yobazca inanmaktadırlar. Oysa Berkman'ın *Kronstadt İsyanı* (1922) başlıklı kitapçığı, kısaca değineceğimiz bir kaç önemli değişiklik dışında, sosyalist-devrimcilerin yorumları ve olaylarla ilgili iddialarının yeni bir kılıfla sunulmasından öteye gitmez. Aynı durum, David Lawrence gibi günümüzün "tarihçiler"ini saymazsak, bütün menşevik tarihçiler açısından da geçerlidir.

1921'de ayaklanmayı Kronstadt'ın başlattığından kuşku duymayan menşevikler, olayı umursamayıp gerçekten önemsiz bir şey olarak açıklamaya çalışmışlardı. Şu satırları 1937 yılında değil, olayların henüz taze olduğu 1921'de kaleme almışlardı:

> "Kronstadt'ın Sovyet iktidarından kopuşunun silahlı bir başkaldırı niteliğine bürünmesi ve kanlı bir trajediyle sonuçlanması, kendi başına ikincil önemi olan ve belli ölçülerde *tesadüfi* bir olaydır. Sovyet iktidarı Kronstadt'a karşı o kadar katı ve saldırgan biçimde davranmamış olsaydı, denizcilerle girdiği çatışma da o kadar ciddi boyutlara varmazdı. Ancak bu, hiç bir biçimde olayın tarihsel önemini değiştirmez...Filo, kayıtsız şartsız boyun eğme yönündeki baskı, tehdit ve emirlere *ancak 2 Mart'ta, Sovyet iktidarını tanımama ve iki komiseri tutuklama kararıyla karşılık verdi.* "(*Sostialistichesky Vestnik,* 5 Nisan 1921, vurgular benimdir-J.G.W.)

Demek ki, menşevikler Kronstadt olaylarına ilişkin yorumlarını ilk kez dile getirdiklerinde, ayaklanmayı Kronstadtlıların başlattığını hiç de reddetmemişlerdi. Elbette, sözde "baskı, tehdit ve emirler"den söz ederek ayaklanma için yeterli gerekçe bulunduğu izlenimini yaymaya çalıştılar. Ama, aynı zamanda pek önemi olmayan -ikincil, hatta "tesadüfi"- bir olgu diye niteleyip sorunun özünden, ayaklanmadan kaçmaya çalıştıklarını da gözleyebilirsiniz. Bu apaçık çelişkinin kaynağı nedir? Yanıtı da kendileri verirler. Ayaklanmanın anti-Sovyet amaçlar ve programlar temelinde geliştiğini açıkça itiraf ederler. Menşeviklerin bu doğrultuda sözler söylediklerini biliyoruz. Sosyalist-devrimciler

ise ayaklanmanın politik ve sevimsiz tarafına daha özensiz yaklaşıyorlar ve şöyle diyorlardı:

> "İşçi sınıfı örgütleri -bazısı özgürce seçilmiş Sovyetler, bazıları Kurucu Meclis'in toplantıya çağrılması biçiminde- köklü bir iktidar değişikliği istiyorlardı". (*Kronstadt Hakkındaki Gerçekler*, *Volia Rossii*, Prag, 1921, s.5).

Gerçekler değişmeyeceğinden, Berkman'ın, 1921 Kronstadt isyancılarının "Sovyet sisteminin inançlı yandaşları olduklarına ve günün yakıcı sorunlarına samimi ve barışçıl araçlarla çözüm bulmaya can attıklarına" (*Kronstadt İsyanı*, Rus Devrimi Dizisi, No:3, 1922, s.12, vurgular özgün yapıttadır) yemin etmekte duraksamaması pek şaşırtıcı gelmemelidir. Nejolursa olsun, bu "gerçek" pazarlayıcılarının hepsi de bir noktada, yani Sovyet iktidarının "inançlı" yandaşlarının tümünün "Sovyet iktidarını tanımama" kararıyla silaha sarılırken en içten barışçı duygularla hareket ettiklerinde hemfikirdirler. Ama bunu, görüyorsunuz, "ancak 2 Mart'ta" yapmışlardı.

"Ancak 2 Mart'ta!" Bu noktada ilgili her ayrıntının süslenip püslenmesi gerekmektedir, yoksa gerçekler fazla hoşa gitmeyebilir. Yalnızca sosyalist-devrimcilerin ve anarşistlerin sözlerini yineleyen Menşevikler, bu formülasyonla, okurun zihninde, yıllarca ve aylarca olmasa bile, en azından haftalarca süren "provokasyon", "tehdit", "emir" ve "baskıları" vb. çağrıştırmayı amaçlamaktadırlar. Ne var ki bu tarihçiler, (yeni yetme öğrencileriyle birlikte) kronolojilerini istedikleri kadar uzatsınlar, "Şubat sonlarına doğru" meydana gelen gelişmelere değinmeden 2 Mart'a atlayamazlar. Onların Kronstadt tarihi -o da Kronstadt'taki değil, Petrograd'daki olaylardan ötürü- 22 Şubat'a kadar uzanır. Kronstadt'a gelince, 2 Mart'ı ancak 28 Şubat'a değinerek sezinleyebilirler! İstedikleri kadar şey sıralasınlar, ellerindeki şundan ibarettir: *üç gün* ve *üç kararname*. Sovyet iktidarının tanınmama kararının alındığı 2 Mart'tan önce, yalnızca "özgürce seçilmiş sovyetler" isteyen 1 Mart kararnamesi vardır. Yirmidört saatten az bir zaman diliminde, sarkacı sözde belirli bir kutuptan tam zıtı kutba götürecek ne olmuştu? Düşmanların ağızlarından aldığımız tek yanıt şöyledir: Kronstadt'ta bir konferans yapıldı. Peki, orada ne oldu? Her "tarihçi"nin kendine göre bir açıklaması vardır.

İlk sözü David Lawrence'a verelim:

(Konferansta -ç.n.) Onaltıbin denizci, Kızılordu askeri ve işçi hazır bulundu. Toplantı başkanı komünist Vassiliyev'di. R.S.F.S.R. Başkanı Kalinin ile Baltık Filosu'nun komünist komiseri Kuzmin de konferansa katılıp birer konuşma yaptılar. Bu toplantıda bir karar taslağı hazırlanıp ezici bir çoğunlukla kabul edildi... Bu kahramanlara nasıl yanıt verdiniz? Sayısız defa ölümle burun buruna gelmiş bu insanların, komünist komiserinizin tehditleriyle sineceklerine gerçekten inandınız mı? Sözcünüz, "Açık savaş istiyorsanız, olacak, çünkü komünistler hükümetin dizginlerini bırakmayacaklar. Acı sona kadar döğüşeceğiz," dedi. Kronstadt denizcileri yaşlı kadınlar değildi. Böylesi bir provokasyondan sonra komünistleri kapı dışarı ettiler ve iki komiserinizi rehin olarak alıkoydular. Sonra yeni bir Kronstadt Sovyeti seçip kendilerini savunmaya başladılar. (*Vanguard*, C.3, No.6, Şubat-Mart 1937)*

Gerek toplantının amacına ve katılanlara, gerekse de konuşmacılara ilişkin (Lawrence'in sözünü ettiği toplantıya Kalinin katılmamıştı) abartılı bir laf kalabalığıyla ve aynı ölçüde can sıkıcı hatalarla dolu bu anlatımın özüne inelim ve; sovyet seçimi yapılmayıp, onun yerine Geçici Devrimci Komite adıyla bir prezidyum atandığı (yalnızca bu kadar!) halde, yeni bir sovyet seçildiğini belirten bu utanmazca yalanı gözler önüne serelim. Lawrence'in anlatımı şu "provokasyon"la özetlenebilir: İki (sözde) cümle, (yapıldığı iddia edilen) bir konuşmadan (güya) alınmıştır! Lawrence'a inanacak olursak, ayaklanmanın tarihsel sorumluluğu Kuzmin'in omuzlarmdadır.**

Tarihçi bu inciyi nereden bulup çıkarmıştı? Açık ki Lawrence, yalnızca Berkman'ı geliştirmişti: Berkman, Lawrence'dan çok daha becerikliydi ve Lawrence 'ın "yaşlı kadın" olmayanlar adına kesin bir provokasyon işareti sayıp gönül rahatlığıyla tırnak içine aldığı iki cümleyi ağzından kaçıracak kadar kırılgan bir psikolojiye sahipti. Bu yüzden Berkman'ın bu kritik toplantıyla ilgili geniş açıklamasını ve en önemli cümlelerini aktaralım:

Konferansta ilk olarak Baltık Filosu komiseri Kuzmin konuşacaktı. Bir sezgi adamı olmaktan çok enerjik birisi olan Kuzmin, o anın

* Vanquard, New York'ta 1932-39'da yayımlanan aylık bir anarşist dergiydi.
** Victor Serge herşeyin Kalinin'in hatası olduğuna inanmaktadır. "Merkez Komitesi katı ve beceriksiz bir bürokrat olduğu önceden görülmüş olan Kalinin'i göndermekle korkunç bir yanlış yapmıştı".(*Revolution Proletarienne*, Eylül 1937).

büyük önemini hiç kavrayamamıştı. Duruma uygun birisi değildi. Devrim uğruna müthiş fedakarlıklara katlanmış, o anda çaresizlik derecesinde tükenmiş bulunan basit insanlar, denizciler ve işçilerin kalpleri ve zihinlerinden geçen şeylere nasıl ulaşılacağını bilmiyordu. *Delegeler, hükümet temsilcilerine danışmak için toplanmıştı.* Oysa Kuzmin'in konuşması ateşe körükle gitmek gibi oldu. Kibirliliği ve küstahlığıyla konferansa katılanları küplere bindirdi. Şehrin sakin, işçilerinse memnun olduklarını bildirerek Petrograd'daki işçi olaylarını reddetti. Komiserlerin çalışmasını övdü, Kronstadt'ın devrimci güdülerini sorguladı ve Polonya'dan gelebilecek tehditlerle ilgili uyarılarda bulundu. Değersiz imalarda bulunacak kadar alçaldı, tehditler savurdu. Sonunda sözlerini, "Açık savaş istiyorsanız, olacak, çünkü komünistler hükümetin dizginlerini bırakmayacaklar. Acı sona kadar döğüşeceğiz," diye bitirdi. Baltık Filosu komiserinin patavatsız ve kışkırtıcı konuşması delegeleri incitti ve öfkelendirdi. Kürsüye ondan sonra gelen Kronstadt Sovyeti Başkanı, Komiser Vassiliyev'in konuşması *dinleyicilerde hiç bir etki bırakmadı*: Renksiz, ne konuştuğu belli olmayan bir adamdı. Toplantı ilerledikçe, genel hava daha açık biçimde Bolşeviklerin aleyhine dönmeye başladı. (Berkman, s.12-13, vurgular benimdir -J.G.W.)

Berkman'ın anlatımından Berkman'ın psikolojisini çıkarıp, "basit insanlar"ın ruh halini anlayan, toplantının büyük önemini Kuzmin'den daha iyi kavramış olan vb. vb. Berkman'ı alırsanız, olup bitenlere ilişkin nasıl bir açıklamayla karşılaşırsınız? Berkman'a inanırsak, delegelerin "hükümet temsilcilerine danışmak için" biraraya geldiği bir toplantıda, temsilcilerden biri "kışkırtıcı" bir konuşma yapmış, diğeri "renksiz ve ne dediği belli olmayan" biri çıkmış ve ansızın herşey altüst oluvermişti.

Şu anlık Berkman'ın sözde alıntısını, Kuzmin'in "değersiz imalar"ının ayrıntısını değilse bile özünü anlatamamasını bir kenara bırakalım. Berkman'ın sözleri bize Kuzmin'in konuşmasının gerçek içeriği hakkında biraz daha fazla bilgi sağlar: 1. Kuzmin Petrograd'ın karışık olduğunu reddetmiş; 2. Kronstadt'ın devrimci güdülerini sorgulamış; 3. Polonya tehlikesine karşı uyarılarda bulunmuş; 4. konuşmasının sonunda kesin bir açıklama yapmıştı.

Şimdi de konuşmanın ve toplantının büyük önemini nasıl açıkla-

dıklarını görmek için sosyalist-devrimcilerin anlatımlarına dönelim. Hemen öğreniyoruz ki, sosyalist-devrimcilere göre konferans, Lawrence'ın dediği gibi bir karar alma ya da Berkman'ın ısrarla vurguladığı gibi danışma amacına yönelik olarak değil, işbaşındaki sovyetin görev süresi *henüz dolmamış olduğu* halde yeni sovyeti seçmek gibi özel bir görevle toplanmış bir seçim organıydı. *Kronstadt Hakkındaki Gerçekler*'den aktaralım:

> Gündemdeki esas konu Kronstadt Sovyeti seçimlerinin daha adil koşullarda yapılmasıydı. Kaldı ki, neredeyse bütünüyle komünistlerin oluşturduğu eski sovyetin yetki süresi zaten sona ermek üzereydi. Kuzmin'le Vasiliyev'in konuşmaları toplantıyı yatıştıramamakla kalmadı, bilakis için için yanan koru iyice tutuşturdu. Kuzmin Petrograd'da herşeyin sakin olduğu yolunda teminat vermeye başladı, Polonya'dan gelebilecek tehlikeyle tehdit etti(!), ikili iktidardan vb.v.b. bahsetti. *Konuşmasını bitirirken, komünistlerin iktidardan gönül rızasıyla vazgeçmeyeceklerini, son sipere kadar döğüşeceklerini bildirdi. Vasiliyev'in konuşması da ruh olarak aynıydı.* Bu konuşmalar toplantıya, Kuzmin'le Vasiliyev'e güvenmenin olanaksız olduğunu...ve onları alıkoymanın zorunluluğunu gösterdi (s.11, vurgular benim -J.G.W.)

Sosyalist-devrimcilerin aynı konuşmanın içeriğini niçin Berkman'dan farklı bir tarzda ele almayı seçtikleri ve Kuzmin'in bitiriş açıklamasına değinirken niçin tırnak işareti kullanmaktan kaçındıkları konusunda karar vermeyi geleceğin psikologlarına bırakalım. sosyalist-devrimcilerin Vasiliyev'in Kuzmin'le *tamamen aynı türden bir konuşma* yaptığına inanmalarını saymazsak, olaylarla ilgili söylenenler ek bir bilgi (yani, Kuzmin'in konuşmasında "ikili iktidar vb. vb." üzerinde durması) dışında Berkman'ınkiyle aynıdır. Berkman bu noktayı suskunlukla geçiştirmeyi ve "değersiz imalar" demeyi yeğlemişti. Öyle görünüyor ki, Lawrence'ın geliştirmş olduğu Berkman'ın kendisi de yalnızca sosyalist-devrimcilerin söylediklerini geliştirmişti.

Şimdi de en "güvenilir" kaynağı, yani bu toplantıyla ilgili *Kronstadt Izvestia*'nın haberini, başka bir deyişle olayın görgü tanıkları ve başlıca aktörlerinin anlatımlarını aktaralım:

> Kuzmin yoldaş toplantıyı yatıştırmak yerine tahrik etti. *Kronstadt'ın karışık durumundan, devriyelerden*, ikili iktidardan, Polonya

tehlikesinden *ve bütün Avrupa'nın gözlerinin üstümüzde olduğundan* bahsetti; bize Petrograd'da herşeyin sakin olduğuna ilişkin teminat verdi; kendi yazgısının *tamamen delegelerin insafına kaldığının* ve eğer isterlerse onu kurşuna dizme yetkisine sahip olduklarının altını çizdi ve konuşmasını, *delegeler açık bir silahlı mücadeleden yana olurlarsa, bunun gerçekleşeceğini, komünistlerin iktidarı gönül rızasıyla bırakmayacakları ve son sipere kadar döğüşecekleri yolundaki bir açıklamayla* bitirdi . (*Izvestiya*, Kronstadt Geçici Devrim Komitesi'nden, No:11, 13 Mart 1921, vurgular benimdir-J.G.W.)

Kuzmin'in konuşmasıyla ilgili ne kadar çok bilgi edinirsek, şu soru kendini o kadar keskin biçimde gündeme getiriyor: Kronstadt'taki toplantıda provokatör rolünü kim oynamıştı? Bolşevizmin düşmanları bu çok önemli toplantıdaki yerel yetkililerin konuşma yeteneğinden yoksun oluşlarıyla ilgili istedikleri kadar gevezelik yapabilirler, ama şimdi onlara sormak istediğimiz bir kaç soruyu yanıtlamayı denesinler:

Kuzmin Polonya tehlikesi uyarılarıyla kimi tehdit edebilirdi? Böyle bir tehlike yok muydu? Olay hakkındaki bütün yorumlarda, Kuzmin'in Petrograd'da herşeyin sakin olduğunda (Berkman -hangi otoriteye dayanarak?- Kuzmin'in, "ve işçiler memnun" dediğini ekler) ısrar ettiği özellikle belirtilir. Bu sözler provokasyona kapılmayacak birini niçin kışkırtsın? Kuzmin'in söylediği doğru muydu? Yoksa *Kronstadt Izvestia*, ertesi günkü ilk sayısında, sansasyonel bir şekilde "Petrograd'da Genel Ayaklanma mı?" manşetini atarken yalan mı söylüyordu? Dahası, *Kronstadt Izvestia* bu ve diğer sözde başkaldırılarla ilgili yalan haber vermeyi niçin sürdürmüş ve kendi iftira kampanyasını doğrulamak amacıyla Helsinki ve başka yerlerden gelen mektupları niçin yeniden basmıştı? Kısacası, Kuzmin'in konuşmasını *Kronstadt Izvestia*'da (ya da Kronstadt'a ilişkin başka sözde özet haberlerde ve tabii Berkman'ın kurnazca tırnak işaretleri olsun olmasın) bildirilen haliyle madde madde alırsanız; (basit insanlar, "yaşlı kadınlar değil, erkekler" vb. vb. olup olmadığınızdan çok) *kendiniz* bu toplantıya "yeni sovyet'i seçmek üzere gelmiş delegeler olsaydınız , orada kalarak "Geçici Devrimci Komite'yi seçip seçmeyeceğinizi bize söyleyebilir misiniz? Dahası, Sovyet devleti aleyhindeki ayaklanmaya katılıp silaha sarılıp sarılmayacağınızı söyleyebilir misiniz?

Öyle düşünmezseniz niçin bu sosyalist-devrimciler pisliğini yayma-

ya ve Kronstadt'taki -ve özellikle bu toplantıdaki- gerçek olaylar konusunda işçi sınıfının öncüsünün kafasını karıştırmaya çalışıyorsunuz?

Bu toplantıda gerçekleşen, Kuzmin'in söylemiş ya da söylememiş olabileceği şeylerden çok daha önemli ve aydınlatıcı, bütün Berkman'ların çok dedikoducu biçimde şöyle bir değindiği bir olay vardı. Konferans, Kuzmin ya da Vasiliyev'in (ya da toplantıda hazır bulunmayan Kalinin'in) söylediği bir şeyden dolayı değil, bolşeviklerin toplantıya saldırmak üzere silah elde yürüyüşe geçtikleri şeklinde üyelerden çıkan bir açıklamayla ana baba gününe dönmüştü? Geçici Devrimci Komite "seçim"ini hızlandıran bu gelişmeydi. Bunu hangi otoriteye dayanarak söylüyoruz? Bu olayı şu şekilde anlatan sosyalist-devrimcilere dayanarak: "Çıkan söylentiler nedeniyle tam bir panik havası doğdu ve Kalinin'in, Kuzmin'in, Vasiliyev'in tehditlerini *hatırlayan* delegeler bir Geçici Devrimci Komite kurmayı *kararlaştırdılar*" (*Kronstadt Izvestia*, No:11, s.12, vurgular benim -J.G.W.)

Söylentiyi kim ve niçin yaymıştı? Bize göre, söylentiyi yayanlar Petrograd'daki ayaklanmayla ilgilili yalanları yayan aynı baylardı. Başlangıçta kurucu meclis sloganını atıp, sonradan "daha gerçekçi" buldukları "Kahrolsun iflas etmiş komün!" sloganına (7 Mart'ta Kronstadt'ta benimsenen karar)) çark eden aynı baylardı; "Bolşevik iktidarın bizi açlığa, soğuğa ve kaosa sürüklediği" suçlamasını getiren, partisiz unsurlar kılığına girip Kronstadt'taki kararsız kitleyi aldatan, iç savaşın yıkıntılarından doğan Sovyet iktidarının güçlüklerinden yararlanmanın yollarını arayan ve huzursuzluğu karşı devrimin kanallarına akıtmak üzere hareketin başına geçen aynı kişilerdi.

Bu söylentinin kaynağını keşfetmek için "doğru sözlü" tarihçilerin yazılarına bakmak boşunadır. Dahası "doğru sözlü" tarihçiler (Berkman dahil olmak üzere) Geçici Devrim Komitesi'nin bu söylentiyi resmen Bolşeviklerin kendilerinin yıktıklarını kolayca "unuturlar". "Bu söylenti komünistler tarafından toplantıyı dağıtmak amacıyla yayılmıştı" (*Kronstadt Izvestia*, No:11).

Berkman olayı *The Kronstadt Rebellion*, s.14'te şöyle anlatır:

O anda konferansta, *bir delegenin** (!), Bolşeviklerin toplantıya saldırmak üzere olduklarını, tüfek ve makineli silahlarla donanmış,

* Izvestiya, bu "haberi" verenin "Sivastopol"lu bir delege olduğunu bildiriyordu.

onbeş vagon dolusu asker ve komünistin bu amaçla yola çıktığını *bildirmesiyle* bir heyecan dalgası esmişti. *Izvestia*'nın haberi şöyle devam eder: "Delegeler bu habere öfkeyle tepki gösterdiler. Hemen(?) yapılan araştırma sonunda haberin dayanaksız olduğu anlaşıldı, ama namlı Çekist Dulkiss'in başında bulunduğu bir *kursanti* alayının Krasnaya Groka kalesi yönünde yürüyüşe geçtiği söylentileri kesilmedi." Konferans, *bu yeni gelişmeler* ışığında (Berkman *kışkırtıcı bir yalanı* ustalıkla bir gelişmeye dönüştürerek sürdürür sözlerini) ve Kuzmin ile Kalinin'in (peki, ya Vasiliyev?) tehditlerini hatırlayarak, hemen Bolşevik saldırısına karşı Kronstadt'ın savunulması sorununu ele aldı. Zaman daraldığı için, Konferans Prezidyumu'nun şehrin düzeni ve güvenliğini korumakla görevli bir Geçici Devrimci Komite'ye dönüştürülmesi kararlaştırıldı. Komite, Kronstadt Sovyeti'ne yeni seçimler yapılması için gerekli hazırlıkları da üstlenecekti (vurgular benim -J.G.W.)

Elbette, Berkman'ın psikoloji okulunun politika alanındaki bu gevezeliklerini ancak basit düşünceli, yani siyasal açıdan geri insanlar ciddiye alırlar. Sosyalist-devrimciler ayaklanma bastırıldıktan sonra bile, "Kronstadt hareketinin yetkili liderlerinden birinin tanıklığına göre" Dulkiss ve *kursanti* alayıyla ilgili söylentinin doğru olduğunda ısrar etmişlerdi. Söylentiler yalnızca salondaki delegelerden yayılmıyordu, başkanlık kürsüsü de tıpatıp aynı bir açıklamayla bitirmişti toplantıyı. *Kronstadt Izvestia*'daki haberden şunu öğreniyoruz: "Son anda başkan yoldaş, 2.000 kişilik bir müfrezenin toplantıya saldırmak üzere yürüyüşe geçtiği açıklamasını yaptı, bunun üzerine konferansa katılanlar salondan telaş, heyecan ve kızgınlık duygularıyla dolu olarak ayrıldılar..." (No:9, 11 Mart 1921).

Sosyalist-devrimcilerin, böyle tatsız bir sonla sonuçlanan "söylentiler" kampanyasının, tek olmasa bile, başlıca kışkırtıcıları olduklarından en ufak bir kuşku duyulamaz. Kalede ikili iktidar kurulunca, Kronstadt krizine barışçı bir çözüm bulma olanağı kalmamıştı. Az sonra göstereceğimiz gibi, zaman gerçekten daralıyordu. Kan dökülmesini önleme olasılığı konusunda ne kadar spekülasyon yapılabilirse yapılsın, ayaklanmanın liderlerinin yandaşlarını (ve kandırdıkları kişileri) Sovyetler'le doğrudan bir çatışmaya sürüklemeleri için yetmişiki saatin yettiği gerçeği değişmez.

Kronstadt'taki yerel yetkililerin durumu yüzlerine gözlerine bulaştırdıklarına da değinilmelidir. En iyi devrimci ve savaşçıların acil olarak en duyarlı noktalara gönderilmesi, Kronstadt gibi görece "güvenli" bir bölgeye atananların çarpıcı yeteneklere sahip olmayan kişilerden oluştuğu iddiasını doğrulamaya yardım eder. Bırakın komiser Kuzmin'i, Kalinin'in bile Lenin'le yakın arkadaşlarının pek itibar etmediği insanlardan biri olduğu sır değildir. Yapılan "hatalar" ile Kalinin gibi bireylerin kişilikleri arasında çok yakın bir bağ vardı, ama bu, siyasal çözümlemenin yerini tutacak bir veri olamaz. Yerel yetkililer kriz tehlikesinin boyutları karşısında kör kaldıkça ya da krizle başa çıkmakta doğru ve etkili önlemler almayı başaramadıkça, yaptıkları gaflar da bu ölçüde, anlatılan gelişmelerde bir rol oynamış, yani karşı devrimcilerin amaçlarına ulaşmak için nesnel güçlüklerden yararlanma çabalarını kolaylaştırmıştı.

Siyasal liderler Kronstadt'ı çok çabuk biçimde Ekim devrimi aleyhindeki bir silahlı kampa nasıl çevirebildiler? İsyancıların *gerçek* amacı neydi? Askerlerle denizcilerin soyut bir siyasal slogan olan "özgür sovyetler" sloganıyla bir ayaklanmaya kalkışabilecekleri varsayımı baştan aşağı saçmalıktır. Kronstadt garnizonunun geride kalan kesiminin iç savaşta işe yaramayacak geri ve edilgen insanlardan oluştuğu düşünülürse, iki kat saçmalıktır. Bu insanları ancak derin ekonomik gereksinim ve çıkarlar ayaklandırabilirlerdi ve bunlar da o denizci ve askerlerin babalarıyla kardeşlerinin, yani gıda maddeleri ve hammadde tüccarları olan köylülerin gereksinim ve çıkarlarıydı olurdu. Başka bir deyişle ayaklanma, küçük burjuvazinin, proleter devriminin getirdiği güçlük ve yoksunluklara tepkisinin ifadesiydi. İki kampın bu sınıf karakterini kimse reddedemez. Diğer bütün sorunlar ancak ikincil derecede önem taşıyabilir. Bolşeviklerin genel ya da somut hatalara düşmüş olabilmeleri, proleter devriminin kazanımlarını burjuva (ve küçük burjuva) gericiliğe karşı savundukları gerçeğini değiştiremez. Bunun için, her bir eleştirmen, öncelikle ateş hattının hangi tarafında durduğuna bakarak incelenmelidir; eleştirmenler gözlerini Kronstadt ayaklanmasının toplumsal ve tarihsel özüne kapatırlarsa, kendileri proleter devrime karşı küçük burjuva gericiliğinin bir unsuru olurlar. (Aleksandr Berkman, Rus menşevikleri vb. bu sınıfa girerler.) Dileyelim, tarım emekçileri sendikası, çiftçilere karşı bir grevde bazı hatalar yapsın. Biz onları eleştirebiliriz, ancak eleştirimiz esas olarak işçi sendikasıyla dayanışmaya, sömürücüler küçük çiftçiler olsa bile, işçileri sömürenlere karşı çıkmaya temellenmelidir.

Bolşevikler kendi politikalarının yanılmaz olduğu iddiasında asla bulunmamışlardı. Bu, stalinist bir inançtır. Victor Serge, NEP'in (burjuvazinin sınırsız istemlerine sınırlı bir ödün olarak) yürürlüğe konmasında gecikildiği savıyla, yalnızca Lenin'in 1921 ilkbaharında açıkça kabul ettiği önemli bir siyasal hatanın eleştirisini ılımlı bir dille yinelemiş olur. Biz yanlışı kabullenmeye hazırız. Ancak bu, temel fikrimizi nasıl değiştirebilir.? Serge'in ya da başkasının, bolşevikler Kronstadt'a NEP ödününü vermiş olsalardı, ayaklanmanın önüne geçilebilirdi düşüncesini öne çıkarmaları: Asıl bu ayaklanmadır ve nitekim, *Kronstadt Izvestia*'nın, isyancılar "serbest ticaret değil, gerçek bir Sovyet iktidarı" istiyorlardı şeklindeki kesin açıklamaları da bu anlama gelir (No:12, 14 Mart 1921).

"Gerçek Sovyet iktidarı" neye işaret edebilirdi ve neye işaret ediyordu? Sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin ayaklanmanın temeliyle ilgili düşüncelerini dinlemiş bulunuyoruz. Sosyalist-devrimciler ve menşevikler daima, amaçlarının bolşeviklerinkiyle aynı olduğunu, yalnız kendilerinin aynı amaçlara "farklı" bir yoldan ulaşmayı tasarladıklarını savunuyorlardı. Oysa biz, bu "farklılık"ın sınıfsal özünü biliyoruz. Lenin ve Troçki, "özgür sovyetler" sloganının maddi ve pratik olarak, hem ilke hem de öz olarak, bolşevik parti'nin kurduğu ve temsil ettiği proletarya diktatörlüğünün kaldırılmasına işaret ettiğini belirtmişlerdi. Bunu ancak, bolşeviklerin politikalarının, bütün kısmi yanlışlarıyla birlikte, daima proleter devriminin hizmetine koşulduğunu yadsıyanlar reddedebilir. Serge bunu reddedecek mi? Serge, bilimsel çözümlemenin temel görevinin farklı grupların soyut sloganlarını ele almak değil, onların gerçek toplumsal özlerini açığa çıkarmak olduğunu unutuyor.* Böyle bir çözümlemenin benimsenmesi halinde hiç bir ciddi güçlükle karşılaşılmaz.

* Victor Serge, Kronstadt üzerine son yorumlarında, bolşeviklerin, ayaklanmayla karşı karşıya kalınca, onu ezmekten başka çıkar yollarının bulunmadığını kabul etmişti. Serge, bu konuda anarko-menşevizmin çeşitli türlerinden ayrılır. Ancak Serge'in tartışmaya katkısının özü, onları bir Marksist olarak anlamaya çalışmak yerine, tarihsel deneyimlere yas tutmaktır. Serge, ayaklanmanın çıkmasını önlemenin "kolay" olacağında ısrarlıdır -keşke Merkez Komitesi denizcilerle konuşmak üzere Kalinin'i göndermeseydi! Ayaklanma patlak verdiğinde de daha kötü bir sona gitmesini önlemek "kolay"dı -keşke Berkman denizcilerle konuşsaydı! Kronstadt olaylarına böyle bir yaklaşımı benimsemek amatör bir bakışla bakmaktır: "Ah, tarih bizi Kronstadt'dan esirgeseydi!" Bu yaklaşım yalnızca eklektizme, her türlü siyasal perspektifin kaybedilmesine yol açabilir ve açar. Tarih (ya da kendi anne babası) bizi Moskovalı Kalinin'den esirgemiş olsaydı, POUM'cular dahilhil bütün Kalinin'ler için bir örtü işlevi gören Serge'in cesareti ve yeteneklerine sahip bir adamın acaip davranışlarından da korumuş olurdu. Serge, ciddi sorunlar gündeme geldiğinde, daha "açık fikirli" bir bakışı yeğleyerek marksizmden ayrılır.

Rus karşı devriminin en yetkin sözcüsünün Kronstadt olaylarıyla ilgili değerlendirmesini dinleyelim. 11 Mart 1921'de, ayaklanmanın en sıcak günlerinde, Miliukov şu sonuçları çıkartmıştı: "Kronstadt ve Petrograd'daki darbenin kışkırtıcıları, gelişmelerin aldığı yöne bakılırsa, askeri alanda bile olaylara yön verebilecek yetenekte olduklarını kanıtlamışlardır." Miliukov, sözlerini özgürce seçilmiş sovyetler sloganına göz ucuyla bakan, aşırı sabırsız ve oldukça miyop "iktidar adayları"nı azarlayarak sürdürüp onlara ders veriyordu: "Asıl olan -naif insanların bir hayli canını sıkan şey de budur- kendi programlarına sahip olmalarıdır." Neydi bu? Miliukov şöyle açıklıyordu:

> Bu program kısa bir sloganla ifade edilebilir: "Kahrolsun bolşevikler! Yaşasın sovyetler!..." Şu anda "Yaşasın Sovyetler!" sloganı büyük olasılıkla iktidarın bolşeviklerden, sovyetlerde çoğunluğu kazanacak olan ılımlı sosyalistlere geçeceğini gösterir. Ilımlı sosyalistleri Bolşeviklerle aynı doğrultuda değerlendiren pek çok insan vardır elbette. Bu bakış açısını paylaşmayışımız bir yana, bizim Kronstadt'ın sloganını protesto etmemek için başka nedenlerimiz de vardır. İlk olarak, bu slogan çok güncelleşmiş olan, Lloyd George ile Wells'in de anlamsızca, "Bolşevikler anarşiye yeğlenebilir" diye yineleyip durdukları itirazı ortadan kaldırır... iktidara sağın ya da solun yerleşmesini bir kenara bırakırsak, elbette geçici olacak olan bu onayın (yeni iktidarın onayının) ancak sovyetler tipi kurumlar aracılığıyla gerçekleşebileceği bizim gözümüzde çok açıktır. Geçiş ancak bu yolla sancısız biçimde gerçekleşebilir ve bir bütün olarak ülke tarafından kabul edilebilir. Söylenenlerden bizim çıkardığımız sonuç, [illegible] monarşistlerin değil, yurt dışında yaşayan diğer iktidar adaylarının da acele etmek için mantıklı bir nedenlerinin bulunmadığıdır" (*Poslednie Novosti*, 11 Mart 1921).

Miliukov'un *Poslednie Novosti*'sinin sonraki bir sayısında, bolşeviklerin yıkılışından sonra Rusya'da kurulacak yönetim biçimiyle ilgili tartışmalarda, sovyetler sorununun gözardı edilmesine izin verilemeyeceğini, çünkü "ayaklanmacıların gözlerinde, 'sovyetler'in yalnız danışma ya da yasama niteliğindeki kurumlar değil, aynı zamanda genelde iktidar organları olduklarını, ancak bu nitelikleriyle Bolşevik iktidarın yerini alabileceklerini" vurgulayan, "Sovyetler" başlıklı bir makale yer almıştı (18 Mart 1921).

Devrimin iç savaş sonundaki durumuna bakan menşevikler, her zamankinden daha kesin bir dille, "Bolşeviklerin Rusya'da sosyalist üretimi yaratmadıklarını ve zaten yaratamayacaklarını" ileri sürmekteydiler (*Sotsialistichesky Vestnik*, 16 Şubat 1921). Kapitalist restorasyonun sadık yandaşları* olarak menşevikler, Kronstadt ayaklanmasını savunurken özünde Miliukov'la aynı açıdan bakıyorlar; Miliukov'la beraber, Kronstadt'ta kapitalizmin restorasyonuna doğru bir adım atılmasını savunuyorlardı. Sonraki yıllarda da, Stalin'in "'dünya devrimi'nin yayılmasıyla ilgili bütün maceracı planları kesin olarak bırakmak" ve onun yerine tek ülkede sosyalizmin inşasına girişmek doğrultusundaki temel çizgisini (Abramoviç'le diğerlerinin 1921'de önerdikleri bir çizgi) savunmak zorundaydılar.

Ne kadar ağlayıp sızlasalar da bugün tamamen Stalin'in tek ülkede sosyalizm öğretisinin yanında yer almaktadırlar. Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin restorasyonu ve dünyanın diğer bölgelerinde kapitalizmin istikrar kazanması doğrultusundaki açık ya da gizli her eğilimin baş destekçileri olarak, Kronstadt ayaklanmasının yükselttiği bayrağa sadık kaldıkları gibi, bu konuda da kendilerine sadıktırlar.

Karşı devrim ile Kronstadt arasındaki bağ, yalnızca düşmanların dudaklarından dökülen sözlere bakarak değil, çürütülemez olgular temelinde de kurulabilir.

Şubat'ın başında Petrograd'da olsun, onun yanıbaşındaki Kronstadt'ta olsun tek bir rahatsızlık belirtisi dahi yoktu. Ayın ortalarında, sonraki gelişmelerden epeyce önce, kapitalist basın filodaki bir ayaklanmaya ve Baltık komiserinin tutuklanmasına ilişkin, *Kronstadt'ta* ciddi bir karışıklık çıktığını anlatan ayrıntılı mektuplar yayımlamaya başlamıştı. Bu mektuplar, o günlerde sahte olmakla birlikte, bir kaç hafta sonraki gelişmelerde şaşırtıcı bir isabetle somutlaşacaklardı.

14 Şubat 1921 tarihli *L'Echo de Paris*, "Baltık Filosunun Sovyet Hükümetine Başkaldırısı" başlığıyla, imzalı bir makaleye yer vermişti. Aynı gün, başka bir Paris gazetesi olan *Le Matin*'de "Moskova Kronstadt Asilerine Karşı Önlemler Alıyor" başlıklı bir mektup çıkmıştı.

* Menşevik Merkez Komitesi'nin 1921'de önerdiği Rusya'yla ilgili programatik tezlerde şu satırların yer aldığını görürüz: "Önümüzdeki yakın dönemde dünya ekonomisinde kapitalist biçimler egemenliğini koruyacağına göre, Rus Cumhuriyeti'nin ekonomik sistemi, Avrupa ve Amerika'nın ileri ülkelerinde egemen olan kapitalist ilişkilerle uyumlu olmak zorundadır" (*Sotsialistichesky Vestnik*, Aralık 1921).

Benzer mektuplara Rus beyaz muhafız basında da rastlandı. Belirtilen kaynak, Sovyet karşıtı propagandanın merkezi olan Helsinki'ydi; mektuplar 11 Şubat'ta oradan gönderilmişti.

Bu tuhaf "tesadüf"e değinen Lenin, X. Parti Kongresine sunduğu raporunda şu sözleri söyleyecekti (8 Mart 1921'de):

> Görünüşe bakılırsa Bolşeviklerin sağında kalan, belki de kendi "sol"larında olan -Kronstadt'ta iktidarı almaya kalkışan politik gruplaşmaların bileşimi o kadar amorf ki, nasıl konumlandıklarını tam olarak söyleyemezsiniz- çok farklı unsurların oluşturduğu rengarenk bir kalabalık ya da ittifak, politik iktidarı Bolşeviklerin elinden almaya yönelik bir girişimde bulundu. Kuşkusuz hepiniz bilirsiniz ki, aynı günlerde orada Beyaz Muhafız generaller de çok aktifti. Bununla ilgili fazlasıyla kanıt vardır. Kronstadt olaylarından iki hafta önce, Paris gazeteleri Kronstadt'ta bir ayaklanma çıktığı haberini geçtiler. Bunun, Sosyalist Devrimcilerle Beyaz Muhafız mültecilerin işi olduğu çok açıktır; aynı zamanda hareketimiz de bir küçük burjuva karşı devrimine ve küçük burjuva anarşizmine indirgenmişti (*Collected Works*, C.32, s.183).

Troçki'nin, bu mektuplar dikkatini çeker çekmez, *Kronstadt'taki patlamalardan önce* hemen Baltık Filosu komiseri Kuzmin'e ileterek gerekli önlemleri alması için uyardığı bilinen bir olgudur. Burjuva basınında başka sözde ayaklanmalara da değinen benzer mektupların çıkmasının peşinden, sözü geçen bölgelerde karşı devrimci girişimlere tanıklık edilmişti. Baltık Filosu komiserinin tutuklandığı ve bir ayaklanma patlak verdiği haberinin hafife alınmamasında ısrarlıydı Troçki. Bu olaya daha sonra 2 Mart'ta Moskova'da yapılan bir hükümet açıklamasında ve yine 16 Mart 1921'de basın temsilcileriyle söyleşisinde de değinmişti.

Doğrudan bu konuyla ilgili bu söyleşinin ilk bölümünü buraya alıyoruz:

(Wright, Troçki'nin söyleşisinin ilk beş paragrafını aktarıyor; söyleşinin tam metni için bkz. Troçki bölümü)

Söylemeye gerek yok ki, Berkman'dan *International Review*'un küfürbaz yazarlarına kadar bütün "doğru sözlü" tarihçiler bu "tesadüf"ü suskunlukla geçiştirmeyi yeğlemektedirler.

Kapitalist basın, karşı devrimin faaliyetlerine yardımcı olmak amacıyla, en büyük Sovyet karşıtı söylenti ve iftira kampanyalarından birini yürütmek üzere Kronstadt olaylarına sarıldı.Uluslararası emperyalizmin "benzerine rastlanmadık, histerik kampanyası"na değinen Lenin, 16 Mart 1921'deki X.Parti Kongresi kapanış konuşmasında aşağıdaki gerçekleri gözler önüne sermişti:

(Lenin'in konuşmasının Wright'in aktardığı bölümü -ilk onbir paragraf- için bkz. Lenin bölümü)

Her sayıya benzer nitelikli haberler de eklenebilirdi, ancak *Kronstadt Izvestia*'da aynı konuda çıkan haberler eklenmedikçe hiç bir liste tam olmayacaktır. Bu gazetenin 3 Mart tarihli ilk sayısı "Petrograd'da Genel Ayaklanma"yı bildiriyordu.

7 Mart tarihli beşinci sayısında "Petrograd'dan Son Dakika Haberleri" başlığıyla şu haber geçiliyordu: "İşçilerle denizcilerin kitlesel tutuklanma ve idamları sürüyor. Durum çok gergin. Bütün emekçi kitleler her an bir yönetim değişikliği bekliyorlar. "

8 Mart tarihli altıncı sayıda, "Petrograd'da Olup Bitenler" başlığıyla şu haber çıkmıştı: "Helsingfors gazetesi *Hufvudstadsbladet* 60. sayısında Petrograd'dan gelen haberlere yer vermektedir...Petrograd işçileri greve gidip çekinmeden fabrikaları terkediyorlar, kızıl bayraklar taşıyan kalabalıklar yönetim değişikliği -komünistlerin devrilmesini- istiyorlar."*

Kronstadt Izvestia 11 Mart sayısındaki "Hükümet Panikte" başlıklı yazısında şunları belirtiyordu: "Feryadımız duyuldu! Devrimci denizciler, Kızıl Ordu askerleri ve Petrograd işçileri yardımımıza koşuyorlar...Bolşevik iktidar ayağının altındaki toprağın kaydığını hissedince,

* Rusya'daki menşevikler ve onların Kronstadt'taki sosyalist devrimci müttefikleri, yurt dışındaki emperyalistlerin kudurmuşca kampanyalarına kendi katkılarını yapmakta geri kalmıyorlardı. Kendi basınları olmadığı için, kampanyalarını ister istemez gizli yürütmekteydiler. 8 Mart 1921 tarihini taşıyan ve Peterograd'da ayaklanmanın en kritik günlerinde dağıtılan "R.S.D.İ.P. Petersburg Komitesi" isimli broşürlerinden birinin ilk paragrafı şöyledir: "Bolşevik diktatörlüğün yapısı çatırdıyor ve çöküyor. Köylü ayaklanmaları -Ukrayna'da, Sibirya'da, Güneybatı Rusya'da... Grevler ve karışıklıklar- Petersburg ve Moskova'daki işçiler arasında...Kronstadt denizcileri ayağa kalktı... Rusya'nın diğer bölgelerindeki halk açlık, soğuk, sefalet içinde, eşine rastlanmadık bir kızgınlıkla dolu... Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmelerinden üç yıl sonra Sovyet Cumhuriyeti'nin iç açıcı olmayan tablosu böyledir. Bolşevik diktatörlüğün yapısı çatırdıyor ve çöküyor..." Yurt dışındaki Menşevikler "iyi uydurulmuş" bu bildiriyi 20 Nisan 1921 tarihli Sotsialisticheskiy Vestnik'de gururla yeniden basmışlardır.

Petrograd'da sokakta toplanan beşli ya da daha kalabalık gruplara ateş açma emri verdi."

Yurt dışındaki beyaz muhafız basının "Kronstadt İçin!" sloganıyla para, giyecek, yiyecek vb. toplamak için yoğun bir kampanya başlatması şaşırtıcı değildir.

Bu olguları ve çürütülemez kanıtları nasıl açıklamalı. Çok basit: Bolşevikleri iftira atmakla suçlayarak!

Dan bile,"Gerek Rusya'da gerekse yurt dışında gerici unsurların ayaklanmaya büyük ilgi gösterdikleri elbette doğrudur" demek zorunda kalmıştır (*Sotsialistichesky Vestnik*, 25 Ağustos 1937).

International Review'daki (No:8, 1937) küfürbaz ikinci sınıf yazar da bu koroya katılmaktadır: "Gerçekten, 'gerek Rusya'daki gerekse yurt dışındaki bütün gerici unsurlar bu ayaklanmaya hemen sarıldılar.' Benzer yollarla kışkırtılan Barcelona Mayıs Günleri'ne sarılmadılar mı? Bu unsurlar Troçki'nin, Stalin'in iftirayla ve insanları yok ederek yürüttüğü 'anti-Troçkist-Gestapo" kampanyasına yönelttiği karşı suçlamalara sarılmazlar mı? Kerensky de 'gericilik'in silahlarıyla oynamama uyarısında bulunmuştu."

Bir Alman özdeyişi, yergiyi aşan şeyler bulunduğunu söyler. Diyelim, karşı devrimci Halk Cephesi'ne karşı yapılan Barcelona ayaklanmasına gösterilebilecek "yararlı" tepki ile karşı devrimci güçlerin muzaffer devrimi hedef alan bir ayaklanmaya doğrudan katılmaları arasında nasıl benzerlik kurulabilir? Yalnızca aklı havada kişiler ve alçaklar bu tür demagojilerden medet umar.

Anarşistler ve menşevikler gibi, Halk Cephesi çizgisinde stalinizmin ortaklığını yapan, İspanya proletaryasının en seçkin kadrolarının katledilmesinde doğrudan sorumluluk taşıyan, 'Herşey bolşeviklerin suçuydu. Kronstadtlıları onlar kışkırttılar, vb. vb.' diyerek devrime karşı bir ayaklanmayı bastırdıkları için Ekim Devrimi'nin liderlerini suçlayan insanların davranışından daha isyan ettirici bir tutum olamaz.

Sosyalist-devrimcilerle menşeviklerin provokasyon konusunda, otorite değillerse bile, uzman oldukları yadsınmaz bir gerçektir. Kerensky ve ortaklarının yaptığı hiç bir şey, onları geçici hükümet'e karşı silaha sarılmayı haklı göstermeye kışkırtmamıştı. Tam tersine, menşe-

vikler 1917'de, devrimci Kronstadt'ın ve genelde bolşeviklerin durdurulması istemlerinde çok ısrarlıydılar. Sosyalist-devrimcilere gelince, onlar Ekim Devrimi'ne karşı mücadelede silaha sarılmakta duraksamamışlardı. Bolşevizm, değişmez biçimde barikatların öbür tarafında mevzilenen bu bayları daima "kışkırtmıştı".

Karşı devrimci unsurların -özellikle eski çarcı General Kozlovsky ile subaylarından oluşan bir grubun- ayaklanmaya doğrudan katılışları, eğer kaçamaklı bir dille geçiştirilmiyorsa, düpedüz reddedilir. Kimse, çok kesin bir ifadeyle, "O (Kozlovsky) Kronstadt olaylarında hiç bir rol oynamadı" (Berkman, s.15) diyen Berkman'dan daha yüzsüz olamaz. Berkman'a inanacak olursak, Kozlovsky, kaleye "Troçki'nin" yerleştirdiği basit bir topçu uzmanıydı. Yine bu açıklama da Berkman'ın sosyalist-devrimcilerin yorumunu geliştirmesiyle ortaya çıkmıştır.

İlkin, Kozlovsky'nin statüsünü saptayalım. Bu amaçla bolşevikleri değil, onların en acımasız düşmanlarını aktaracağız. Sosyalist-devrimciler Kozlovsky'nin rolünü şöyle anlatmışlardı: Bolşevik kale komutanı "firar etmiş", bunun üzerine görevleri de topçuların başına, yani General Kozlovsky'ye devredilmişti. Ancak Kozlovsky, "Devrimci Komite denetimi ele aldığı için eski düzenlemelere artık uyulmadığı düşüncesiyle" görevleri üstlenmeyi "reddetti". Devrimci Komite sonuçta, yine bir subay olan Solovyanov adlı birini atarken, Kozlovsky "bir uzman olarak, topçuların teknik çalışmasını denetlemekle görevlendirilmişti" (*Kronstadt Hakkındaki Gerçekler*, s.14).

Bu olayın 2 Mart'ta geçtiği iddia edilir. Ertesi gün, 3 Mart'ta "askeri bir *savunma* konseyi seçilip, kaleyi savunma planı hazırlanmıştı" (*Kronstadt Hakkındaki Gerçekler*, s.15, vurgu benim -J.G.W.)

"Savunma Konseyi"ne kim seçilmişti? Konsey ne tür "savunma" planları hazırlıyordu?

Bu konuda, yurt dışına kaçtıktan kısa süre sonra basına açıklamalarda bulunan General Kozlovsky'nin kendi tanıklığına başvuracağız. Bu söyleşiyi aktaranlar arasında menşevikler de vardır. Kozlovsky'yi şöyle aktarırlar: "Askeri Uzmanlar Konseyi, ayaklanmanın daha *ilk gününde* hükümet hazırlıksız yakalandığı ve zamanında güvenilir birlikler getiremeyeceği için o günlerde tam başarı şansı olan, Oranienba-

um'a hemen saldırmaya yönelik bir plan hazırlamıştı... Ayaklanmanın *siyasal liderleri* saldırıya geçmeyi kabul etmeyince, fırsat kaçırılmış oldu" (*Sotsialistichesky Vestnik*, 5 Nisan 1921, vurgular benim -J.G.W.)

Kendisinin ve meslektaşlarının ayaklanmaya daha ilk günden itibaren açıkça katıldıklarının, Petrograd'ı ele geçirmek için "en iyi" planları hazırladıklarının ve bütün bunların "hükümet hazırlıksız yakalanmışken" yapıldığının ikircimsiz bir açıklamasını karşı devrimci generalin kendi ifadelerinde (ve menşeviklerin aktardığı biçimiyle) buluyoruz. Plan fiyaskoyla sonuçlandıysa, bunun tek nedeni, Kozlovsky ile meslektaşlarının "siyasal liderleri", yani sosyalist devrimci müttefiklerini, gerçek yüzleri ve programlarını sergilemeleri için uygun anın geldiğine inandıramamalarıydı. Sosyalist-devrimciler, en iyi tutumun "savunma" maskesini korumak ve duruma ayak uydurmak olacağını düşünüp; nasıl Victor Tchernov'un yardım önerisini "şimdilik" kabul etmekten "kaçındılarsa"*, Kozlovsky'nin planını da reddettiler.

Troçki 2 Mart 1921'de şunları kaleme alıyordu: "Sabık general Kozlovsky ile isimlerini henüz öğrenemediğimiz üç subayı açıkça asi rolünü üstlenmişlerdir... Böylece en son olayların anlamı da açıklığa kavuşmuş bulunuyor. Sosyalist-devrimcilerin arkasında yine bir çarlık generali durmaktadır." Sosyalist-devrimcilerin ve General Kozlovsky'nin doğrulayıcı ifadeleri bu sözcükleri son noktasına kadar kanıtlar.

Berkman broşürünü yazdığında, yukarıda aktarılan gerçeklerin hepsini biliyordu. Gerçekten de, kendince bir kaç önemli değişiklik yaparak ve sözde kendi değerlendirmesinin asıl kaynağını gizleyerek, Kozlovsky'nin söyleşisini neredeyse sözcüğü sözcüğüne yeniden aktarmıştı. Berkman'ı dinleyelim:

Birkaç komiseri tutuklayan denizciler, saldırıya karşı kendilerini

* Berkman, Tchernov'un önerisinin ilk elden reddedildiğini koyu bir inançla ortaya attıktan sonra, Kronstadt Geçici Devrimci Komitesi'nin başkanı Petrichenko'nun, anarşist savunucusunu çürüttüğü yanıtının metnini aktarır. Petrichenko, "sempati duygulan için...yurt dışındaki bütün kardeşlerimize" derin şükranlıklarını ifade ettikten sonra, sözlerini şöyle sürdürür: "Geçici Devrimci Komite. Tchernov yoldaşa teşekkür eder, ancak *önerisini şimdilik, yani yeni gelişmelerin ortaya çıkmasına kadar geri çevirir. Bu ara sürede herşey dikkate alınacaktır."* (Berkman, s. 16, vurgu benim -J.G.W.) Yineliyoruz, "siyasal liderler", gerek Kozlovsky'nin gerekse Tchernov'un "önerilerini" kabul etmeleri, yani partizanca olmayan maskelerini indirip gerçek renklerini ortaya sermeleri için "psikolojik an"ın henüz olgunlaşmadığından korkuyorlardı.

savunmaya hazırlandılar. *Kronstadt, askeri uzmanların hemen Oranienbaum'u ele geçirme önerilerine uymayı reddetti.* Oranienbaum'un, Kronstadt'a ait 50.000 pudluk buğdaya sahip olmanın dışında, son derece büyük bir askeri önemi vardı. *Bolşevikler faka bastırıldığı ve takviye getirecek zamanları olmadığı için Oranienbaum'a çıkarma yapılabilirdi. Ancak denizciler saldırıya geçmeyi istemeyince, psikolojik moment kaçırılmış oldu.* (Berkman, s.40, vurgular benim -J.G.W.)

Mucizeye bakın! Yalnızca "Savunma Konseyi"yle "askeri uzmanlar"ı, "siyasal liderler"le "Kronstadt" ya da "denizciler"i değiştirerek okumanız yeter: o zaman, bütün Berkman'lar-Lawrence'lar-Ayre'larla birlikte, bolşevikleri "iftira ve karaçalma kampanyası"yla suçlamakta özgür olursunuz.

Dahası, bu hokus pokus sisteminden Kronstadt'ı Paris Komünü'yle, Kozlovsky'nin sonuçlarını Marx'ın çözümlemesiyle değiştirmekte yararlanabilir ve Berkman'la (ve bunu ondan önce söyleyen menşeviklerle) birlikte, "Aynı şey Paris Komünü'nün başına da geldi. Kronstadt ayaklanmasında olduğu gibi Paris Komünü'nde de *pasif, savunmacı taktikler doğrultusundaki eğilimin ölümcül bir sonla noktalandığı kanıtlandı*" diyebilirsiniz (*Kronstadt İsyanı*, s.40, vurgular özgün yapıttadır).

Berkman'la yeni yetmelerinin, söyleyeceklerini, bütün Kozlovsky'ler, sosyalist-devrimciler ve menşeviklerden çalmak zorunda kalmaları tesadüf değildir. Anarşistlerin marksizan devlet çözümlemesini reddetmeleri, onları kaçınılmaz olarak, hem bütün diğer görüşleri hem de her kritik anda burjuva devlete katılmayı kabul etmeye götürür.Anarşistlerin Kronstadt'taki karşı devrimci ayaklanmaya katılmaları, bütün temel noktalarda, İspanya'daki karşı devrimci Halk Cephesi'ne katılmalarıyla aynı kapıya çıkar. Onların Kronstadt'ı savunması, İspanya'da tutulan yönü ikiyüzlü biçimde savunmalarıyla aynı kapıya çıkar.

Ayaklanmanın "siyasal liderleri"nin Kronstadt'ı Ekim Devrimi'ne karşı çıkan silahlı bir kampa çevirmeleri 28 Şubat'tan 2 Mart'a kadar gerçekleşmişti. Petrograd'ın deniz yoluna hakim, birinci sınıf bir deniz üssünün denetimini ele geçirmiş olan asilerin konumu son derece elverişliydi. Ellerinin altında savaş gemileri, ağır topçu silahları, makineli tüfekler vb. vardı. Kozlovsky de Berkman da, bolşeviklerin "faka bastığını" doğrularlar. Troçki Petrograd'a ancak 5 Mart'ta gelmişti.

Konstadt'a ilk saldırı ise 8 Mart'ta başladı. Bolşevikler daha fazla bekleyebilirler miydi?

Kozlovsky Kronstadt ayaklanmasının yenilgisini Oranienbaum'un alınamamasına ve böylece Peterograd'ın yazgısının asilerin eline geçmemesine bağlar (Berkman da aynı düşüncededir). Pek çok askeri uzman, ayaklanmanın yenilgisine büyük ölçüde buzun erimemesinin yol açtığı görüşünü savunurlar. Kronstadt ile Petrograd arasındaki sular iyice erimeye başlamış olsaydı, Sovyet hükümeti kara birliklerini kullanamaz ve denizdeki takviye güçler de asilerin yardımına yetişebilirdi. Böyle bir tehlikenin varlığı bir "efsane" ya da "Bolşevik yalanı" değildir.. *Kronstadt sokaklarında buzlar çözülmeye başlamıştı.* 15 Mart'ta, X. Parti Kongresi'nin üçyüzü aşkın delegesinin katıldığı kahramanca bir saldırıyla kalenin zaptedilişinden üç gün önce, *Kronstadt Izvestia* onüçüncü sayısının ön sayfasında, sokakların "buzların erime olasılığına karşı" temizlenmesi talimatını veren bir emri yayımladı. Bolşevikler ağır davranmış olsalardı, bırakın devrimin yazgısını tehlikeye sokmayı, ölçülmez derecede daha fazla can kaybına ve fedakarlığa yol açacak bir durumu hızlandırırlardı.*

Kronstadt ismi, okurların zihninde genelde 1921 Kronstadt ayaklanmasını değil, 1917'nin devrimci denizcilerinin (Dan'la kardeşlerinin o günlerde zorla bastırılmasını istedikleri devrimciler) şanlı geçmişini çağrıştırır. Bütün bu tarihçiler kalenin ismi ile *Petropavlovsk* ve *Sevastopol* savaş gemilerinin ("1917'de Bolşeviklerin asıl desteklerini aldıkları gemiler" -Berkman, s.8) isimlerini andıkları zaman, gerek kale gerekse savaş gemilerinin personelinin 1917-1921 yılları arasında aynı kalamayacaklarına değinmekten dikkatle kaçınırlar. Kaleyle gemiler

* Victor Serge, Kronstadt gibi ciddi bir soruna yaklaşırken, Kalinin'in gönderilmesine ağıt yaktıktan sonra, ayaklanmanın bastırılmasmdaki sözde "aşırılıklar"a hayıflanarak sürdürür sözlerini. Aynı zamanda Serge, devrimcilerin "kana susamışlığı" nakaratını yinelemekten asla bıkmayanların yanında tavır alır. Bu sofu ikiyüzlüleri ve rezil darkafalıları aşağılamaktan başka bir şey gelmez elimizden. Ama Serge'in, iç savaşın ölümsüz sayfalarını, evet, bütün "aşırılıklar"yla birlikte, büyük bir ustalıkla kaydetmiş olan kalemiyle elini derinlere daldırması bizi utançtan kıpkırmızı eder.
Çok inatçı ve kararlı bir direnişten sonra, nihayet son bir taarruzla ele geçirilmişti kale. Önceki saldırılar ağır kayıplar vererek püskürtülmüştü. Artık savaş blok blok, ev ev, sokaklara kaymıştı. Modern savaşın en vahşi biçimi olan göğüs göğüse çarpışma sürüyordu. Öğütleriyle kuşkusuz bizi gelecekteki kan dökülmelerinden esirgediğini umut eden, oysa gerçeklikte sınıfın öncüsünün daha fazla kayıp vermesine ve fedakarlıkta bulunmasına zemin hazırlamaktan başka bir şey yapmayan Serge, "Katliam!" diye feryat ediyor. Şimdilik Serge'in, ayaklanmacıların mermi ve süngülerine hedef olan savaşçılara - onların kanı ne de olsa Bolşeviklerin kanıdır, demek ki sonsuza kadar akabilir- ilgisizliğine aldırış etmeyip, Serge'le birlikte, onun bu olayda dikkate değer saydığı cesetleri ele

fiziksel olarak tabii ki dokunulmadan kalmıştı, ancak pratik olarak her alanında kahramanca rol oynadıkları iç savaş döneminde devrimci denizcilerin başına pek çok şey gelmişti. Kronstadt denizcileri 1917 Ekim Devrimi'ne, yoldaşları silah elde Wrangel'lerle, Kolçak'larla, Denikin'lerle, Yudeniç'lerle vb. döğüşürken, kendileri yalnızca kalede ve gemilerde beklemek üzere katılmış olsalardı, nasıl bir durum ortaya çıkardı, bunun tablosunu çizebilmek elbette olanaksızdır. Ancak, pratikte Bolşevizmin karşıtlarının hiç dillerinden düşürmedikleri *Kronstadt, devrimci denizciler* vb. sözcükleriyle ima etmeye çalıştıkları bundan başka bir şey değildir. Oyun çok açıktır. Troçki'nin Wendelin Thomas'a verdiği ve bu oyunun foyasını ortaya döktüğü yanıtı, onları öfkelendirmekten başka sonuç doğuramazdı. Dan'dan Lawrence'a kadar hepsi de, rezilce bir ikiyüzlülükle, Troçki'nin ağzından çıkan "(gri)kitle" sözlerine sahte bir kızgınlıkla ayaklanırlar. Oysa Troçki, Thomas'ı yanıtlarken, yukarıda aktarılan 16 Mart 1921'deki söyleşisinde ortaya koyduğu olguları yinelemişti yalnızca:

> Kronstadt (karşı devrimciler tarafından -J.G.W) Avrupa ve Petrograd'a en yakın nokta olarak seçilmişti. Cumhuriyet'in karşı karşıya bulunduğu uluslararası durum içinde az da olsa aktif bir rol üstlenemeyeceği için, Baltık filosunun mevcudu kadar kaçınılmaz olarak azalmıştı. 1917 Ekim Devrimi'nde önemli bir rol oynayan çok sayıda devrimci denizci bu esnada başka faaliyet alanlarına aktarılmışlardı. Bunların yerlerini büyük ölçüde aralarında görevlerini geçici bir iş olarak kabul eden ve çoğu devrimci mücadeleye karşı kayıtsız görece fazla sayıda Letonyalı, Estonyalı ve Finli denizcinin bulunduğu derme çatma unsurlar doldurmuştu. Bu durum kuşkusuzki komplo tertipçilerinin işini kolaylaştırdı. Kısmi bir yerel anlaşmazlıktan yararlandılar ve bunu o şekilde yaydılar ki denizçilerin büyük bir bölümü için artık geri çekilme olanağı kalmamıştı.

almaya girişelim. "Katliam"ın yarısı ya da onda biri Serge'i yatıştırır mıydı? Onun aritmetiği hangi noktada korkunç farklılıkları el çabukluğuyla eşitlemesini sağlardı? Çizgiyi, yalnızca sorunun çok daha derinleştiği Kronstadt'ta değil, sözgelimi grev hattında da mı çizecekti? Serge'in "altın kuralını" uygulamak zorunda kalsaydık, eyleme geçmelerini isteyip onlara öncülük etmeye kalkmadan önce işçilerin payına düşen bütün "gereksiz" fedakarlıkları elde kağıt kalem, daha baştan ortaya dökmemiz gerekirdi. Bu durumda ortaya tüketici, acımasız bir mücadele tablosu çıkarsa da, ellerimizi kavuşturup grevlerdeki olsun barikatlardaki olsun "aşırılıklar"dan kaçınmamız mı gerekecek? Serge'in Kronstadt üzerine görüşlerinin, sonuçlarına kadar götürülmüş siyasal mantığı buraya, yalnızca buraya çıkar.

Ne olup bittiğini anlamaya dahi zaman bulamayan garnizon ve sivil halk pasif kalınca, asiler kalenin güçlü toplarını ve iki savaş gemisini ele geçirdiler.

Bunlar tartışma götürmez olgulardır. Asi güçlerin büyük bölümünü denizciler oluşturuyordu; garnizon ile sivil halk pasif kalmıştı. Ayaklanmaya hazırlıksız yakalanan Kızıl Ordu komutanlığı ilk önce, asilerin ruh hallerinin değişeceğini umarak, ağırdan almaya çalıştı. Zaman daralıyordu. "Gri kitle"yi sosyalist-devrimcilerin liderleri ve uşaklarından ayırma olanağının kalmadığı açığa çıkınca, Kronstadt taarruzla ele geçirildi. Bolşevikler böylece görevlerini yapmışlar; karşı devrimin saldırılarına karşı devrimin kazanımlarını savunmuşlardı. Tarihin verebileceği ve vereceği tek yargı budur

KRONSTADT ÜZERİNE YAZIŞMALAR

Victor Serge'in Mektubu*:

Derginizi büyük bir sevinçle alıyorum. Açık ki bugünkü en iyi devrimci marksist organ. Emin olun size büyük sempati duyuyorum ve sizin için yapabileceğim bir şey varsa seve seve yerine getiririm.

Wright ile L.D. Troçki'nin Kronstadt üzerine makalelerini bir gün yanıtlayacağım. Bu önemli konu baştan sona yeniden ele alınmayı hakediyor ve sizin bastığınız iki inceleme doyurucu olmaktan uzak, çok uzak. İlk olarak, Wright ile L.D. Troçki yoldaşlarımızın, bence farkında olmamız ve sakınmamız gereken bir şekilde mantık yürüttüklerini görmek beni çok şaşırttı. 1921 Kronstadt dramının hemen sosyalist-devrimci, menşevik, anarşist ve diğerlerinin yorumlarını akla getirdiğini belirtip, bu olgudan hareketle, ideolojik karışıklık çağında, değerlerin gözden geçirildiği ve hizip kavgalarının çoğaldığı bir çağda doğal olarak bir tür karışım elde ediyorlar. Karışımlara ve böylesi mekanik akıl yürütmelere bel bağlamayalım. Bu tür yaklaşımlar Ru devriminde fazlasıyla istismar edildi ve nereye vardıklarını görüyoruz.

* Bu literatür tartışması 30'ların ikinci yarısının büyük bölümünde Amerikan troçkistlerinin aylık kuramsal dergisi olan *New International* sayfalarında sürdü. Bir yanda Lenin'le Troçki'yi savunan derginin yayıncıları, James Burnham ile Max Shachtman; öbür yanda bolşevik devriminden sonra Sovyetler Birliği'nde yaşayan Belçikalı yazar Victor Serge (1890-1947) ile Partisan Review'un yayın yönetmeni Dwight Macdonald (1906-) vardı. Serge, 1936'da IV. Enternasyonal hareketinin liderlerindendi. Macdonald 1939-40'da SİP'ne üye olmuştu.
İlk iki mektup ile yayıncıların yanıtları New International'ın Temmuz 1938 sayısında çıktı. Serge'nin Troçki ile Anton Ciliga'ya açıklamalarının yer aldığı ikinci mektubu ile yayıncıların yanıtı Şubat 1939 sayısında çıktı.

Bütün eleştirel zihinleri tek bir başlık altında toplamak ve hepsini bolşevizme aynı biçimde düşmanca yaklaşıyor saymaktansa, burjuva liberaller, Menşevikler, anarşistler ve devrimci Marksistlerin Kronstadt dramını farklı açılardan ve farklı nedenlerle ele aldıklarını akılda tutmamız gerekiyor.

Sorun, aslında, tek bir olaydan ibaret olan Kronstadt olayından çok daha geniştir.Wright ile L.D. Troçki oldukça basit bir tezi savunuyorlar: Kronstadt ayaklanmasının nesnel açıdan karşı devrimci olması ve o günlerdeki Lenin'le Troçki'nin Merkez Komitesi'nin politikalarının olay öncesinde, olay sırasında ve olay sonrasında doğru olduğu.

Trajik ve tehlikeli derecede hatalı olmasına izin verilen bu politikayı tarihsel anlamda doğrulamaya kalkmak çeşitli açılardan yanlıştı. 1917-23'deki genel çizginin yanılmazlığını olumlamak yerine, bugün farkına varılmasında yarar olan ve cesaret gerektiren şey budur. Kronstadt ile diğer yerlerdeki ayaklanmaların, partiye savaş komünizmi yolunda ısrar etmenin kesinlikle olanaksız olduğunu gösterdiği genel olarak hala doğrudur. Ülke, devletleştirmenin acı sonuna yaklaşıyordu. Öyleyse kim haklıydı? Sorunsuz, hatta kitlelersiz bir yola çakılıp kalan Merkez Komitesi'ni aşırılıklara açlık mı sürüklemişti? Lenin'in o sırada yaşamının en büyük hatasını yaptığı bence tartışılmaz bir gerçektir. NEP'in kabul edilmesinden bir kaç hafta önce, Buharin'in ekonomi üzerine bir çalışma yayımlayıp, işlerlikteki sistemin aslında sosyalizmin ilk aşaması olduğunu gösterdiğini hatırlamamız gerekir mi? Tarihçi Rojkov, Lenin'e yazdığı mektuplarda köylülerle uzlaşma önlemlerini savunduktan sonra, hemen Pskov'a sürülmüştü. Kronstadt isyan edince, kuşkusuz boyun eğdirilmek zorundaydı. Peki, ayaklanmayı önlemek için ne yapılmıştı? Petrograd anarşistlerinin aracılığı niçin reddedilmişti? Son olarak, ayaklanmanın bitişinden üç ay sonra bile Petrograd hapisanesinde hala grup grup kurşuna dizilen Kronstadt mağluplarının insafsızca ve -yineliyorum- iğrenç biçimde katledilmelerini haklı görebilir miyiz? Onlar, belki geriydiler ama, devrimin kitlelerine ait olan Rus halkından insanlardı.

L.D. Troçki, 1921'in Kronstadt'ının denizci ve askerlerinin devrimci bilinç açısından 1918'dekilerle aynı insanlar olmadıklarını vurgulamaktadır. Bu doğrudur. Ama, 1921'in partisi 1918'deki parti miydi? Onu kitlelerden uzaklaştıran ve kitlelere karşı insanlık dışı davranışla-

ra sürükleyen bürokratizm pisliğine bulaşmamış mıydı? İşçi Muhalefeti'nin çok önceleri formüle ettiği bürokratik rejime yönelik eleştirileri bu bağlamda yeniden değerlendirmek ve bunun yanında, 1920'de sendikalar tartışması sırasında ortaya çıkan kötü uygulamaları hatırlamak iyi olur. Ben, kendi payıma, çoğunluğun Petrograd'da Troçkistlerle İşçi Muhalefeti'nin (taban tabana zıt tezler savunuyorlardı) seslerinin boğulması amacıyla yürütülen manevraları görünce öfkeden çılgına dönmüştüm.

Özünde bütün tartışmaya egemen olan soru bugün bile aynıdır: Bolşevizm ne zaman ve nasıl yozlaşmaya başladı?

Bolşevizm, proletarya karşısında bürokrasinin zaferini perçinlediği için mahkum edilmesi gereken sosyalist olmayan yöntemleri enerjisini ve en yüksek bilinçlerini yansıttığı emekçi yığınlara karşı kullanmaya ne zaman ve nasıl başladı?

Bu sorunun gündeme getirdiği kötülüğün ilk belirtilerinin ortaya çıkış tarihi oldukça gerilere götürülebilir. 1920'de menşevik sosyal demokratlar, Çeka'nın bir bildirisinde, düşmana bilgi vermek, sabotaj vb. gibi sahte suçlamalarla karşılaşmışlardı. Baştan sona uydurma olan bu bildiri onları yasadışı ilan etmeye yaramıştı. Aynı yıl, hareketi yasallaştırmaya yönelik resmi vaatlerden ve Kara Ordu'ya gerek kalmayınca Merkez Komitesi'nin Mahno'yla imzalanan barış antlaşmasını bilerek yırtıp atışından sonra, bütün Rusya'da anarşistlere yönelik tutuklamalar başladı. Benim gözümde, bir politikanın bütünsel kapsamda devrimci açıdan doğru olması bu alçakça uygulamaları mazur gösteremez. Üstelik benim burada sıraladığım olgular, ne yazık ki tek örnekler de değildir.

Biraz daha geri gidelim. Parti Merkez Komitesi'nin Olağanüstü Komisyonlar'a, *gizli bir işleyişle, kendilerini savunamayan sanıkları dinlemeksizin* ölüm cezası uygulama iznini vermeyi kararlaştırdığı, şanlı 1918 yılındaki o günü kara bir gün olarak ilan etme zamanı gelmemiş midir? O gün Merkez Komitesi, Avrupa uygarlığının artık unuttuğu bir engizisyon işleyişini isterse yeniden gündeme getirecek, istemezse de getirmeyecek bir konumdaydı. Ne olursa olsun, Merkez Komitesi bir hata yapmıştı ve muzaffer bir sosyalist parti bu hatayı mutlaka yapmak zorunda değildi. Devrim kendini ölüm cezası olmadan da daha iyi savunabilirdi.

Rus devriminin bütün tarihsel kazanımının tartışmaya açık olduğunu bugün kendimizden gizlemek gerçekten yanlış olur. Devrimci marksistler, bolşevizmin engin deneyiminden özlü ve kalıcı olanı, ancak hakiki bir düşünce özgürlüğüyle, parti kibirliliğine kapılmadan, işçi hareketinin diğer eğilimleri karşısında (öncelikle tarihsel araştırmalar alanında) koyu bir düşmanlık beslemeden, bütün sorunları yeniden, en başından ele alarak kurtaracaklardır. Bunun tersine, tarihin ön planda tutmaktan vazgeçmediği eski hataları kabul etmezsek, bolşevizmin bütün kazanımını tehlikeye atma riskinden kurtulamayız. Kronstadt olayı, aynı zamanda, proletarya partisi ile kitleler arasındaki ilişkiler, partinin iç rejimi (İşçi Muhalefeti ezilmişti), sosyalist etik (Kronstadt'ta Beyaz hareketin var olduğu açıklamasıyla bütün Petrograd aldatılmıştı), sınıf mücadelesinde ve öncelikle sınıflar içi mücadelede insani tutumun yeri gibi sorunları da gündeme getirir. Son olarak, bugün kendi özeleştiri yeteneğimiz konusunda bizi sınavdan geçirir.

Wright ve L.D. Troçki yoldaşlara şu an daha tam bir yanıt veremekle birlikte, sizin bu mektubu *New International* okurlarına sunacağınızı umuyorum. Sağlıklı bir devrimci yoldaşlık ruhuyla başarılı bir sonuca nasıl ulaştırılacağını bilmemiz gereken bir tartışma başlatmaya belki katkısı olur.

Paris

28 Nisan 1938

Dwight Macdonald'ın Mektubu:

Troçki'nin Nisan sayınızda çıkan Kronstadt üzerine makalesi bende hayal kırıklığına yol açtı ve doğrusu canımı sıktı. Hayal kırıcı oldu, çünkü Kronstadt'a ilişkin samimi ve akla uygun derecede nesnel bir açıklama ummuştum. Can sıkıcı oldu, çünkü Troçki'ye hayranlık duyar ve kuramlarından bir çoğunu kabul ederim. Böyle bir makale -ne kadar parlak olursa olsun, özünde özel bir suçlama örneği- Troçki'yi, ona sık sık yöneltilen, sekter ve katı bir düşünme tarzına sahip olduğu

suçlamasına karşı savunmayı zorlaştırmaktadır.

Benim gibi proleter devrimin sosyalizmin tek yolu olduğuna inananlar açısından gündemdeki sorun, SSCB'deki gibi bir yozlaşmadan nasıl sakınabileceğimizdir? Bolşevik kuram stalinizmin yükselişinin sorumluluğunu ne ölçüde paylaşmaktadır? Troçki, *İhanete Uğramış Devrim*'de, stalinizmin esas olarak Rusya'nın ekonomik gelişmesinin ve düşük üretkenlik düzeyinin bir yansıması olduğunu kanıtlar. Bu çözümleme önemli bir katkı olarak kabul edilse bile, nedenlerin bir kısmı hala bolşevik politika kuramının belli zayıflıklarında bulunabilir. Bu zayıflıkların peşini bırakmamak, bütün bolşevik hattı bilimsel bir tarafsızlıkla yeniden ele almak bugünkü marksistlerin görevi değil midir? Benim izlenimim o ki, Troçki bu ölçüde köklü bir yeniden değerlendirmeye pek ilgi göstermemiştir. Troçki, hatalarından ders çıkarmaktansa, leninizmi savunmaya daha çok ilgi duyar görünmektedir.

Ne demek istediğimin iyi bir örneği Kronstadt üzerine makaledir. Bu makale heyecanlı, parlak ama inandırıcı olmayan bir dille yazılmıştır. Troçki'nin bütün savları doğru olabilir. Ancak konuya öyle bir şekilde yaklaşır ki tarafsız gözlemcilerin bilgiye dayalı bir düşünce oluşturmaları olanaksızdır. Burada Kronstadt sorununu tartışmaya ne zamanım ne de bilgim var; eminim *New International*'in de yeri yoktur. Ancak Troçki'nin makalesinin *tonu* hakkında bir kaç kuşkuyu göstermek isterim. Bence genelde, duyguların esiri olmadan, bir bakıma öteki taraf açısından bakarak ele alınması gereken bir soruna polemikçi bir açıdan yaklaşmaktadır Troçki. Başlık aşağılayıcıdır: "Kronstadt etrafında koparılan gürültü. " Muhalefet, poliste ve mahkemede kullanılmaya yaraşır sözlerle "rengarenk tarikat", "gerçek şarlatanlar kampanyası" diye nitelenir. Troçki söylediklerini haklı göstermek için, Serge, Thomas, Berkman ve Souvarine'in açıklamalarını dengelemek amacıyla, kendisinin (ya da Wright'in) bugüne kadar getirdiklerinden çok daha kuvvetli kanıtlar ortaya koymak durumundadır.

Troçki makalesine Vişinsky'ye* yakışır bir karışımla başlar: "anarşistler, Rus menşevikleri, Londra Bürosunun sol sosyal-demokratları, kafası karışık aptal kişiler, Miliukov'un gazetesi ve bu vesileyle büyük

* Andrey Vişinsky (1883-1954) 1902'den, Komünist Parti'ye katıldığı 1920'ye kadar menşevikti. Moskova yargılamalarının zalim savcısı olarak uluslararası bir şöhrete kavuştu ve daha sonra Sovyet dışişleri bakanı oldu, 1949-1953. -İng. Ed. notu.

kapitalist basın bu kampanyaya aynı gayretkeşlikle ve aynı slogan altında katılıyorlar. Nevi şahsına münhasır bir 'Halk Cephesi'!" (Bana uygun düşen biricik kategori aptal kişiler oluyor. Troçki, oynatılacak bir kukla ya da aldatılacak bir alık olmadıkça Kronstadt'ı eleştirecek birini tasavvur edemez görünürken, stalinistler Moskova yargılamalarındaki bütün eleştiricileri troçkistler, faşistler, katiller ve -benim kendi etiketim- troçkist yardakçılar olarak aynı biçimde sınıflandırırlar.) Ben, Troçki'nin 'devrimin düşmanları Kronstadt olayından Bolşevizmi gözden düşürmek amacıyla yararlandıkları için, Kronstadt'tan kuşku duyan herkesin ("nesnel açıdan" düşünüldüğünde) karşı devrimin müttefikleri olduğunda ısrar etmesiyle, Vişinsky'nin her ikisi de stalinist rejime karşı olduklarından 'IV. Enternasyonal ile Gestapo'nun silah arkadaşları oldukları'nda ısrar etmesi arasında, görmek istediğim kadar büyük bir farklılık göremiyorum. Öznel güdüleri ilgisiz diye dışlayan, amaçları, programları, kuramları, nesnel karşı çıkış olgusu dışında hiçbir şeyi dikkate almayan bu düşünce tarzı bana tehlikeli ve gerçekçi olmayan bir bakış olarak görünüyor. Ben, ya bir hilekar ya da aptal olmadan da Kronstadt'tan kuşku duyulabileceğinde ısrar ediyorum.

Troçki, karışımını yarattıktan sonra, en küçük ortak paydayı -çok küçük bir değer olarak- tanımlayıp, "Kronstadt ayaklanması nasıl oluyorda aynı anda hem anarşistlerin, hem menşeviklerin hem de 'liberal' karşı-devrimcilerin yüreğini hoplatıyor?" diye sorar. Yanıt basittir: "Bütün bu grupların, bayrağını asla terk etmemiş, düşmanla asla uzlaşmamış ve geleceği temsil eden gerçekten devrimci biricik akımın itibar yitirmesinde çıkarları vardır." Yanıt belki de çok basittir; aslında, Troçki'nin yanıtlarında beni çok sıkan şeylerden biri budur. Bildiğim kadarıyla ben bolşevizmi "gözden düşürmek"le uğraşmıyorum; tam tersine, keşke onu yüzde yüz kabul edebilseydim. Ne yazık ki bazı kuşku, itiraz ve eleştirilerim var. Bunları karşı devrimle suçlanmadan ve anarşistlerden, menşeviklerden, kapitalist gazetecilerden oluşan bir karışıma dahil edilmeden dile getirebilmem olanaksız mı?

Troçki, makalesinin büyük bölümünde, Kronstadt ayaklanmasının toplumsal tabanının küçük burjuva olduğunu göstermeye çalışır. Önemli bir noktaya değinir: 1921'in Kronstadt denizcileri 1917'nin devrimci kahramanlarından bambaşka bir gruptu. Ne var ki oldukça uzun argümanının geri kalan kısmı, bolşeviklere karşı duran bütün un-

surları "küçük burjuva" olarak özdeşleştirmeye varır. Üstelik, hepsinin zaten anti-bolşevik olmaları gibi yadsınmaz bir olgu dışında, bu etiketi yapıştırmasını destekleyecek fazla kanıt göstermez. Troçki'nin mantık yürütmesi şöyledir: Devrimi yalnızca bolşevik politika kurtarabilir; Mahnocu çeteler, Yeşiller, Sosyalist-Devrimciler, Kronstadtlılar vb. Bolşeviklerin karşısındaydı; dolayısıyla nesnel açıdan karşı devrimciydiler; dolayısıyla nesnel açıdan burjuvazi adına çalışıyorlardı. Bu mantık yürütmeyle bütün sorun çözülmüş varsayılmaktadır. Oysa ilk baştaki varsayım kabul edilse bile, hala tehlikeli bir entelektüel süreç söz konusudur. Bu mantık, hoş olmayan bir yönetsel zorunluluğu - kitlelerin en iyi çıkarları olarak kavradıkları şeyler uğruna çaba harcayan siyasal karşıtların susturulması- iyi ile kötü arasındaki bir mücadele şeklinde akılcılaştırır. Polisiye bir önlem, öznel ile nesnel kategorileri ayırmayı reddederek -sanki bir banka soyguncusunun kapitalizmi devirmeye çalışıyormuş gibi suçlanmasına benzer biçimde- siyasal bir haçlı seferine dönüşür! Stalin oyunu çok iyi öğrenmiştir.

Troçki'nin, bolşeviklerin Kronstadt olayını kendi kullanış tarzlarına ilişkin söyleyecek sözü çok azdır. Victor Serge'e göre isyancıların ezilmesinden sonra aylarca süren kitlesel idamları savunmaya kalkışmaz. Aslında Troçki bu konuya hiç değinmez. Şu kritik soruya da fazla önem vermez: Bolşevikler makineli tüfekleri ortaya çıkarmadan önce barışçı bir çözüm bulma çabalarında ne kadar ciddiydiler? Şu soruyu da görmezlikten gelir:

"Ya da belki, kendilerini yatıştıracağını düşünerek NEP hükümlerini Kronstadt isyancılarına iletmek yeterli olacaktı? Hayal! Asiler bilinçli bir programa sahip değillerdi ve bizzat küçük burjuvazinin doğasından ötürü böyle bir programları da olamazdı." Troçki burada, Souvarine'in belirttiği noktayı, delegelerin Kronstadt saldırısına katılabilmeleri için ara verilen X.Parti Kongresi sırasında Lenin'in NEP'e son fırça darbelerini vurduğunu kabul eder. Lenin'le Troçki ciddi bir karar alıyorlardı: NEP'in resmen açıklanmasını, NEP'le tanınan ödünlerin bir kısmını isteyen bir isyanın kanla bastırılışından sonraya ertelemek. Kronstadtlıları NEP'le yatıştırmanın olanaksız olacağından nasıl emin olabilmişlerdir? Troçki, bir kaç cümle öncesinde, "NEP'in bir yıl önce uygulamaya konulması Kronstadt ayaklanmasını önlerdi" de-

mişti oysa. Gelgelelim Kronstadtlılar, diye yazar Troçki, küçük burjuva olduklarından, "bilinçli bir program"a sahip değillerdi ve bu yüzden programatik ödünlerle onlara hitap etmek olanaksızdı. Küçük burjuva olsunlar olmasınlar, Kronstadtlıların bir programı vardı. Souvarine, Stalin'in yaşamını anlatırken, bu programı şöyle açıklar: "Sovyetler için özgür seçimler; özgürce konuşma hakkı ve işçilere, köylülere, sol sosyalistlere, anarşistlere ve sendikalistlere özgür basın; siyasal tutuklu olarak hapsedilen işçilerle köylülerin salıverilmesi; Komünist Parti'nin ayrıcalıklarının kaldırılması; bütün işçilere eşit tayın; köylülerle kendi başına çalışan zanaatkarlara çalışmalarının ürünlerini tasarruf etme hakkı." Belki de Troçki "bilinçli program" terimini özel bir anlamda kullanmaktadır.

Makaledeki en ilginç açıklama bence şudur: "Kuşkusuz, 1920'de NEP'e geçilmesini önermiştim...Parti yöneticilerinin itirazlarıyla karşılaştığımda, küçük burjuvazinin işçilere karşı seferber edilmemesi için, tabana açıktan çağrıda bulunmadım." Troçki'nin belirttiği gibi, Lenin, savaş komünizmi politikasının olması gerekenden daha fazla sürdüğünü kabul ediyordu. Bu -Troçki'nin ima ettiği gibi- basitçe bir değerlendirme hatası mıydı, yoksa iktidarı kitlelerin gereksinimlerine -çok geç olana kadar- yanıt veremedikleri için kitlelerden dışlanan bir grup politikacının (hiyerarşik, bürokratik bir parti aygıtının) ellerinde toplayan bolşevik siyasal örgütlenme tarzının doğasından kaynaklanan bir hata mıydı? Liderlerden biri kitlelerin gereksinimlerini doğru değerlendirebilse bile, görüşlerinin doğruluğuna ilişkin meslektaşlarını ikna etmesi gerekmektedir. İkna olmazlarsa, o kişinin de siyasal felsefesi gereğidestek aramak için tabana başvurma yolunun önü kapalıdır. Troçki'nin yazdığı gibi, burjuvazinin bolşeviklerin saflarındaki bir bölünmeden yararlanmaya çalışacağı doğrudur. Ancak kitlelerin baskısı karşısında tecrit olmuş kusursuz bir diktatörlüğün tehlikeleri daha fazla değil midir? Böylesi koşullarda Kronstadt gibi olaylar kaçınılmaz değil midir? Ve stalinist bir klik, egemen partinin hem içinde hem de dışında sol muhalefete daha fazla özgürlük tanıyan ve kitlelere daha açık bir partiyi kolayca denetimi altına alamaz mı?

Kronstadt'ın gündeme getirdiği sorular bunlardır. Troçki, özetle, "Aslında eleştirmen baylar proletarya diktatörlüğünün karşıtları ve o bağlamda devrimin de karşıtlarıdırlar. İşin bütün sırrı buradadır." dedi-

ği zaman bu soruları yanıtlamış olmaz. Aslında sır, bu formülasyondan daha karmaşıktır. Rosa Luxemburg yaşamı boyunca Lenin'in proletarya diktatörlüğü anlayışına karşı çıkmıştı. Ancak Luxemburg'u 1919'da katleden muhafız askerleri onun 1917 devrimine karşı tutumunu çok iyi biliyorlardı.

New York City
26 Nisan 1938

Yayımcıların Yamtı:

Temel Sorun. Yazarlarımız, J.G.Wright ile Leon Troçki'nin makalelerinin, Troçki tarafından daha ayrıntılı olarak geliştirilen ana noktasını, yani son zamanlarda anarşistlerin, menşeviklerin, burjuvapolitikacıların ve diğerlerinin Kronstadt'a yönelik eleştiri yağmuruyla Dördüncü Enternasyonal'in temsil ettiği devrimci marksizmi gözden düşürmeyi amaçladıklarını, bu yüzden siyasal malzemelerinin daha da çekici görünebileceğini, en azından o kadar sevimsiz görünmeyebileceğini gözden kaçırmış gibiler. Macdonald'ın Kronstadt'tan kuşku duyan herkesin tek bir karşı devrimci potaya sokulduğu şeklindeki yakınması bütünüyle yersiz değildir. Kronstadt ayaklanmasıyla ilgili saf tarihsel araştırma açısından yapılmış ya da bolşevizmin gerici ya da iflas etmiş bir öğreti olduğunu, onun yerini en azından farklı bir siyasal program, parti ya da felsefenin alması gerektiğini kanıtlamak gibi düpedüz siyasal bir amaçtan farklı bir yaklaşımla ortaya konulmuş bir incelemeye henüz sahip olamadık. İsteyen herkesin bunu yapmaya hakkı vardır.

Anarşistler, kendi politikaları izlenseydi, nasıl İspanya'da olmadıysa Rusya'da da Kronstadt olmayacağını, ayrıca nasıl İspanya'da olmadıysa Rusya'da da proleter devrim olmayacağını gösterebilirler. Menşevik eleştiriciler kendi politikaları izlenseydi Kronstadt'ı ve devrimin yozlaşmasını önleyeceklerini, çünkü yozlaşacak bir devrim olmayaca-

ğını söylerken kesinlikle haklıdırlar. Miliukov ile Kerensky, 1923'de bir Stalin ya da iki yıl önce Kronstadt çıkarmadıklarını söyleyip övünebilirler; ama hatırladığımız gibi, hepsi de 1917'de muzaffer bir Kornilov- Cavaignac* yaratmışlardı.

Kronstadt üzerine tam kapsamlı bir incelemeye girişmek, bunun yanında, bolşeviklerinkinden -ya da geliştirilip düzeltilmiş haliyle bolşevik programın özünden- farklı, Kronstadt'ı ve yozlaşma tehlikesini önleyecek, en azından azaltacak bir program önermek her eleştiricinin hakkıdır. Dahası, biz bu tür önerilerin hepsini tartışmaya hazırız. Ne var ki, bolşevizmin kusursuz biçimde kavranıp evrimleştiğine ya da onun kusursuzluğu ve yanılmazlığına inanmazken, temel ilkelerinin en kararlı yandaşları olmaya devam ettiğimizi, geleneklerinden gurur duyduğumuzu, sosyal demokratların, merkezcilerin, anarşistlerin ya da saf burjuva demokratlarının önerdikleri alternatiflere çok duyarlı olmadığımızı söylerken de samimiyiz. Devrimin bütün sorunlarını tartışmaya hazırız, ancak, daha üstün olanı gösterilene kadar, kendi savunduğumuz açıdan.

Bolşevizmin Yozlaşması. Daha derin bir öngörü ve ustalıkla davranılsa, Kronstadt tehlikesi *azaltılabilir* ya da her koşulda sonuçlarının kapsamı *en aza indirilebilirdi.* Rus devriminde pek çok aşırılık yapılmış, liderleri içinde pek çok korkak, alçak ve gaf yapan kişiye rastlanmıştır; bunlarsız bir devrim bilmiyoruz. Bununla beraber, aşırılıklarla temel çizgiyi birbirine karıştırmak ya da ikisini özdeşleştirerek ölçü duygusunu kaybetmek bir marksiste yaraşmaz. Büyük bir yangını söndürürken bazı eşyalara gereksiz yere zarar verebilen gayretli bir itfaiyeci ile ev yakan bir kundakçı ya da evi yapan adamı zorla dışarı atan bir şerif aynı kefeye konamaz. Macdonald, yozlaşmanın bolşevik Parti örgütlenmesinin ve diktatörlüğünün doğasına içkin olup olmadığını merak ederken; Victor Serge, bolşevizmin yozlaşmaya nerede ve ne zaman başladığını sorup, yanıtı Kronstadt 1921'de, ondan önce 1920'de menşevikleri hedef alan tutumlarda, ondan önce de 1918'deki engizisyon uygulamalarında bulur. Ancak, temelde idealist olan bu yaklaşımları ne olgular ne de marksist kuram destekler.

* Lavr G. Komilov (1870-1918), Temmuz 1917'de Kerensky'nin başkomutanlığını yapan ve Eylül 1917'de Kerensky'ye karşı düzenlenen karşı-devrimci komployа önderlik eden çarlık generaliydi. Tutuklandıktan sonra kaçıp, öldürüldüğü Nisan 1918'e kadar karşı-devrimci güçlerin başına geçti. Louis-Eugene Cavaignac (1802-1857), 1848 devriminin "Haziran günleri"nde Parisli işçileri acımasızca ezen generaldi. -İng. Ed. notu.

Yozlaşmanın kusursuz ifadesi olan Stalinizm, Bolşevik Parti ile onun "diktatörlüğünü" temizlediği ölçüde zafer kazanmıştı. Yozlaşma, Thermidorcu karşı devrimin zaferine işaret eder. Bu karşı devrimin toplumsal temsilcileri ise yerleşik köylüler, küçük burjuvazi, proleter ve bolşevik egemenliğine giderek öfke duyan ülke içindeki burjuva unsurlardı. Savaş komünizminden sonraki katı uygulamalar, tonunu köylülüğün belirlediği tepkilere yol açmıştı. Stalinizm, işçi bürokrasisinin bu tepkilere boyun eğişini simgeler. Marksistlerin gözünde, Kronstadt'ın arkasındaki toplumsal güçlerin, müttefik emperyalistlerin menşevik silah ortaklarının arkasındaki toplumsal güçlerin kendilerini stalinizmin zaferinde çok daha eksiksiz ve muzaffer bir şekilde ifade ettikleri çok açıktır! Çünkü stalinizmin gelişmesi, işçi aristokrasisiyle, milyoner *kolhozniki*'leriyle.* "demokratik" emperyalizmle uzlaşmasıyla, komünistlersiz sovyetleriyle ve devrimci ilkeyi terketmesiyle; çeşitli açılardan menşeviklerin, sosyalist-devrimcilerin, Mahnocuların temsil ettiği *toplumsal güçlerin* (yoksa Lenin'in partisinin örgütsel eksiklikleri ya da aşırılıklarının mı?)ürünüdür.

Macdonald'ın, bütün bunlar genel olarak doğruyken, "bolşevik politika kuramının bazı zayıflıklarının (tam olarak hangileri?)" yozlaşmaya katkıda bulunduğu şeklindeki argümanını kabul etsek bile, bu belirsiz formülle ilgili olarak gene de şunu söylemek durumundayız: Belirtilmeyen zayıflıkların kesin bir toplumsal önem taşımaları ancak, Stalin'in iktidara gelişiyle çakışan gericilik döneminde gündeme gelmişti.

Victor Serge'in "bütün sorunları yeniden, en baştan ele almak" önerisini kabul etsek bile, gene de, İspanya'da Bolşevizmin yerine POUM'un gelişini onaylamakla, Serge'in çıkış noktasından fazla ileriye gitmediğini söylemek durumunda kalırız.

Ton Sorunu. Victor Serge üstü kapalı, Macdonald ise açık biçimde "ton"umuzdan yakınmaktadırlar. Onları anlamakta zorlanıyoruz. Anarşist bürokrasi İspanya'da proleter devrimin canına okuyor ve ihanetini "Hırsızı tutun! Kronstadt katilleri ve kasap Troçki kaçıyorlar!"

* Kolhozniki, kollektif çiftliklerin Rusçasıdır. Troçki, kendi yazılarında, Rusya'da "kollektiflerin ve sanayi işçilerinin büyük bölümünün sırtından" palazlanan "varlıklı kollektifleri" tanımlamak üzere milyoner kollektiflerden söz ediyordu (*İhanete Uğramış Devrim*, Pathfinder Press, 1972, s.133). Tarımsal üreticilerin durumu arasındaki bu uçurum, Sovyet nüfusunun ayrıcalıklı katmanlarına dayanan stalinist bürokrasinin politikalarıyla besleniyordu ve halen de beslenmektedir. - İng. Ed. notu.

feryatlarıyla gizlemeye çalışıyor. Onları ve şakalarını nasıl niteleyeceğiz? Bütün dünyadaki sosyal-yurtsever ve burjuva eşdeğerlerinin yaptıkları şeyler olarak mı? Kibarca sitem edip azarlayarak mı? Biz, düşünen işçiler proleter devrimine hizmet etmeyi ve onun zıttı olan ihaneti ne kadar ciddiye aldığımızı anlasınlar diye, ikisi arasındaki çelişkinin iki iyi dost arasındaki yanlış anlamalara benzediğini akla getirmesinler diye, bilerek polemik dilini kullanıyoruz.

Macdonald, Troçki'yi, bir karışım ortaya çıkarmakla suçluyor. Politikada karışım, çeşitli madenlerin mekanik bir zorlamayla biraraya getirilmesine eştir: Muhalefet ile Wrangel subayı, Troçki ile Hitler, Macdonald ile Hearst* gibi. Bunda anarşist politikacıların, sosyal-yurtseverlerin ve Miliukov cinsinden burjuva demokratların siyasal malzemelerinin görüntüsünü süslemek için "Kronstadt!" feryadıyla bolşevizmle savaştıkları iddiasıyla -tartışma kabul etmez bir sav- ortak olan ne vardır?

Sık sık öyle olur ki, "Troçkistler"in sevimli eleştiricileri en karmaşık ve kaytsız ifadelerle, "Sizler aslında tıpkı stalinistler gibisiniz", "Sizler de Kronstadtlıları ve Mahnocuları katletmediniz mi?", "Siz de iktidarda olsaydınız, tıpkı Stalin, Vişinsky ya da Yagoda gibi davranırdınız" ya da "Troçki'nin Hitler'le ilişki kurduğu suçlamalarında birazcık olsun doğruluk payı olduğunu düşünmüyor musunuz?" gibi laflar ederler. Ve biz bu tür sorumsuzca ya da aşırı sert sözlere hakettikleri keskinliğin ancak yarısıyla karşılık verdiğimizde, eleştiricilerimiz anlatılmaz bir şekilde şoka uğrayıp haykırmaya başlarlar: "Bu troçkistlerle nasıl tartışabilirsiniz! Katlanılmaz bir konuşma tonları, tavırları var!"

Böyle eleştirilere karşı polemik silahsız kalır.

* William Randolph Hearst (1863-1951), sansasyonel haberciliğinden dolayı sık sık sarı gazeteciliğin örnekleri diye aktarılan bir dizi sağcı gazetenin yayımcısıydı. "Wrangel subayı"nın üyeleriyle ilişki kurmanın yollarını aradığı iddiasıyla Sol Muhalefet'e leke sürmeye çalışmıştı. Piotr N. Wrangel (1878-1928), iç savaşta bozguna uğrayan karşı-devrimci güçlerin başındaki beyaz muhafız generaldi. -İng. Ed. notu.

Victor Serge'in başka bir mektubu ve iki yanıt:

Burada Kronstadt 1921'le ilgili tartışmada L.D. Troçki'yle A. Ciliga'ya aynı anda yanıt verdiğim bir kaç sayfa yer alıyor. Yoldaşımız Troçki'nin bu önemli konu üzerine görüşlerimi çeşitli defalar eleştirdiği *New International*'i izleyebilmek isterim.

Size gönderdiğim bir mektubu Ağustos sayınıza koyarken, o sayı elime geçmediği için dikkatimi çekmeyen yorumlar eklemişsiniz. Üzgünüm, bana anlatılanlardan POUM'a karşı tutumumu gündeme getirdiğinizi öğrendim. Pekala yanıt verebilirim size, ama metninizi görmediğim için kendimi bugünlük iki noktayla sınırlıyorum:

1) Yoldaşımız L.D.Troçki, bu yakınlarda, "...düşünmeyi öğrenmek gerekiyor" diye yazdı. Bu konuda (başka pek çok konuda olduğu gibi) onunla aynı kanıdayım. Hatta bence tartışmayı da öğrenmek gerekir, bunun anlamı da, tarihsel konuları güncel politika sorunlarıyla karıştırmamak, 1921'de Rus devrimiyle ilgili bir sorunu tartışırken, araya 1936-38'de İspanya devrimiyle ilgili polemikleri sokuşturmamak gerekliliğidir. Marksist yöntem daha ciddi ve daha somuttur; geniş sentezlere varmak amacıyla bütün sorunlar topluca tartışılmak isteniyorsa, bunu okura ve olayın muhatabına bildirmek iyi olur, ama beni bağışlayın...

2) POUM'a gelince, nice kahramanlıklar sergileyen, baskılara uğrayan bu işçi partisi İspanyol devriminin saflarında devrimci marksizmi tek başına temsil ediyordu. Bu, olguların derinlerinde yatanları gördüğünün ve müthiş cesur adımlar attığının kanıtıydı. En iyi günlerde bile Üçüncü Enternasyonal'in anarşistlere ve sendikalistlere karşı anlaşılmaz ve gaddarca tutum takınmasının İspanya işçi hareketinde marksizmi gözden düşürmesi, POUM'un işini iyice güçleştirmişti. Gene de yanılmaz değildi.Tabii, orada yanılmaz olan kimseyi, gerçekten kimseyi tanımadığım için bundan sızlanacak değilim. Öbür yandan, hiçbir şey, bir sürü yoldaşla karşılaşıp onların tam doğrunun tekeline, tek gerçek kurama, devrimin nasıl başarılacağının yanılmaz reçetesine sahip olduklarını bildirmekten ve o andan itibaren olaylardan ve kitlelerden oluşan gerçeklikle uyumlu görünmeyen militanları hain, opor-

tünist ve yetersiz diye suçlamaktan daha kolay değildir. Bu davranış biçimi, savunucuları kendi başına tamamen doğru şeyler söyleseler bile, bana yanlış ve rahatsız edici görünüyor...

Paris

31 Ekim 1938

Troçki'ye yanıt. Leon Troçki, Temmuz sonunda Amerika'da yayımlanan bir notla, Kronstadt olayındaki sorumluluklarını nihayet açıkça belirtti. Kendisinin açıkladığı gibi, siyasal sorumluluklar,"kale ilkin barış görüşmeleriyle, sonra bir ültimatomla teslim olmaya ikna edilemezse, isyanın askeri güçle bastırılması" kararını alan Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin sorumluluklarıydı. Troçki devam eder: "Bu konuya hiçbir zaman değinmedim. Gizleyecek herhangi bir şeyim olduğu için değil, ancak tersine, söyleyecek hiç bir şeyim olmadığı için...Ben ne Kronstadt ayaklanmasının bastırılmasına ne de bunu takip eden baskılara kişisel olarak zerrece karışmadım."

Troçki, kendisini o günlerde Petrograd Sovyeti Başkanı Zinovyev'den ayıran farklılıkları şöyle hatırlıyor: "*Ben bu olayın tamamen dışında kalmıştım.*"

Bu sözü, Troçki'ye kötü niyeti, cehaleti ve sekter mizacı yüzünden yöneltilen bazı kişisel saldırılardan sonra hatırlamak iyi olacaktır. Çünkü tarihte, genel siyasal sorumluluklar ile doğrudan kişisel sorumlulukları ayırmaya yer vardır.*

Troçki sözlerini sürdürür: "Gereksiz kurbanlar olmuş mudur, hiç bilmiyorum. Bu konuda Dzerzhinsky'e, onun gecikmiş muarızlarından daha çok güveniyorum...Victor Serge'in bu konuda vardığı -üçüncü elden- sonuçlar benim gözümde hiçbir değer taşımıyor..." Oysa Dzerzhinsky'nin sonuçları yedinci ya da dokuzuncu eldendir, çünkü Çe-

* Değindiğim saldırılardan bir kısmı anarşist basından geldiği için, burada düşüncemi yakın bir örnekle ifade etmek istememe izin verin: POUM'lu ve CNT'li yoldaşlar, CNT çeşitli yetenekleriyle burjuva bir hükümete katılmaktayken, İspanyol Cumhuriyeti'nde baskıya uğramış ve öldürülmüşlerdir. Liderlerini *kişisel olarak* suçlamak haksızlık olsa bile, CNT'nin işçi hareketine karşı işlenen suçların siyasal sorumluluğunda payı olduğu kesindir.

ka'nın başı o günlerde Petrograd'a gitmemiş ve pek çok uydurma haberinde eklenebildiği hiyerarşik yollarla haber almıştı (ve Troçki bunu herkesten iyi bilir). Petrograd'da oturan bana gelince, ben şehrin ileri gelenleri arasında yaşıyordum. Baskıyı görgü tanıklarından biliyorum. Bütün ortak duygularına rağmen Şpalernaya hapishanesine kapatılan Kronstadt mağluplarının her gün **for ordinance yard*** için ayrıldığını izleyen anarşist yoldaşları ziyaret ettim. Yineliyorum, baskı korkunçtu. Sovyet tarihçilere göre, ayaklanan Kronstadt'ın emrinde onaltıbin kadar savaşçı vardı. Bunlardan buzlar üzerinde Finlandiya'ya ulaşanların sayısı ancak birkaç bindi. Yüzlerce, hatta binlercesi savaşın bitiminde katledildi ya da sonradan idam edildi. Dzerzhinsky'nin istatistikleri neredeydi ve eğer varsa ne değer taşırlar? Tek gerçek şudur ki, gücünün doruğundaki bir Troçki, ayaklanan işçi hareketine yönelik baskılar konusunda bilgi edinmek gereği hissetmiyordu; tek gerçek şudur ki, bir Troçki, tabandaki komünistlerin bildiğini, yani proletarya ve köylülere karşı insanlık dışı bir şekilde gereksiz bir suç işlendiğini bilmiyordu; bu gerçek bence son derece anlamlıdır. Gerçekten de Bolşevik Parti Merkez Komitesi, baskı uygulamakta, devrimin başından beri en ciddi hatalarını, bir yandan partinin ve devletin bürokratikleşmesine en tehlikeli biçimde katkıda bulunacak, öbür yandan kitleleri, daha özelde devrimcileri silahsız bırakacak hataları yapmıştı. Bunun kabul edilmesinin tam zamanıdır.

Ciliga'ya Yanıt. Rus devrimini, tek başına stalinizme bakarak değerlendirmekten daha büyük adaletsizlik düşünülebilir mi? Stalinizmin devrimden, yalnızca, mücadelelerle geçen onüç-onbeş yıl sonra Avrupa'da ve Asya'da sosyalizmin yenilgisini de getirerek devrimi yok etmek üzere doğduğu doğrudur.

"Stalinizmin bütün tohumlarının en başından beri bolşevizmde bulunduğu" çok sık söylenen bir sözdür. Evet,buna itirazım yok. Ancak bolşevizm, başka tohumlar, bir yığın başka tohum da barındırıyordu; ilk muzaffer sosyalist devrimin ilk yıllarının coşkusunu yaşayanlar bunu unutmamalıdırlar. Yaşayan bir adamı otopsinin bir cesette bulduğu -ve doğumundan beri vücudunda taşıyor olabileceği- ölüm tohumla-

* Askeri levazım deposu avlusu. Olasılıkla, bu cezaevinde tutukluların kurşuna dizildiği avlu kastediliyor. -Türkçe Ed. notu.

rıyla değerlendirmek duyarlı bir yaklaşım mıdır?

"1921 Rusya'sında hala sosyalist ve devrimci olarak kalmış olan herşey tabanın saflarındaydı," diye yazar Ciliga, 10 Kasım tarihli *Revolution Proletarienne*'da. "Onlardan uzak duran Lenin'le Troçki; Stalin'le, Zinovyev, Kaganoviç ve diğerleriyle birlikte, bürokratik kadroların isteklerine karşılık verip onların çıkarlarına hizmet ettiler. O sırada işçiler, bürokrasinin şimdiden tasfiye etmenin yollarını aradığı sosyalizm uğruna döğüşüyorlardı."* Ciliga, senin o günlerin Rusya'sını tanımadığın, bu nedenle yaptığın hatanın ağırlığını bilmediğin görülebilmektedir.

Gerçekte, halkla bir parça doğrudan ilişki kurmak, devrimdeki, Komünist Parti'yi (ve onunla beraber, küçük küçük devrimci grupları) kitlelerden ayıran dramla ilgilili bir fikir edinmeye yeterdi. Devrimci işçiler hiç bir zaman kitlelerin küçük bir oranından daha fazlasını oluşturmadılar. 1920-21'de, dört yıllık iç savaşta istekli olanları -en kararsızlara kadar- sürekli hareket halinde tutmaya ara vermeyen Komünist Parti, emekçi nüfusta ve kırın ileri unsurları arasında enerjik, militan ve çok az derecede sosyalistçe ne varsa kurutup tüketmişti. Şöyle olaylara rastlanacaktı: Bin kişilik bir fabrika, personelinin yarısını partinin çeşitli kampanyalarına gönderiyor ve geride toplumsal mücadeleye kalan beşyüz kişiyle -bunların da yüzü eski dükkan sahipleriydi- düşük kapasitede çalışarak kapanıyordu...Ve devrimin sürdürülmesi isteniyorsa fedakarlıkların da devam etmesi gerekli olduğu için, partinin tabanla çatışmaya girdiği görülür. Bu, bürokrasiyle devrimci işçilerin çatışması değil, devrimcilerin örgütüyle geri kesimlerin, tembellerin, emekçi kitlelerin en az bilinçli unsurlarının çatışmasıdır. Bu çatışma ve tehlike maskesi altında, kuşkusuz bürokrasi kuvvetlenmektedir. Ancak bürokrasi, parti içinde ve diğer devrimci gruplardaki insanların (demoralize olmayan ya da gerici ruha kendini kaptırmayanları kastediyorum) sağlıklı direnişleriyle karşılaşır. Bolşevik Parti içinde 1920'de bir çatışma çıkar, ama *-zaten çok geri olan-* taban içinde değil, aktif militan kadrolar ile Merkez Komitesi'nin bürokratik liderliği arasında. 1921'de sosyalizme özlem duyan herkes parti içindedir; dışarda kalanlar ise toplumsal dönüşüm açısından işe

* Kaganoviç 1921'de neredeyse görünmüyordu. Stalin arka planda kalmıştı. Ciliga gibi dürüst bir yazarın kalemiyle, tarihin farklı aşamalarına ait bu isimlerin biraraya toplandığını görmek istemem doğrusu.

yaramayacak kesimlerdir. Kronolojinin söylediği şudur; Bürokrasinin zaferini sağlayanlar, Lenin'in ölümü üzerine 1924'te partiye alınan, sayıları iki milyona varan o devrin partili olmayan işçileridir. Seni temin ederim, Ciliga, bu insanlar Üçüncü Enternasyonal'i asla düşünmediler. Kronstadt asilerinin pek çoğu düşünüyordu, ama onlar reddedilmez derecede seçkin bir kesimdiler ve kendi tutkularına kanıp kendilerine rağmen ürkütücü bir karşı devrimin kapılarını açtılar. Öbür yandan, hasta bile olsa Bolşevik Parti'nin dayanıklılığı Thermidor'u beş-on yıl geciktirmişti.

Aynı anda görülen benzer hareketleri hatırlayalım. Mahno kırsal bölgeyi elinde tutuyordu. Kızıl Sibirya baştan aşağı karışıklık içindeydi. Tambov bölgesinde Antonov'un köylü ordusunun gücü, mükemmel bir örgütlenmeyle, elli bini aşkın insana varıyordu. Sağ sosyalist Devrimcilerin önderliğindeki bu ordu da baskılar rejimine ve "komiserlerin diktatörlüğü"ne son verilmesini istemiş, kurucu meclisi ilan etmişti. En açık türünden bir köylü karşı devrimiydi bu. Tukhachevsky bu isyanı 1921 yazında büyük bir güçlükle bastırdı. Kronstadt günlerinde Bolşevik Parti'nin görevlerini yerine getirememiş olmasının sonuçlarını düşünmek istiyorsak, hemen her yerde, rengarenk biçimlerde Üçüncü Devrim değil de kırsal bir Vandee boy gösterirken, taşımacılığın ve sanayinin durduğu ve açlıktan kırılan bir Rusya manzarasını akılda tutmak yerinde olur.

Yayımcıların Victor Serge'e Yanıtı:

1) Victor Serge'in A.Ciliga'nın üskünkörü açıklamalarını yanıtlarken çok doğru biçimde söylediği sözler, özellikle her türden liberal sersem, sosyal demokrat, anarşist ve marksizm döneğinin kendi suçlarını, Rus devrimini örgütleyip savunan partiyi kendi antitezi stalinizmin ikiz kardeşi olarak suçlayarak gizlemeye yönelik yaygın çabaları ışığında, okurlarımızın dikkatine sunmaya değer nitelikte sözlerdir. Ayrıca Victor Serge'in dikkatine sunmaya da değerdir, çünkü kendi anlattığı onsekiz-ondokuz yıl öncesinin gerçeklikleri Rus devriminin ilk dönemi üzerine Serge'in sonraki düşünceleriyle -yinelemeliyiz, İspanya'daki konumuyla ilintili *olmayan* sonraki düşünceler- çelişki içindedir.

2) Victor Serge, stalinizmin zaferine büyük katkısı olan bir faktör olarak, bolşevik liderlerin diğer gruplara baskı yaparak "devrimin başından beri işledikleri en ciddi hataları" görür. Bolşeviklerin baskılarının ve bunun Rus devriminin sonraki gelişmesindeki rolünün eski reformist çözümlemesinin yeniden piyasaya sunulmasını onaylayamayız. Tarihsel olmayan bir yaklaşımdır bu; bütünüyle tek yanlıdır -dolayısıyla bütünüyle yanlıştır- çünkü baskıların *nasıl* ve *niçin* menşevikleri, sosyalist devrimcileri ve anaşistleri hedef aldığına ilişkin hiç bir şey söylemez. Bu, Victor Serge'in yakın tarihli düşüncelerinden değil, ancak o mükemmel tarihi *Rus Devriminin Bir Yılı*'ndan öğrenilebilir. Sözgelimi:

Anarşistler bolşevikleri ilk kez, devrimin içindeki bir muhalif azınlığı kaba güce dayanarak bastırmak zorunda bırakmışlardı. Duygusal devrimciler bunda duraksardı. Ama sonuç ne olurdu? Ya Kara muhafızlar eninde sonunda bir ayaklanma örgütler ve Moskova sonsuz tehlikelerle dolu, karışık günlere sahne olur (açlığı ve şimdiden güçlü biçimde örgütlenmiş karşı-devrimin bekleyişini akla getirmek bile yeter) ya da sonucu belirsiz bir dizi olayın ardından muhafızlar zaman içinde dağıtılırdı. Devlet içinde embriyonik bir devlet oluşturacak kadar silahlandıklarında muhaliflerini bastıramayan her devrim, bölünmüş durumda, kendini düşmanların darbelerine karşı savunmasız bırakır (s.217)...

Karşı devrimci partilerin (sosyalist-devrimciler, menşevikler ve kadetler) liderleri son zamanlarda, Mart'ta, ortak bir örgüt,"Yenilenme İçin Birlik" (*Soyuz Vozrozhdeniya*) kurmuşlardı. Sosyalist-devrimci liderlerin birisi şunları yazmıştır: "Birlik, Moskova ve Vologda'daki müttefik misyonların temsilcileriyle, asıl olarak M. Noulens aracılığıyla düzenli ilişkilere girdi..." Yenilenme İçin Birlik, Sovyet hükümetini zorla devirmeye kararlı "sosyalist" küçük burjuvazinin ve liberallerin temel gizli örgütüydü... Yani, en "ileri" sosyalistlerden en koyu gericilere kadar kesintisiz biçimde işleyen bir karşı devrimci örgütler zinciri vardı (s.230).

Gerek bu alıntıları, gerekse anti-bolşevik "işçi sınıfı" gruplarının Sovyet iktidarının baskılarına *nasıl* kendilerinin yol açtıklarına dair tam ve doğru bir tablo sunan başka yüzlerce alıntıyı kitabın yazarı Victor Serge'e sunuyoruz. Onların yeniden okunmaları gerekiyor, ye-

niden yazılmaları değil. Yoksa, yeni bir basımının yapılması gerekirse, bugünkü işçi hareketinin gerçeklikleri gözönünde bulundurulduğunda, bolşevizme şimdilerde yöneltilen menşevik ve anarşist "eleştiri silahı"nın onların bolşevizme yirmi yıl önce doğrulttukları "silahların eleştirisi"nden hiçbir şekilde üstün olmadığını gösterecek bir kaç sayfa eklemeye yer kalmaz.

3) Victor Serge'in Kronstadt'ın bastırılmasının öyküsüne (bolşeviklerin sözde aşırılıklarını en dar kapsamda bile anlatmaz) en son katkısı bizce tartışmaya temel önemde hiç bir yenilik getirmez. Biz, Kronstadt'a zaten pek çok yer ayırdığımız, kendi görüşlerimizi belirtip çelişkili düşüncelerin sunulmasına olanak tanıdığımız için, bu sorunun dergide tartışılmasına en azından şimdilik son veriyoruz.

ATAOL

KRONSTADT

LENİN - TROÇKİ

1921 Mart başlarında Kronstadt deniz üssünde patlak veren ayaklanma, Bolşevik iktidar tarafından zor kullanılarak bastırıldı. Genç Sovyet Cumhuriyeti uzun ve zorlu bir iç savaş sürecinden henüz çıkmıştı. Geniş halk kitleleri açlık ve tükenmişlik içindeydi ve hoşnusuzluk artma eğilimi gösteriyordu. Uluslararası kapitalizm sosyalist devrimin anavatanına karşı gerçek bir Haçlı seferi başlatmış ve rejimi içerden sarsacak her fırsatı değerlendirme yoluna gidiyordu. 1905 ve 1917 devrimlerinde öncü roller üstlenmiş Kronstadt denizcilerinin ayaklanması bu koşullarda gerçekleşti. Kışkırtıcı emperyalist basın, ayaklanmanın bastırılışını Bolşevizm vahşetinin bir örneği olarak yansıtıp anti-komünizm kampanyasını yoğunlaştırırken, olay sonraki yıllarda sosyalist hareketi içinde de çok değişik tepkilere ve yorumlara yol açarak farklı sosyalizm anlayışları için hararetli bir tartışma düzlemi oluşturdu.

Elinizdeki kitapta, ayaklanmanın bastırılışının doğrudan siyasal sorumluluğunu taşıyan Lenin ve Troçki'nin sorunla ilgili görüşlerini açıkladıkları metinler biraraya getiriliyor. Ayrıca, IV. Enternasyonal liderlerinden Pierre Frank'ın sunuş yazısıyla Amerikalı marksist yazar John G.Wright'in değişik görüşleri tartışan kapsamlı bir değerlendirmesi ve Victor Serge'in görüşleri, ek metinler olarak kitaba alınmıştır.Kitap bu çerçevede, Türkçede bu konuda yayınlanmış en geniş kapsamlı kaynak olma özelliğini de taşımaktadır.

Çevirenler:E.Oğuz-O.Akınhay
M.Güneşdoğdu